

REVISTĂ DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ
MAGAZINE OF INTELLECTUAL PROPERTY

INTELLECTUS

Conform Hotărârii comune a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM și Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare nr. 61 din 30 aprilie 2009 „Cu privire la rezultatele evaluării și clasificării revistelor științifice de profil”, revista „Intellectus” este acreditată în categoria de clasificare B, la profilurile *drept, tehnică, biologie, chimie, economie*.

3/2010

Apare din anul 1995

EDITOR:

AGEPI AGENȚIA DE STAT
PENTRU PROPRIETATEA
INTELECTUALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

COEDITOR:

CNA CONSILIUL NAȚIONAL
PENTRU
ACREDITARE
ȘI ATESTARE

Adresa noastră:

str. Andrei Doga nr. 24, bloc 1, MD-2024, Chișinău, Republica Moldova
www.agepi.md, e-mail: office@agepi.md
Tel.: 40-05-88, Fax: 44-01-19

Chișinău * 2010

CUPRINS / CONTENTS

EDITORIAL

Au fost inițiate consultări publice privind indicațiile geografice ale UE propuse spre protecție în Republica Moldova

Public Consultations on the EU Geographical Indications Proposed for Protection were Initiated in the Republic of Moldova

Lilia BOLOCAN 5

DREPT DE AUTOR ȘI DREPTURI CONEXE

COPYRIGHT AND RELATED RIGHTS

Interconexiunea dreptului de autor cu Internetul. Soluții legale de nivel internațional, european și național

Interconnection of copyright with the Internet. Legal solutions at international, European and national level

Valentina RUSU 9

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

INDUSTRIAL PROPERTY

Система экспертизы заявки на изобретение в Республике Молдова (2)

System of examination of patent application in the Republic of Moldova (2)

Александр ТИМОНИН 17

Unele aspecte privind protecția numelor de persoane în calitate de marcă

Some Aspects of Protection of Personal Name as a Trademark

Natalia MOGOL 25

Desene/modele industriale determinate exclusiv de o funcție tehnică. Studii de caz.

Industrial Designs Determined Exclusively by a Technical Function. Case Studies.

Ludmila GOREMÎCHINA, Olga GOREMÎCHINA 34

ECONOMIA PI

IP ECONOMY

Caracterul interdisciplinar al proprietății intelectuale

Interdisciplinary character of intellectual property

Iurie BADĂR 45

Brandingul bancar în Republica Moldova

Bank branding in the Republic of Moldova

Ivan LUCHIAN, Stela CIOBU 55

PRACTICA INTERNAȚIONALĂ

INTERNATIONAL PRACTICE

Problemele legate de protecția cunoștințelor tradiționale din țările cu economie în tranziție au fost abordate la nivel interregional

Issues related to the traditional knowledge protection within transition countries were addressed at the inter-regional level

Maria ROJNEVSCHI 61

Traditional Knowledge in Romania

Cunoștințele tradiționale în România

Cristian-Nicolae FLORESCU 65

CUPRINS / CONTENTS

INOVARE ȘI TRANSFER TEHNOLOGIC

INNOVATION AND TECHNOLOGICAL TRANSFER

Implementarea inovațiilor și noilor tehnologii la întreprinderile din Republica Moldova: probleme și sugestii
Implementation of innovations and new technologies at enterprises of the Republic of Moldova: problems, suggestions

Elvira POȘTARU 69

LA CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU ACREDITARE ȘI ATESTARE

AT THE NATIONAL COUNCIL FOR ACCREDITATION AND ATTESTATION

Doctoratul și reproducerea potențialului de cercetare. II. Secvențe din experiența Republicii Moldova
The doctoral degree and reproduction of the research potential. II. Snapshots from the experience of the Republic of Moldova

Valeriu CANȚER, Ion HOLBAN 77

PROPRIETATEA INTELLECTUALĂ ȘI FACTORUL UMAN

INTELLECTUAL PROPERTY AND HUMAN FACTOR

Actual Aspects for Encouragement of Technical Creativity

Aspecte actuale privind stimularea creativității tehnice

Ion SANDU, Neculai VOLOVĂȚ, Andrei-Victor SANDU 86

Engineer-linguist – a new didactic specialty

Inginer-lingvist – o nouă specialitate didactic-universitară

Valentin CIJACOVSCI, Vladimir PROCOPCIUC 93

TEHNOLOGII INOVATIVE

INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Переработка клеевых отходов виноделия. Часть 2. Утилизация ферроцианидов

Recycling of wine glue waste. Part 1. Disposal of ferrocyanides

Виктор КОВАЛЕВ, Ольга КОВАЛЕВА, Владимир НЕННО 97

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

SCIENTIFIC COMMUNICATIONS

Изменчивость размеров пыльцевых зерен томата на фоне осмотического стресса как

эффективный тест для отбора засухоустойчивых генотипов

Variability of pollen grains of tomato on the background of osmotic stress as a test for selection of drought-resistant genotypes

T. САЛТАНОВИЧ, А. КРАВЧЕНКО, М. РОЖНЕВСКИ 106

Date morfo-histochemice preventive privind topografia microcirculației sanguino-limfatice și dre-

najul peretelui aortei umane în ontogeneză

Morpho-histochemical preventive data on the topography of sanguino-lymphatic microcirculation and drainage of human aortic wall in ontogenesis

Constantin ARNĂUT, Corina CĂUȘ, Cristina GHINJUL 113

JURISPRUDENȚĂ

CASELAW

Litigii referitoare la încălcări ale drepturilor din domeniul mărcilor și denumirilor de firmă

Disputes concerning the infringements of rights in the field of trademarks

Liviu SIBOV 121

AU FOST INIȚIATE CONSULTĂRI PUBLICE PRIVIND INDICAȚIILE GEOGRAFICE ALE UE PROPUSE SPRE PROTECȚIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

dr. Lilia BOLOCAN,
Director General AGEPI

În scopul executării Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 307 din 23.04.2010 referitoare la încheierea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind protecția indicațiilor geografice (IG) pentru produsele agricole și alimentare, în țara noastră au fost inițiate consultări publice pe marginea Listelor indicațiilor geografice ale Uniunii Europene, propuse spre protecție în Republica Moldova. Respectivete Liste au fost publicate pe 20 august curent într-o ediție specială a Buletinului Oficial de Proprietate Industrială (BOPI), editat de AGEPI.

În conformitate cu proiectul Acordului în cauză, prin „indicații geografice” se înțeleg indicațiile, definite după cum urmează în articolul 22, alineatul (1) al Acordului privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (Acordul TRIPS), care includ și „denumirile de origine”: „... prin indicații geografice se înțeleg indicații care servesc la identificarea unui produs ca fiind originar din teritoriul unui Membru sau dintr-o regiune ori localitate din acest teritoriu, în cazurile în care o calitate, un renume sau o altă caracteristică anume a produsului poate fi atribuită în mod esențial acestei origini geografice”.

În termen de 2 luni din data publicării în BOPI, orice persoană care are un interes legitim, poate formula o opoziție cu privire la o astfel de protecție, prin depunerea unei declarații motivate la AGEPI.

Declarațiile de opoziție sunt admise doar în cazul în care acestea sunt primite în termenul menționat și demonstrează că denumirea propusă spre protecție:

a) este în conflict cu denumirea unui soi de plante, inclusiv a unei varietăți de viță-de-vie, sau a unei rase de animale și, ca urmare, este susceptibilă să inducă în eroare consumatorul cu privire la originea adevărată a produsului;

b) este în totalitate sau parțial omonimă cu o denumire deja protejată în Republica Moldova în temeiul Legii nr. 66-XVI/2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate;

c) este susceptibilă să inducă în eroare consumatorul cu privire la identitatea reală a produsului, având în vedere reputația și renumele mărcii comerciale și durata de utilizare a acesteia;

d) ar prejudicia existența unei denumiri total sau parțial identice ori a unei mărci comerciale sau existența unor produse care se află legal pe piață de cel puțin cinci ani înainte de data prezentei publicări;

e) sau, dacă pot prezenta dovezi care indică faptul că denumirea, pentru care se ia în considerație protecția, este generică.

Criteriile menționate mai sus se vor evalua în raport cu teritoriul Republicii Moldova.

În conformitate cu Ordinul nr. 112 din 28.05.2010 al Ministerului Economiei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 103-104 din 22.06.2010), depunerea opozițiilor împotriva acordării protecției indicațiilor geografice, publicate în BOPI, nu este supusă taxelor sau condițiilor de formă.

Acțiunile în vederea protecției IG europene pe teritoriul țării noastre au fost inițiate în aprilie curent, prin lansarea negocierilor pe marginea proiectului Acordului între Guvernul RM și UE, semnarea și implementarea căruia va contribui la recunoașterea produselor autohtone pe piața europeană, precum și la promovarea exportului acestor produse.

*În această ordine de idei, menționăm că în Uniunea Europeană protecția indicațiilor geografice și a denumirilor de origine a devenit posibilă odată cu adoptarea, în 1992, a Regulamentului (CEE) nr. 2081/92 privind protecția indicațiilor geografice și denumirilor de origine a produselor agricole și alimentare. Legislația Republicii Moldova, spre deosebire de cea a Uniunii Europene, până nu demult era orientată spre protecția indicației geografice sau denumirii de origine ca atare și a deținătorului dreptului de utilizare a acesteia, dar nu și spre **protecția consumatorului**. Aceasta se realizează prin existența unui regim de control și inspecție în ceea ce privește respectarea dispozițiilor prevăzute în caietul de sarcini, care este unul din principalele documente ce trebuie să însoțească cererea de înregistrare a denumirii de origine sau a indicației geografice. Astfel, legislația europeană prevede desemnarea de către țara de origine a uneia sau mai multor autorități sau organisme competente responsabile de verificarea respectării caietului de sarcini. Lista și adresele autorităților competente și misiunea lor concretă se publică în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.*

Luându-se în considerare faptul că până în anul 2008 în Republica Moldova nu a existat o lege separată ce ar reglementa protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, prevederile referitoare la protecția acestor obiecte de PI fiind incluse doar în Legea veche nr. 588-XIII din 22 septembrie 1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor, s-a decis elaborarea unui proiect nou de lege - **Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și a specialităților tradiționale garantate nr. 66-XVI, adoptată pe 27 martie 2008.**

Noua Lege are drept obiectiv diversificarea producției agricole autohtone în scopul creării

unui echilibru între ofertă și cerere pe piața internă și externă. Promovarea produselor care conțin anumite caracteristici deosebite poate deveni o prioritate pentru economia rurală, în deosebi pentru zonele defavorizate sau îndepărtate, pe de o parte sporind veniturile agricultorilor, iar pe de altă parte statornicind populația rurală în aceste zone.

În Lege există un moment nou pentru legislația națională – introducerea unui nou obiect pentru protecție pe teritoriul țării – specialitatea tradițională garantată, caracteristicile căreia sunt legate de proprietățile sale fizice, chimice, microbiologice sau organoleptice, de metoda de producere sau de condițiile specifice care prevalează pe durata producerii.

Un capitol separat din Legea dată este consacrat prevederilor referitoare la asigurarea și apărarea drepturilor, soluționarea litigiilor, măsurile de asigurare a probelor, măsurile corective. Tot aici sunt reglementate și unele norme generale de procedură civilă, specifice stabilirii cazurilor de încălcare și apărare a drepturilor asupra indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate.

În același context, menționăm că prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 610 din 5 iulie 2010 a fost aprobat și Regulamentul privind procedura de depunere, examinare și înregistrare a indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, prevederile căruia sunt implementate de AGEPI. Regulamentul este publicat în BOPI și plasat pe pagina Internet. Totodată, din data intrării în vigoare a Regulamentului nominalizat, a fost abrogat ordinul Directorului General al AGEPI nr. 131 din 21.10.2003 de aprobare a Regulamentului de aplicare a Legii nr. 588/1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor (partea referitoare la denumirile de origine a produselor), cu modificările sale ulterioare.

Ediția specială „Indicații geografice” a BOPI poate fi consultată gratuit la AGEPI - în biblioteca Centrului de Informare și Documentare în domeniul Proprietății Intelectuale (CID PI) - sau on-line pe adresa: http://www.agepi.md/md/cip_pi/periodice/bopi.php

REZUMAT

În Republica Moldova au fost inițiate consultări publice pe marginea Listelor indicațiilor geografice ale Uniunii Europene, propuse spre protecție în țara noastră. Respectivete Liste au fost publicate pe 20 august curent într-o ediție specială a Buletinului Oficial de Proprietate Industrială (BOPI), editat de AGEPI. Prin aceste acțiuni are loc executarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 307 din 23.04.2010 referitoare la încheierea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Uniunea Europeană privind protecția indicațiilor geografice ale UE pentru produsele agricole și alimentare în RM.

AGEPI atenționează că, în termen de 2 luni din data publicării în BOPI, orice persoană care are un interes legitim, poate formula o opoziție cu privire la o astfel de protecție, prin depunerea unei declarații motivate.

ABSTRACT

Public consultations on the EU Lists of geographical indications, proposed for protection in our country, were initiated in the Republic of Moldova. These Lists were published on 20 August in a special edition of the Official Bulletin of Industrial Property (BOPI), edited by AGEPI. Through these actions takes place enforcement of the Moldovan Government Decision no. 307 of 23.04.2010 concerning the conclusion of the Agreement between the Government of the Republic of Moldova and the European Union on protection of EU geographical indications for agricultural products and foodstuffs in Moldova.

Within two months of its publication in BOPI, any person who has a legitimate interest may object on such protection by lodging a duly substantiated statement to the AGEPI.

INTERCONEXIUNEA DREPTULUI DE AUTOR CU INTERNETUL. SOLUȚII LEGALE DE NIVEL INTERNAȚIONAL, EUROPEAN ȘI NAȚIONAL

Valentina RUSU,
consultant, Ministerul Justiției,
Centrul de Armonizare a Legislației

Considerații preliminare

Apariția Internetului și saturarea acestuia cu informații și opere de valoare, având diferite grade de protecție a drepturilor de autor, constituie cea mai mare amenințare la adresa acestor drepturi. Pericolul este generat de simplitatea difuzării operelor protejate prin dreptul de autor prin intermediul rețelelor digitale, deoarece printr-un simplu clic oricine poate posta, vizualiza sau descărca resurse de orice tip, din orice colț al lumii, de cele mai multe ori - gratuit.¹ Noile tendințe tehnologice, precum sporirea accesului la Internet în bandă largă sau convergența comunicațiilor anterior distincte, permit extinderea conținutului furnizat online: text, voce, imagine, video etc., care reformează noțiunile de protecție a dreptului de autor și de sancționare.² O nouă viziune asupra interconexiunii dintre dreptul de autor și Internet a fost lansată prin proclamarea dreptului la Internet.³

Totuși, caracterul specific al Internetului nu justifică percepția destul de populară precum că acesta ar constitui un spațiu al non-dreptului, în special vis-à-vis de dreptul de autor. Un mit comun despre Internet este faptul că tot ce este postat online poate fi copiat sau descărcat, deși tot ce există în rețea prezintă aceeași probabilitate de a fi protejat prin drepturi de autor ca și orice

¹ PEREZ, Pierre, JOCQUEL, Grégoire, GILOT, Jean-François, AMBLARD, Philippe, *Guide pratique du droit d'auteur sur Internet*, Ed. 2005, p. 1

² *Copyright & the Internet*, POSTnote, Parliamentary Office of Science and Technology, October 2002, nr. 185, parliament.co.uk

³ La 1 iulie 2010, Finlanda a garantat prin lege dreptul la Internet, <http://www.money.ro/internet/finlanda-este-primara-in-care-accesul-la-internet-de-mare-viteza-a-devenit-drept-garantat-prin.html>

lucrare dintr-o bibliotecă sau librărie.⁴ Astfel, creațiile digitale inserate în rețeaua Internet sunt protejate prin drepturi de autor ca și orice alte opere, propuse cu titlu gratuit sau contra plată.⁵

În virtutea faptului că numărul utilizatorilor de Internet se cifrează, actualmente, la 1,8 miliarde sau 26,6% din populația globului⁶, protejarea drepturilor de autor a devenit o problemă imperioasă. Discuțiile privind drepturile de autor în “era digitală” sunt generate de tensiunea existentă între sistemul de recompensare a creatorilor și capacitățile tot mai extinse ale calculatoarelor și Internetului. Divergența este provocată de faptul că anume tehnologiile care conferă o nouă amploare „pieței ideilor” pe Internet pot fi utilizate, totodată, pentru a o submina, or, tehnologiile care pot localiza, furniza și transforma conținutul pot determina în egală măsură încălcări majore ale drepturilor de autor.⁷ Rețelele “peer-to-peer”, bazele de date, programele de calculator, textele, imaginile, fișierele audio/video din paginile web, discuțiile publice, blogurile⁸ constituie doar câteva aspecte ale Internetului care implică dezbateri cu referire la drepturile de autor.

Astfel, calculatorul personal stochează în mod automat copii în memoria cu acces aleator a acestuia (RAM) doar la navigarea pe Internet, acestea fiind create prin simpla vizualizare a unei pagini web, pentru a permite revenirea mai rapidă de către navigator la această pagină.⁹ De asemenea, descărcarea conținutului de pe orice pagină web echivalează cu efectuarea unei copii, în același mod ca și reproducerea cărților dintr-o bibliotecă. În prezent, cea mai răspândită încălcare a drepturilor de autor este înfăptuită prin transferul de fișiere audio/video și programe de calculator între utilizatori în cadrul forumurilor, precum rețelele „peer-to-peer”. În acest sens, publicarea unui text pe un site accesibil publicului reprezintă o comunicare publică, fiind permisă doar reproducerea de fragmente reduse în scopul citării textului dat. Totodată, responsabilitatea juridică pentru conținutul lucrărilor plasate pe site-urile care găzduiesc texte ale diverșilor utilizatori aparține utilizatorului serviciului de găzduire oferit. Regulile privind protecția dreptului de autor se aplică, în egală măsură, circulației pe Internet a imaginilor, creațiilor muzicale, programelor de calculator etc. Pe de altă parte, lucrările ce fac parte din domeniul public pot fi copiate, descărcate sau utilizate în orice alt mod și scop, cu titlu gratuit. Din aceste considerente, sesizăm o necesitate critică de a dezvolta politici adecvate prin care să se asigure protejarea conținutului operelor disponibile pe Internet și, concomitent, promovarea tehnologiilor pe care se axează Internetul.¹⁰

⁴ <http://publishing.wsu.edu/copyright/internet.html#Summary>

⁵ PEREZ, Pierre, JOCQUEL, Grégoire, GILLOT, Jean-François, AMBLARD, Philippe, op. cit., p. 1

⁶ Financiarul, 7 aprilie 2010, http://www.financiarul.com/articol_42596/rata-de-penetrare-a-internetului-a-crescut-cu-31-la-nivel-global.html

⁷ *Protecting Copyright and Internet Values, A Balanced Path Forward Version 1.0 – Spring 2005*, Center for Democracy and Technology, p. 1-2, <http://www.cdt.org>

⁸ A se vedea, POPESCU, Cristina, *La început a fost blogul*, Business Magazin, 23 noiembrie 2005; și “*Texte furate și drepturile de autor*”, postat pe <http://deceblog.net/2007/07/texte-furate-si-drepturile-de-autor/>

⁹ *Vezi Some Observations on Copyright Law*, STANDLER, Robert B. (January 14, 2004), www.rbs2.com/copyr.htm și *Using Materials from the Internet: What are the Rules?*, The Copyright Crash Course By Gloria K. Harper (2001), www.utsystem.edu/ogc/intellectualproperty/useofnet.htm

¹⁰ *Protecting Copyright and Internet Values, A Balanced Path Forward Version 1.0 – Spring 2005*, Center for Democracy and Technology p. 1-2, <http://www.cdt.org>

Acte internaționale

La nivelul dreptului convențional problema drepturilor de autor în contextul apariției Internetului a fost abordată inițial în Tratatul OMPI privind drepturile de autor (the WIPO Copyright Treaty), care se referă la protecția autorilor de lucrări literare și artistice, programe de calculator, baze de date originale, lucrări muzicale, lucrări audiovizuale, site-uri web etc., și în Tratatul OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele (the WIPO Performances and Phonograms Treaty), care protejează drepturile conexe ale interpreților și producătorilor de fonograme. Aceste acte internaționale au răspuns provocărilor erei digitale, abordând modul de diseminare a operelor protejate prin rețele digitale cum este Internetul.¹¹

Cadrul de reglementare al Uniunii Europene

Uniunea Europeană a aderat la Tratatul OMPI menționate *supra*, acestea devenind parte a *acquis*-ului Uniunii Europene prin Decizia Consiliului 278/2000/CE din 16 martie 2000.¹² De asemenea, în virtutea principiilor generale privind protecția proprietății intelectuale inserate în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene¹³, în Tratatul de la Lisabona¹⁴ și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene¹⁵, aceasta a elaborat un cadru legislativ în domeniu, constituit din Directiva 2001/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2001 privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor și drepturilor conexe în societatea informațională, care se aplică concomitent cu Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (Directiva privind comerțul electronic) și care se axează pe principii și norme stabilite prin legislația Uniunii Europene ce reglementează principiile protecției drepturilor de autor.¹⁶

Directiva 2001/29/CE armonizează, la nivelul Uniunii Europene, aspectele aferente dreptului de reproducere a operelor, interpretărilor, execuțiilor, fonogramelor, originalului și còpiilor filmelor, fixării programelor difuzate, dreptului de comunicare publică a operelor și de punere la dispoziția publicului a altor obiecte protejate; dreptului de distribuire a originalului operei sau a còpiilor acestuia, stabilind, totodată, excepții de la dreptul de reproducere a operelor (precum transmiterea, în cadrul unei rețele între terți, de către un intermediar sau utilizarea licită a unei opere ori a unui alt

¹¹ Acte adoptate la 20 decembrie 1996, Geneva

¹² Decizia Consiliului din 16 martie 2000 de aprobare, în numele Comunității Europene, a Tratatului OMPI privind drepturile de autor și a Tratatului OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele (2000/278/CE), ratificate la 14 decembrie 2009 de către UE, în vigoare în UE din 14 martie 2010

¹³ Tratatul de la Roma semnat în 1957, în vigoare din 1958, devenit Tratatul privind funcționarea UE prin Tratatul de la Lisabona, art. 118

¹⁴ Semnat de statele membre ale UE la 13 decembrie 2007, în vigoare din 1 decembrie 2009, introduce prevederile vizând proprietatea intelectuală din Tratatul privind funcționarea UE

¹⁵ Semnată la 12 decembrie 2007, în vigoare din 1 decembrie 2009, art. 17, alin. (2)

¹⁶ Directiva 2006/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind dreptul de închiriere și de împrumut și anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietății intelectuale; Directiva 2006/116/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind durata de protecție a dreptului de autor și a anumitor drepturi conexe; Directiva 96/9/CE din 11 martie 1996 a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția juridică a bazelor de date

obiect protejat care nu au semnificație economică de sine stătătoare), limitări ale drepturilor de autor în cazuri specifice (bibliotecile, arhivele și muzeele, învățământul și cercetarea, persoanele cu handicap, operele orfane, conținutul creat de utilizatori) și obligații privind măsurile tehnice și informațiile referitoare la gestionarea drepturilor.

În acest context, trebuie să menționăm rolul Curții Europene de Justiție în elucidarea și definirea unor aspecte-cheie, precum sfera noțiunii de reproducere în care se încadrează (conform interpretărilor Curții, oferite în cazul Infopaq International A/S împotriva Danske Dagblades Forening¹⁷) chiar și un act efectuat în procesul de captare de date, constând în stocarea în memoria informatică a unui extras dintr-o operă protejată compus din 11 cuvinte și imprimarea acestui extras; sau precum modalitățile de asigurare a unui echilibru între diferite drepturi protejate de ordinea juridică a Uniunii Europene – protecția drepturilor de autor și protecția datelor cu caracter personal privind utilizarea Internetului, invocate în cazurile Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU și LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH împotriva Tele2 Telecommunication GmbH, care au provocat discuții privind obligativitatea comunicării de date cu caracter personal în vederea asigurării protecției efective a dreptului de autor în cadrul unei proceduri civile¹⁸.

Necesitatea acordării unei atenții continue coraportului dintre drepturile de autor și rețeaua Internet este invocată în Rezoluția Consiliului Uniunii Europene din 1 martie 2010 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală pe piața internă¹⁹ care susține dialogul și dezvoltarea acordurilor privind măsurile practice de reducere a contrafacerii și pirateriei.

Cadrul legislativ național

La nivel național, protecția drepturilor de autor asupra operelor difuzate prin intermediul Internetului se limitează la consacarea, prin Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe²⁰, a dreptului exclusiv al titularului dreptului de autor sau a drepturilor conexe de a efectua, de a permite sau de a interzice comunicarea pentru informare generală a operei, interpretării, fonogrammei, emisiunii în asemenea mod ca reprezentanții publicului, la alegerea lor personală, să poată avea acces la operă din orice loc și în orice timp prin Internet²¹.

Noua Lege privind dreptul de autor și drepturile conexe²² abordează mai amplu problematica protejării drepturilor de autor pe Internet, prin includerea unor prevederi speciale care definesc accesibilitatea operei în regim interactiv, reproducerea temporară a operelor, inclusiv reproduce-

¹⁷ C-5/08: Infopaq International A/S împotriva Danske Dagblades Forening (Hotărârea Curții (Camera a patra) din data de 16 iulie 2009)

¹⁸ A se vedea cazurile: C-275/06: Productores de Música de España (Promusicae) împotriva Telefónica de España SAU (Hotărârea Curții (Marea Cameră) din data de 29 ianuarie 2008); și C-557/07: LSG-Gesellschaft zur Wahrnehmung von Leistungsschutzrechten GmbH împotriva Tele2 Telecommunication GmbH (Ordonanța Curții (Camera a opta) din data de 19 februarie 2009)

¹⁹ Rezoluția Consiliului 2010/C 56/01, pct. 40

²⁰ Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe nr. 293 din 23 noiembrie 1994

²¹ Art. 10, alin. (2), art. 27, alin. (2), art. 28, alin. (2), art. 29, alin. (2) din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, adoptată la 2 iulie 2010 (urmează a intra în vigoare după 3 luni de la publicare)

²² Adoptată la 2 iulie 2010

rea în scopuri personale, stabilesc măsuri tehnologice de protecție, informații despre gestiunea drepturilor care trebuie făcute accesibile și prevederi referitoare la încălcarea drepturilor de autor și a celor conexe prin intermediul rețelelor de calculatoare.²³

Concluzii

În prezent, având în vedere faptul că Internetul este utilizat de 1,8 mld de oameni, între care se află doar mașini în calitate de intermediar, identificarea persoanei ce se face vinovată de încălcarea drepturilor de autor constituie, de cele mai multe ori, o inițiativă predestinată eșecului. Astfel, lucrările de specialitate recomandă titularilor drepturilor de autor, care intenționează să facă accesibile prin intermediul Internetului operele lor, să asigure măcar un grad minim de protecție a acestora prin:

- identificarea și menționarea titularilor drepturilor de autor ai operelor protejate, în particular, introducerea de informații detaliate care să permită o identificare clară a titularului de drepturi (nume, adresă, țară etc.). De exemplu “© Autorul, anul. Toate drepturile rezervate”;
- explicarea condițiilor în care operele protejate prin dreptul de autor postate pe un site pot fi vizualizate, citate, copiate etc.;
- determinarea utilizatorilor de a se înregistra, pentru a obține informații privind originea și profilul utilizatorilor care accesează site-ul, îndeosebi pentru servicii suplimentare.²⁴

O astfel de abordare va permite urmărirea efectuării neautorizate de copii, însă, pentru a interzice asemenea acțiuni, pot fi utilizate și măsuri tehnologice de protecție împotriva copierii pentru dispozitivele de stocare a informațiilor (CD-uri, DVD-uri etc.) și pentru cele care le citesc (drivere, playere, calculatoare etc.). Aceste măsuri limitează accesul la conținutul protejat prin drepturile de autor sau împiedică însuși procesul de reproducere.²⁵

În această ordine de idei, constatăm că interconexiunea dreptului de autor cu Internetul este deosebit de complexă, impunând reformarea concepției privind dreptul de autor și revizuirea modalităților de protecție a acestui drept fundamental.

Or, „emergența culturii online, bazate pe partajare și pe schimburi, pe extragerea datelor și pe învățarea interactivă, a scos în evidență o divergență de opinii între cei care doresc să treacă la un sistem de drepturi de autor mai puțin riguros și cei care doresc să păstreze status-quo-ul. Provocarea constă în reconcilierea acestor interese... Politica drepturilor de autor trebuie orientată în așa fel încât să poată răspunde provocărilor economiei cunoașterii bazate pe Internet.”²⁶

²³ Art. 3, art. 6, art. 25, art. 52, art. 53, art. 65 din Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, adoptată la 2 iulie 2010.

²⁴ *La protection des droits d'auteur sur les sites Internet*, par Georges T. Robic, s.e.n.c. Publié à (1999), L'univers Internet, Publication 232

²⁵ *Copyright & the Internet*, POSTnote, Parliamentary Office of Science and Technology, October 2002, nr. 185, parliament.co.uk

²⁶ Comunicarea Comisiei “Drepturile de autor în economia cunoașterii”, Bruxelles, 19.10.2009

Bibliografie:

1. Tratatul OMPI privind dreptul de autor, 20 decembrie 1996, Geneva
2. Tratatul OMPI privind interpretările, execuțiile și fonogramele, 20 decembrie 1996, Geneva
3. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, nr. 293 din 23 noiembrie 1994
4. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, adoptată la 2 iulie 2010
5. ANTEZANA, Monica E., *The European Union Internet Copyright Directive as Even More than It Envisions: Toward a Supra-EU Harmonization of Copyright Policy and Theory*, Note, 26 B.C. INT'L & COMP. L. REV. 415, 431-34 (2003)
6. FIELD, Thomas G. Jr., *Copyright in E-mail*, Journal of Electronic Publishing, vol. 5, no. 1, Sept., 1999
7. FIELD, Thomas G. Jr., *Copyright on the Internet*, IP Counselor, June 2001, 2
8. HARPER, Gloria K., *Using Materials from the Internet: What are the Rules?*, The Copyright Crash Course By (2001), www.utsystem.edu/ogc/intellectualproperty/useofnet.htm
9. *Internet 2003: travaux des journées d'étude*. Lausanne - 21 mai et 26 nov. 2003 - Lausanne : CEDIDAC, 2004, p. 1-32
10. MUȘAT, Anca, *Dreptul de autor și Internetul*, publicat în „Săptămâna Financiară”, secțiunea Legislație, 16 noiembrie 2007
11. *Music, copyright and the Internet*, IASPM conference: 21 July 1997, www.copyright.org.au/pdf/acc/articles_pdf/A97n10.pdf
12. PEREZ, Pierre; JOCQUEL, Grégoire; GILOT, Jean-François; AMBLARD, Philippe, *Guide pratique du droit d'auteur sur Internet*, Ed. Délégation aux usages de l'Internet, Juin 2005
13. POPESCU, Cristina, *La început a fost blogul*, „Business Magazin”, 23 noiembrie 2005, <http://www.businessmagazin.ro/>
14. REESE, R. Anthony, *Copyright and Internet Music Transmissions: Existing Law, Major Controversies, Possible Solutions*, University of Miami Law Review, Vol. 55, No. 2, Jan. 2001
15. ROBIC, Georges T., *La protection des droits d'auteur sur les sites Internet*, s.e.n.c. Publié à (1999), L'univers Internet, Publication 232
16. STANDLER, Robert B., *Some Observations on Copyright Law* (January 14, 2004), www.rbs2.com/copyr.htm
17. STORY, A., *Copyright, Software and the Internet*, Background Paper 5, Commission on Intellectual Property Rights, London, 2002, Chapter 5 of the final report: Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy, London September 2002
18. TUDORIU, Dan Felix, *Internetul și drepturile de autor*. Muzica. Gestiunea colectivă a drepturilor, [http://www.modeldecontract.ro/formular/articol/id_289/Internetul_si_drepturile_de_autor_\(4B\)-_Muzica._Gestiunea_colectiva_a_drepturilor.html](http://www.modeldecontract.ro/formular/articol/id_289/Internetul_si_drepturile_de_autor_(4B)-_Muzica._Gestiunea_colectiva_a_drepturilor.html)
19. TUDORIU, Dan Felix, *Internetul și drepturile de autor*. Programul de calculator, [http://www.modeldecontract.ro/formular/articol/id_322/Internetul_si_drepturile_de_autor_\(7\)._Programul_de_calculator.html](http://www.modeldecontract.ro/formular/articol/id_322/Internetul_si_drepturile_de_autor_(7)._Programul_de_calculator.html)
20. WERRA, Jacques, *L'évolution du droit d'auteur à l'épreuve d'internet*, Publié dans *Internet 2003: travaux des journées d'étude*, Lausanne - 21 mai et 26 nov. 2003 - Lausanne: CEDIDAC, 2004, p. 1-32

21. Cartea Verde *Drepturile de autor în economia cunoașterii*, Bruxelles, 16.07.2008, COM (2008) 466 final
22. Comunicarea Comisiei *Drepturile de autor în economia cunoașterii*, Bruxelles, 19.10.2009, COM(2009)532 final
23. *Copyright & the Internet*, POSTnote, Parliamentary Office of Science and Technology, October 2002, Nr. 185, parliament.co.uk
24. *Copyright, standards and the internet*, brochure edited by ISO and IEC, 2007, http://www.iso.org/iso/publications_and_e-products/standards_development_publications.htm
25. *Le droit d'auteur et l'internet*, Rapport du groupe de travail de l'Académie des sciences morales et politiques présidé par M. Gabriel de Broglie, Juillet 2000
26. *Protecting Copyright and Internet Values, A Balanced Path Forward Version 1.0 – Spring 2005*, Center for Democracy and Technology p. 1-2, <http://www.cdt.org>
27. Report to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the application of Directive 2001/29/EC on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Brussels, 30.11.2007, SEC(2007) 1556, Commission staff working document
28. Study on online copyright enforcement and data protection in selected member states, Hunton&Williams, Christopher Kuner, Cédric Burton, Dr. Jörg Hladjk, Olivier Proust, Brussels, Belgium, November 2009
29. Study on the implementation and effect in member states' laws of Directive 2001/29/EC on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Institute for Information Law, University of Amsterdam, The Netherlands, February 2007

REZUMAT

Dezvoltarea tehnologiilor Internet, care au extins accesul la conținutul digital și au condus la creșterea semnificativă a numărului global de utilizatori ai Internetului, constituie o amenințare reală pentru dreptul de autor. Dezbateră dreptului de autor digital este, în principal, exprimată în contradicțiile dintre interesele creatorilor utili și posibilitățile crescânde ale calculatoarelor și Internetului. În acest sens, există necesitatea critică de a dezvolta politici care să asigure protecția corespunzătoare a dreptului de autor și, în același timp, să promoveze tendințele tehnologice.

În ceea ce privește legislația Republicii Moldova în acest domeniu, se observă unele măsuri pentru integrarea aspectelor ce țin de Internet în legislația dreptului de autor, cum ar fi dispozițiile speciale incluse în noua lege privind dreptul de autor și drepturile conexe, care urmează să intre în vigoare, dar având în vedere că tehnologiile Internet sunt în curs de dezvoltare mai rapidă decât legislația care le reglementează, protecția dreptului de autor pe internet și aplicarea acesteia ar trebui să facă obiectul unor preocupări continue.

ABSTRACT

The development of Internet technology that expanded access to the digital content and led to the significant increase of Internet users' global number constitutes a real threat for copyright. The digital copyright debate is mainly expressed in the contradictions between the interest of rewarding creators and the growing possibilities of computers and the Internet. In this respect, there is a critical need to develop policies to ensure the appropriate protection of the copyright, whilst, at the same time, promoting the technological trends.

As for the Republic of Moldova legislation in this area, there are noticed some steps towards the integration of the Internet aspects into the copyright legislation, like special provisions included in the new Law on Copyright and Related Rights which is supposed to enter into force, but considering that internet technologies are developing faster than the law that governs them, copyright protection on the Internet and its enforcement should make subject to continuous concerns.

**СИСТЕМА ЭКСПЕРТИЗЫ ЗАЯВКИ НА ИЗОБРЕТЕНИЕ
В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА (2)**

**Александр ТИМОНИН,
главный эксперт Отдела химии,
биологии и медицины, AGEPI**

Если заявка оформлена с нарушением требований к её документам, заявителю направляется уведомление с указанием обнаруженных недостатков, приведением необходимых аргументов правового характера и предложением представить отсутствующие или исправленные документы в течение 3 месяцев с даты отправления уведомления.

Согласно п. 175. с) Положения о процедуре подачи и рассмотрения заявки на патент на изобретение и выдачи патента, утвержденного Постановлением Правительства РМ № 528 от 01.09.2009 (далее – Положение), Агентство на стадии предварительной экспертизы проверяет, относится ли заявленное изобретение к объектам, которым предоставляется правовая охрана.

Если заявленное изобретение представляет собой: 1) открытие, научную теорию или математический метод; 2) продукт эстетического творчества; 3) план, принцип или метод осуществления интеллектуальной деятельности в области игр или экономической деятельности, а также компьютерную программу; 4) представление информации; 5) способ клонирования человека; 6) способ модификации генетической идентичности зародышевой линии человека; 7) использование человеческих эмбрионов в промышленных или коммерческих целях; 8) способ модификации генетической идентичности животных, который может причинить им страдания, не принеся существенной медицинской пользы человеку или животному, то Агентство на основании ст. 48 (б) Закона об охране изобретений № 50–XVI от 07.03.2008 (далее – Закон) принимает решение об отклонении заявки, о чем сообщается заявителю. Сведения об отклонении заявки публикуются в Официальном бюллетене промышленной собственности (ВОПИ). Кроме того, отклоняются заявки на изобретения, опубликование или использование которых противоречит общественному порядку или принципам морали, в том числе наносящие вред здоровью и жизни людей,

животным, растениям и которые могут нанести существенный вред окружающей среде, при условии, что это исключение не зависит только от факта запрещения использования изобретения другим законом. Кроме того, не предоставляются патенты на:

- а) сорта растений и породы животных;
- б) биологические по существу способы получения растений или животных; это положение не распространяется на микробиологические способы или продукты, полученные такими способами;
- в) изобретения, предметом которых является организм человека на различных этапах его формирования и развития, а также простое открытие одного из его элементов, включая последовательность или частичную последовательность гена.

Надо отметить, что краткосрочные патенты на изобретение не выдаются на биологический материал, а также на химические или фармацевтические вещества и/или способы их получения.

Также на этапе предварительной экспертизы проверяется:

- правильность классифицирования изобретения согласно Международной патентной классификации на основании формулы и описания изобретения;
- соблюдение требования единства изобретения. Согласно п. 1 ст. 35 Закона, «Заявка на выдачу патента должна относиться только к одному изобретению или группе изобретений, связанных между собой настолько, что они образуют единый изобретательский замысел». В случае нарушения данного требования заявитель имеет право, согласно п. 241 б) Положения, разделить заявку и подать её с приоритетом первой заявки. Если в течение 15 месяцев с даты подачи заявки на патент заявитель не выполняет разделение заявки, не укажет изобретение (или группу изобретений, соблюдающих критерий единства), по которому будет проведена экспертиза, и не представит поясняющих документов, экспертиза будет проведена по первому заявленному изобретению (или первой группе изобретений, которая соблюдает критерий единства изобретения);
- в случае испрашивания приоритета – наличие следующих документов: ходатайства об испрашивании приоритета, копии предшествующей заявки и, при необходимости, ее перевод на молдавский язык, а также документ об оплате установленной пошлины за каждый испрашенный приоритет. Копия предшествующей заявки, заверенная органом, в который была подана эта заявка, должна быть представлена заявителем в течение 16 месяцев с даты подачи предшествующей заявки или, если предшествующих заявок несколько, с самой ранней даты подачи такой заявки. При этом по одной заявке на патент могут быть испрашены множественные приоритеты, даже если они происходят из разных стран. При необходимости для одного и того же пункта формулы изобретения могут быть испрашены множественные приоритеты. Приоритет, испрашенный в заявке на патент вследствие представления изобретения на международной выставке, организованной в одном из государств–участников Парижской конвенции по охране промышленной собственности или членом Всемирной торговой организации, может быть признан с даты представления его на данной выставке. Однако, надо учесть, что данные части Положения

применяются только в случае, если заявка на патент была подана в течение 6 месяцев с даты представления изобретения на выставке. Заявитель или его правопреемник вправе испросить в последующей заявке приоритет предшествующей заявки, поданной в Агентство на то же изобретение, если приоритет испрашивается в течение 12 месяцев с даты подачи предшествующей заявки (внутренний приоритет). В этом случае предшествующая заявка считается отозванной. Приоритет испрашивается одновременно с подачей заявки или в течение двух месяцев с даты подачи заявки на патент и подтверждается документом о приоритете. В случае, если заявитель испрашивает право приоритета, принадлежащее другому лицу, для признания приоритета необходимо представить в Агентство юридический документ, подтверждающий передачу или разрешение лица, передающего право, из которого следует, что заявитель вправе испросить приоритет первой даты подачи. Указанные документы подаются одновременно с ходатайством об испрашивании приоритета или в течение 16 месяцев с даты приоритета первой заявки. Согласно п. 227 Положения, документ об оплате таксы за приоритет представляется в течение 2 месяцев с даты подачи заявки на патент. Несоблюдение вышеуказанных сроков ведет к непризнанию испрашенного приоритета. Согласно ст. 90 Закона продление вышеуказанных сроков не предусмотрено для:

- назначения патентного поверенного в случае, если физические или юридические лица не имеют постоянного места жительства или места нахождения в Республике Молдова. Патентный поверенный представляет заявителя в рамках процедур, предусмотренных настоящим Законом, за исключением действий, которых может совершить непосредственно заявитель, а именно: а) подача заявки на патент; б) оплата таксы; в) подача предшествующей заявки. Надо отметить, что физические и юридические лица с местожительством и, соответственно, местонахождением в Республике Молдова могут быть представлены перед Агентством патентным поверенным, лицом, нанятым ими, или общим представителем, указанным в бланке заявления или в письменном соглашении, заключенном между заявителями;

- предоставления дополнительных материалов, чтобы установить, не изменяют ли они сущность заявленного изобретения.

На этапе предварительной экспертизы заявка на патент отклоняется в следующих случаях:

- если описание изобретения заменено ссылкой на ранее поданную заявку, согласно пункту с) части (1) статьи 34, и заявитель не представил в Агентство в течение 16 месяцев с даты подачи предшествующей заявки или в течение 4 месяцев с даты направления уведомления AGEPI о необходимости представления такой копии, в зависимости от того, какой из этих сроков истекает раньше, заверенную копию предшествующей заявки и, при необходимости, ее перевод на молдавский язык. Если предшествующая заявка была подана не заявителем, а иным лицом, прилагается документ, подтверждающий право заявителя на подачу заявки;

- если заявитель в течение 2 месяцев с даты подачи заявки не выполнил перевод на молдавский язык, заверенный нотариально или удостоверенный соответствующим образом;

- если в течение двух месяцев с даты ее подачи не представлен документ об оплате таксы за подачу;

- если заявляемое изобретение относится к непатентоспособным объектам.

В случае обнаружения каких-либо недостатков, которые могут быть исправлены, Агентство посылает запрос с их перечнем и предоставляет заявителю в течение 3 месяцев с даты отправки запроса устранить их.

Согласно п. 181 Положения, если в установленный срок заявитель не ответил на уведомление или не представил необходимые материалы, Агентство приостанавливает делопроизводство по заявке с возможностью восстановления пропущенного срока.

Если заявка соответствует установленным требованиям, заявителю направляется уведомление о положительном результате предварительной экспертизы и установлении приоритета, в случае, когда он был испрашен согласно п. 183 Положения.

Предварительная экспертиза является «фильтром», через который проходят только заявки на патент, содержащие патентоспособный объект с правильным и полным оформлением материалов заявки. На следующем этапе экспертизы принимается решение о соответствии заявленного изобретения установленным Законом условиям патентоспособности для каждого вида охранного документа.

Надо отметить, что в связи с тем, что на стадии формальной экспертизы устанавливается дата подачи и проверяется соответствие поданных материалов требованиям, изложенным в п. 36-47 Положения, то на стадии проведения предварительной экспертизы проверку указанных пунктов Положения, на взгляд автора, можно исключить.

Проведение **экспертизы заявки по существу** регламентируется ст. 51 Закона. Экспертиза заявки по существу проводится Агентством после поступления письменного заявления от заявителя или третьих лиц. Такое заявление может быть подано до истечения 30 месяцев с даты подачи заявки на патент. Заявление считается поданным только после оплаты установленной таксы и не может быть отозвано. Экспертиза заявки по существу осуществляется в срок 18 месяцев с исключением срока для переписки и при условии соответствия материалов заявки требованиям предварительной экспертизы. Патент предоставляется на любое изобретение в любой технологической области, предметом которого является продукт или способ, при условии, что оно *новое*, имеет *изобретательский уровень* и *промышленно применимо*. Поэтому уточняется, относится ли заявленный объект к патентоспособным изобретениям и подлежит ли он охране согласно действующему патентному законодательству. Проверяется достаточность раскрытия изобретения, то есть изобретение должно быть раскрыто в заявке на патент настолько ясно и полно, чтобы оно могло быть осуществлено специалистом в данной области.

Далее проверяется формула изобретения, которая должна характеризовать предмет, на который испрашивается охрана. При этом формула изобретения должна быть ясной, лаконичной и основанной на описании изобретения. При проведении экспертизы заявки по существу устанавливается приоритет изобретения, если он не был установлен при

проведении предварительной экспертизы, и проверяется патентоспособность заявленного изобретения. Установление приоритета заявленного объекта производится тогда, когда заявитель испрашивает приоритет по дате подачи первой заявки в государстве-участнике Парижской конвенции по охране промышленной собственности (конвенционный приоритет), по дате поступления дополнительных материалов, если они оформлены заявителем в качестве самостоятельной заявки и по дате поступления в Агентство более ранней заявки того же заявителя, раскрывающей сущность этого изобретения.

Проверка патентоспособности заявленной разработки состоит в исследовании вопроса о том, отвечает ли предполагаемое изобретение всем требуемым по Закону признакам объекта патентной охраны. Иными словами, в ходе патентной экспертизы проверяются *новизна, изобретательский уровень, промышленная применимость* заявленной разработки, а также соответствие предложенного решения принципам гуманности и морали. Проверку соответствия заявленного изобретения условиям патентоспособности проводят на основе анализа формулы изобретения, в которой должны быть указаны все признаки заявленного объекта, и описания изобретения. При проверке формулы изобретения устанавливается, содержит ли она совокупность признаков изобретения, достаточную для достижения указанного результата. Если установлено, что необходимый существенный признак не приведён в формуле изобретения, но раскрыт в описании изобретения, заявителю предлагается скорректировать формулу.

Для определения прав, основанных на патенте, очень важно, чтобы признаки изобретения, приведённые в формуле, могли быть идентифицированы. Поэтому, если установлено, что признак охарактеризован понятием, которое не позволяет его идентифицировать, заявителю предлагается скорректировать формулу изобретения. Если заявителем, для характеристики признаков изобретения, включенных в формулу, использованы понятия, отсутствующие в описании изобретения, ему сообщается, что представленная формула не основана на описании, и предлагается включить эти понятия в описание, если он считает необходимым сохранить их в формуле. При проверке формулы изобретения определяется, также, охарактеризовано ли в ней одно изобретение, соблюдено ли в заявке требование единства изобретения¹.

В период проведения экспертизы заявки по существу Агентство вправе запросить у заявителя дополнительные материалы, без которых проведение экспертизы невозможно, в том числе измененную формулу изобретения. Основанием для запроса может быть необходимость решения вопросов, связанных с проверкой патентоспособности заявленной разработки; необходимость уточнения формулы изобретения; необходимость решения вопросов, связанных с рассмотрением заявок на идентичные объекты промышленной собственности, имеющие одну и ту же дату приоритета, и т.д. Дополнительные материалы по запросу

¹ КОРЧАГИН, А.Д., ДЖЕРМАКЯН, В.Ю., ПОЛИЩУК, Е.П. и др. Перспективы развития российского законодательства о промышленной собственности/ под общей редакцией д. э. н. А.Д. Корчагина. Москва: ИНИЦ Роспатента, 2002. - с. 68

экспертизы должны быть представлены без изменения сущности изобретения в течение 3 месяцев с даты отправки заявителю запроса или копий материалов, противопоставляемых заявке. Если в процессе рассмотрения заявки заявитель внёс изменения в формулу изобретения, оценка патентоспособности изобретения производится с учётом изменённой формулы. При проведении экспертизы заявки по существу проводится проверка соответствия условий патентоспособности заявленного изобретения, охарактеризованного в формуле, предложенной заявителем в первоначальных материалах заявки и в дополнительных материалах, принятых во внимание при рассмотрении заявки. В первую очередь проверяется соответствие представленных материалов заявки условию *промышленная применимость*, затем *новизна* и *изобретательский уровень*. При условии соответствия заявленного изобретения, охарактеризованного в формуле, предложенной заявителем, условиям патентоспособности выносится решение о выдаче патента с этой формулой.

Для получения патента на изобретение необходимо, чтобы по заявке на изобретение Агентство провело формальную и предварительную экспертизу, публикацию заявки по истечении 18 месяцев с даты её подачи или, если испрашен приоритет, с даты приоритета и одновременно её выкладку в библиотеке AGEPI. Затем по ходатайству заявителя или третьих лиц проводится поиск в отношении уровня техники и экспертизу по существу. Таким образом, в отношении заявок на изобретение применяется отсроченная экспертиза, которая является самой распространённой в мире. Являясь вариантом проверочной (т.е. предусматривающей проверку патентоспособности изобретения), отсроченная экспертиза имеет ряд преимуществ.

Что даёт заявителям и изобретателям публикация заявки? Прежде всего, в условиях свободной конкуренции, все соискатели монопольных прав, а именно таковыми и являются физические и юридические лица, испрашивающие патент, выкладывают „карты на стол”. При этом, следует иметь в виду, что они не должны уплачивать таксу за экспертизу, как это делается в соответствии с проверочной системой экспертизы заявки. Любое лицо, сравнивая свою заявку с другими опубликованными заявками, а также учитывая интерес потенциальных покупателей лицензии (в случае выдачи патента) и ситуацию на рынке, может решить для себя вопрос о целесообразности патентования и несения последующих финансовых затрат. Следует особо отметить тот факт, что публикация заявки обеспечивает временную охрану прав заявителя, предотвращает выдачу патентов на аналогичные изобретения конкурентам и заставляет их искать новый подход к решению данной технической проблемы. В целом же ускоряется процесс обмена научно–технической информацией, что стимулирует развитие экономики и приводит, в конечном счёте, к улучшению уровня жизни всего общества. Отсроченная экспертиза особенно выгодна для отечественных изобретателей, поскольку позволяет экономить средства на уплату таксы за её проведение в случаях, когда заявитель убеждается в нецелесообразности получения патента. Кроме того, она обеспечивает публикацию информации о заявленном изобретении, что имеет большое значение для выявления конъюнктуры рынка.

Однако, в случае, если заявитель подаёт ходатайство о проведении экспертизы по существу до истечения 18 месяцев с даты подачи заявки на изобретение с уплатой соответствующей таксы и Агентство успеет принять положительное решение о предоставлении патента, то в данном случае применяется **проверочная система** экспертизы заявки. При этом, одновременно с публикацией решения, осуществляется публикация заявки на патент, заключающаяся в её выкладке в библиотеке AGEPI.

Для получения краткосрочного патента на изобретение Агентство проводит формальную и предварительную экспертизу заявки, а также проверяет соответствие заявленного объекта следующим условиям патентоспособности: новизна, промышленная применимость и техническое или практическое преимущество. Информационный поиск, проводимый в отношении уровня техники, включает патенты, заявки на патент, полезные модели и заявки на их регистрацию, поданные в Агентство с датой более ранней, чем дата подачи рассматриваемой заявки, и опубликованные на эту или более позднюю дату, а также опубликованные евразийские заявки и выданные патенты. При этом, при проведении экспертизы эксперт может использовать общедоступную информацию в конкретной области человеческой деятельности. Если установлено, что заявка соответствует предъявленным требованиям, то Агентство принимает решение о предоставлении краткосрочного патента на изобретение. Одновременно с публикацией решения осуществляется публикация заявки на патент, и её выкладка в библиотеке AGEPI.

Срок действия краткосрочного патента на изобретение составляет 6 лет и исчисляется с даты подачи заявки на краткосрочный патент. Патентообладатель вправе продлить срок действия патента не более чем на 4 года. Для этого он должен подать в Агентство заявление с оплатой соответствующей таксы за продление срока и испросить проведение Агентством поиска относительно предмета изобретения. Такое заявление патентообладатель может подать не ранее чем за один год и не позднее 6 месяцев до истечения срока действия краткосрочного патента. Получение краткосрочного патента обходится заявителю дешевле, происходит в более сжатые сроки и легче, так как доказать техническое или практическое преимущество заявленного объекта проще, чем его изобретательский уровень.

Таким образом, в данном случае Агентство не просто осуществляет регистрацию с выдачей соответствующих документов и взиманием такс без проверки патентоспособности изобретения, как при *явочной системе*, а проводит в определённом законодательством объёме проверку на соответствие заявляемого изобретения условиям патентоспособности. Такую систему экспертизы можно назвать **ограниченно-проверочная экспертиза** или **явочная экспертиза с элементами проверки**, или **явочно–проверочная экспертиза**, или **частичная экспертиза**.

Такой подход законодателя к развитию изобретательского права позволяет построить гибкую современную систему охраны инновационных разработок в РМ. Надёжная патентная система и соответствующие меры защиты от нарушений являются основными предпосылками для передачи технологий и инвестиций².

² Камил ИДРИС. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста. Москва: Роспатент, 2004. с. 98

В настоящий момент в РМ существуют следующие системы экспертизы: отсроченная экспертиза, проверочная экспертиза и ограниченно-проверочная экспертиза.

На основании вышеизложенного, можно сделать вывод, что в патентном законодательстве РМ правовое регулирование субъектов и объектов изобретательского права осуществляется с учётом мирового патентного опыта и в соответствии с заключёнными международными договорами и конвенциями. При этом заявитель может выбрать ту систему экспертизы, которая ему больше подходит для защиты конкретных экономических или иных интересов.

РЕФЕРАТ

Система экспертизы изобретений в каждой стране имеет свои особенности и является одним из важных аспектов, характеризующих патентную систему. В патентном законодательстве РМ правовое регулирование субъектов и объектов изобретательского права осуществляется с учётом мирового патентного опыта и в соответствии с заключёнными международными договорами и конвенциями. При этом заявитель может выбрать ту систему экспертизы, которая ему больше подходит для защиты своих экономических или иных интересов.

REZUMAT

Sistemul de examinare a invențiilor își are specificul său în fiecare țară, constituind unul dintre cele mai importante aspecte ale sistemului de brevete. În legislația Republicii Moldova ce ține de brevetele de invenție reglementarea juridică referitoare la subiecții și obiectele dreptului de brevete se realizează în concordanță cu practica mondială în domeniu și cu acordurile și convențiile la care țara noastră este parte. Totodată, solicitantul poate opta pentru acel sistem de examinare a invențiilor, care corespunde cel mai mult protecției intereselor sale economice sau de altă natură.

ABSTRACT

The system of examination of inventions in each country has its own characteristics and is one of the important aspects characterizing the patent system. In the patent legislation of the Republic of Moldova, the legal regulation of subjects and objects of the invention law shall be based on the world patent experience and in accordance with the international treaties and conventions. In this case the applicant can choose that examination system which better suits him for the protection of its economic interests or other interests.

UNELE ASPECTE PRIVIND PROTECȚIA NUMELOR DE PERSOANE ÎN CALITATE DE MARCĂ

Natalia MOGOL,
șef Secție mărci internaționale, AGEPI

Una dintre definițiile date de Dicționarul explicativ al limbii române (în continuare - DEX) pentru noțiunea „nume” este: denumire dată unei ființe sau unui obiect pentru a le individualiza.

Vorbind despre „nume” în sensul denumirii date unei ființe umane, am vrea să subliniem că, potrivit prevederilor Codului Civil, orice persoană fizică are dreptul la un nume stabilit sau dobândit în conformitate cu legea, iar dreptul la nume este un drept personal nepatrimonial, adică indisolubil legat de persoana omului, care nu are valoare economică și nu poate fi exprimat în bani.

Totuși, există cazuri în care numele are o valoare economică. Ne referim la situația în care numele unei persoane cunoscute, cu o reputație într-un anumit domeniu, este folosit în calitate de marcă. În aceste cazuri numele nu are o valoare economică în sine, însă conferă o valoare adăugată produsului pe care este aplicat (tabelul 1).

Tabelul 1

Nume	Domeniu de activitate	Marcă	Produs/serviciu
Karl Lagerfeld	Designer îmbrăcăminte	<i>Karl Lagerfeld</i>	cl. 25 – îmbrăcăminte, încălțăminte, articole de acoperit capul
Михаил Юрьевич Барщевский	Avocat, politician	БАРШЕВСКИЙ И ПАРТНЕРЫ	cl. 42 – servicii juridice
Iurie Borș	Designer mobilier		cl. 20 - mobile, oglinzi, rame; ... cl. 42 - ... cercetări și proiectări ...

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

De asemenea, conform Codului Civil, numele este netransmisibil, în sensul că nu poate fi transmis prin acte cu titlu oneros sau gratuit. Totuși, titularul numelui poate transmite dreptul de folosire a numelui său în calitate de marcă. De exemplu, în cazurile menționate mai jos, titularii numelor sunt persoane cunoscute, care au acordat unor terțe companii dreptul de utilizare a numelui lor (tabelul 2).

Tabelul 2

Marcă	Produs/serviciu	Titular
	cl. 03 - cosmetice, parfumerie	Otkrytoe Aktsionerhoe Obshchestvo Kontsern „Kalina” 80, ul. Komsomolskaya RU-620138 Ekaterinburg
	cl. 03 - cosmetice, parfumerie ...	Mülhens GmbH & Co. KG Venloer Strasse 241-245 50823 Köln
	cl. 33 – băuturi alcoolice	ZAKRYTOE AKTSIONERHOE OBCHTCHESTVO „TORGOVAYA firma „GOLDER” korp. 1, dom 1, Nemansky pr., RU-123181 Moskva

Pe de altă parte, vorbind despre „nume” în sensul denumirii atribuite obiectelor pentru a le individualiza, ajungem la concluzia că marca nu este altceva decât un nume atribuit de producător produsului pentru a-l deosebi de alte produse similare (vorbind despre produse, ne referim și la servicii).

În sensul prevederilor legale, menționăm că, în conformitate cu articolul 5 din Legea 38/2008 privind protecția mărcilor (în continuare – Lege), în calitate de mărci pot fi înregistrate, pe lângă altele, și cuvinte, inclusiv nume de persoane.

Pentru a analiza mai detaliat acest subiect, subliniem faptul că există diferite situații și probleme, în funcție de faptul dacă numele solicitat spre înregistrare este:

- a) propriul nume,
- b) numele unui terț,
- c) un nume istoric,
- d) un nume imaginar.

A. Numele solicitat spre înregistrare este propriul nume

Aceasta este una din cele mai răspândite situații, unele dintre cele mai cunoscute mărci pe plan internațional constând din nume personale.

De exemplu:

- William Colgate, un producător de săpunuri și lumânări, a deschis în anul 1806 prima sa fabrică la New York, sub denumirea de „William Colgate & Company”. În 1840 compania sa înce-

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

pe să vândă calupuri de săpun de aceeași mărime și greutate. În 1857 William Colgate a decedat, iar compania a fost redenumită „Colgate & Company”, continuându-și activitatea sub administrația fiului său Samuel Colgate. În 1872 Colgate lansează primul său săpun aromatizat sub marca *Cashmere Bouquet*, în 1873 – prima sa pastă de dinți în borcane și doar în 1896 – pasta de dinți în tub sub denumirea *Colgate Ribbon Dental Cream*, prescurtată ulterior până la Colgate, marca pe care o cunoaștem astăzi.

- Un alt exemplu este marca Adidas. Adidas este al doilea mare producător de articole de sport după Nike. Companiile Puma și Adidas au luat naștere la sfârșitul anilor '40 ai secolului trecut, după ce doi frați, Adolf și Rudolf Dassler, nu s-au putut pune de acord cu privire la strategia ce trebuia urmată de compania de încălțăminte pe care o fondaseră în 1924, astfel încât, despărțindu-se, Adolf Dassler fondează propria companie pe care o numește Adidas (Adi Dassler).

- Cunoscuta marcă **UNITED COLORS OF BENETTON.** aparține companiei italiene Benetton, cu sediul în regiunea Trévis, fondată în 1965 de către frații Luciano, Giuliana, Gilberto și Carlo Benetton.

Problema care apare în cazul mărcilor ce constau din numele solicitantului este cea a omoniimilor posibile, deoarece după înregistrare marca conferă titularului său dreptul exclusiv asupra unui nume care poate aparține și altor persoane. În acest sens, menționăm că întru evitarea abuzurilor din partea titularilor unor mărci ce constau din nume, Legea prevede la art. 10(2) că dreptul exclusiv asupra mărcii nu-i permite titularului să interzică unui terț să utilizeze în activitatea sa industrială sau comercială, în concordanță cu practicile oneste, propriul său nume, dar accentuăm că este vorba de utilizare în comerț, nu despre înregistrarea în calitate de marcă, care este imposibilă fără acordul titularului mărcii anterioare.

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

Un exemplu interesant în acest sens este conflictul care a apărut între mărcile

sergio rossi

și

gino rossi

În anul 2004 compania „GINO ROSSI” S.A., ul. Owocowa 24, PL-76-200 SLUPSK, Polonia, a depus pe cale internațională marca pentru produsele din cl. 18, 25 și 26.

gino rossi

La 19.05.2005 compania SERGIO ROSSI S.P.A., Via Stradone, 600-602, I-47030 SAN MAURO PASCOLI (FC), Italia, care este titulara mărcilor internaționale 502469 **SERGIO ROSSI** și sergio rossi 700441, a depus o opoziție împotriva înregistrării mărcii de către compania poloneză.

Reprezentând interesele firmei Sergio Rossi S.P.A., titularul înregistrării internaționale SERGIO ROSSI, contestatarul a solicitat respingerea mărcii GINO ROSSI, conform înregistrării internaționale 840338, titular „Gino Rossi” S.A., de la înregistrare în Moldova din considerentele că marca GINO ROSSI prezintă similitudine susceptibilă de a produce confuzie cu marca menționată SERGIO ROSSI și induce consumatorul în eroare, deoarece produsele marcate cu semnele SERGIO ROSSI și GINO ROSSI se referă la haute couture. Având același consumator, ele pot fi comercializate în unele și aceleași magazine și saloane.

Dar, deoarece SERGIO ROSSI este cunoscută deja de-a lungul a patru decenii, consumatorul va percepe noua marcă, ce conține același nume, drept una din subdiviziunile binecunoscutei Case. Astfel, marca GINO ROSSI, grație elementului dominant, își fortifică nejustificat atractivitatea comercială (textul complet al opoziției poate fi găsit la adresa: <http://www.wipo.int/romarin/pdf/32/61/3261439.pdf>).

La examinarea acestui dosar, examinatorul a considerat opoziția neîntemeiată din următoarele motive:

1) pe cale internațională sunt înregistrate 31 de mărci care conțin numele Rossi, dintre care 18 sunt din Italia, iar restul – din Germania, Franța, Spania, Austria. Din aceste 31 de mărci numai 7 aparțin companiei Sergio Rossi. Mai există alte 15 mărci conținând elementul „Rossi” pentru produsele „încălțăminte”;

2) 9 mărci, ce conțin elementul „Rossi” provenind din alte țări, sunt acceptate în Italia;

3) marca „rg Gino Rossi” este de asemenea acceptată în Italia;

4) referitor la similitudinea mărcilor, examinatorul a evidențiat faptul că marca revendicată nu este similară până la confuzie, deoarece este executată într-o manieră grafică originală, iar similitudinea fonetică se rezumă la elementul Rossi și nu este suficientă pentru a ajunge la concluzia că mărcile sunt similare;

5) în plus, Gino Rossi este și denumirea companiei care solicită înregistrarea.

Ulterior, decizia examinatorului a fost atacată în Comisia de Apel AGEPI, care a menținut-o în vigoare. Decizia Comisiei de Apel AGEPI a fost atacată, la rândul său, până în ultima instanță, care a menținut și ea în vigoare decizia AGEPI.

B. Folosirea în calitate de marcă a numelui unui terț

Și în această situație apar diverse probleme. Dacă vorbim doar de folosirea numelui unui terț în calitate de marcă, cel mai frecvent conflict care apare este încălcarea dreptului persoanei la respectul numelui său, prevăzut de art. 29 din Codul Civil.

În sensul dat, unul dintre cele mai răsunătoare cazuri din ultimul timp s-a petrecut în anul 2005, când o întreprindere chineză de cauciucuri a lansat pe piață prezervative sub marca *Clinton și Lewinsky*, fiind o aluzie directă la relația dintre cel de-al 42-lea președinte al SUA și tânăra stagiară Monica Lewinsky. Motivația oficială a producătorului a fost aceea că utilizarea numelui celor două persoane este un omagiu adus președintelui american, un cunoscut luptător contra virusului SIDA. Nu știm care a fost reacția ex-președintelui la acest omagiu, cert e că prezervativele cu asemenea marcaj nu mai sunt produse.

Se întâmplă uneori că persoana este la curent cu folosirea numelui său, însă nu are nici o obiecție. Acesta este cazul cunoscutei formații rusești UMA2RMAN (anterior Uma Thurman), care a luat drept denumire numele cunoscutei actrițe americane Uma Thurman. Inițial, denumirea formației era identică numelui actriței, ulterior însă, întru evitarea posibilelor conflicte, frații Kristovsky au modificat denumirea în UMA2RMAN care este, totuși, omonimul numelui actriței. Aflând despre existența acestei formații, actrița nu s-a arătat deranjată. Pentru obiectivitate, trebuie să menționăm faptul că frații Kristovsky încă nu au încercat să-și înregistreze denumirea formației ca marcă. Cum va proceda oficiul rus în acest caz? Va lua oare în considerație faptul că formația este deja cunoscută și are propria reputație? Răspunsul la această întrebare nu-l cunoaștem, cu certitudine, însă, nu este o situație simplă.

În ceea ce ține de **înregistrarea** în calitate de marcă a numelui unui terț, aici apar și mai multe aspecte ce trebuie analizate.

În primul rând, există o rezervă justificată față de mărcile formate din numele unui terț, deoarece alegerea aceasta este în general suspectă și servește drept vehicul de fraudă. Pe de altă parte, utilizarea numelui unui terț ca marcă este și o sursă de confuzie pentru consumatori. Totuși, Legea permite înregistrarea numelui unui terț în calitate de marcă cu condiția acordării permisiunii de către purtătorul numelui în cauză.

Parcă totul este clar la acest capitol: vrei să înregistrezi numele unui terț, prezintă autoritatea. Însă nu este atât de simplu. Una dintre întrebările care apar cel mai frecvent este: în ce situație considerăm că este folosit numele terțului?

De exemplu, este solicitată spre înregistrare marca PUTIN sau MEDVEDEV pentru produse alcoolice. Va constitui oare înregistrarea acestor mărci o atingere adusă dreptului la nume a președintelui și premierului ruși?

Examinarea a considerat că da, totuși, solicitanții (în ambele cazuri) au contestat, argumentând că nu a fost preluat numele integral și există mai multe persoane care poartă acest nume. Să fie oare acesta un argument? Practica ne arată că în unele cazuri da, este.

De exemplu, numele cunoscutului jucător profesionist de baschet american Jeffrey Michael Jordan . Pe cale internațională sunt înregistrate 11 mărci care conțin elementul „Jordan”, unele din ele fiind mai vechi decât apariția lui Michael Jordan pe arena sportivă, iar altele fiind depuse ulterior. În cazul celor din urmă s-a considerat că folosirea acestui element nu va aduce atingere dreptului la nume, mai ales că „Jordan” mai are și alte semnificații decât cea de nume.

În luarea deciziilor pe marginea unor atare cazuri, când numele solicitat nu este preluat complet, trebuie de ținut cont de riscul real de confuzie pentru consumator și, evident, de faptul dacă folosirea numelui ar aduce un profit nejustificat solicitantului.

De exemplu, la Chișinău s-a deschis pizzeria . Ulterior, același semn a fost depus spre înregistrare pe cale națională de persoana fizică **ZARKHIN MARK GRIGOROVICH** pentru produse și servicii din mai multe clase: 25, 30, 35, 43, 45.

Va fi sau nu astfel încălcat dreptul la nume al cunoscutului cântăreț Adriano Celentano? S-ar părea că numele nu e complet, totuși, cântărețul a considerat că drepturile îi sunt lezate și s-a opus înregistrării.

C. Înregistrarea unei mărci constituite dintr-un nume istoric

Aceasta va fi respinsă ori de câte ori se va considera că folosirea numelui în acest mod ar aduce atingere unei personalități dispărute. În plus, ori de câte ori va fi vorba despre numele unor conducători de stat nu va fi admisă înregistrarea până nu va fi prezentată autorizația organelor împuternicite.

De exemplu:

Marca **IR 743523 Stalin**, depusă de Jurate Schönherr, Dr.-Klingenberg-Strasse 54, 27793 Wildeshausen, Germania, pentru produsele din clasa 34, a fost respinsă de ambele țări desemnate - GE și RU.

Marca **IR 640234 KENNEDY**, depusă de Kennedy-Au Bon Marché B.V., Griede 22, NL-3191 EE HOOGLIET, Olanda, pentru produsele din clasele 18, 24, 25, a fost respinsă de țara desemnată – DE.

Un caz interesant în acest sens prezintă marca națională **BASARAB**, depusă de Igor Pantea la 18.02.2004 pentru rezumatul clasei 33.

În urma examinării, a fost adoptată decizia de a înregistra marca, respectiv datele despre faptul că marca este acceptată spre înregistrare au fost publicate în BOPI 9/2004. La expirarea a 3 luni din data publicării nu a fost recepționată nici o contestație. Astfel, la 13.01.2005 a fost eliberat certificatul cu numărul 11747 privind protecția mărcii pentru toate produsele din cl. 33.

La 16.01.2006 I. Pantea a depus o cerere de modificare a titularului, prezentând copia certificatului de schimbare a numelui din Pantea în Basarab, modificarea fiind înscrisă la 28.02.2006.

Pe 22 februarie 2006 Combinatul de vinuri „CRICOVA” S.A. a depus o cerere de anulare a înregistrării nr. 11747, fiind invocate următoarele argumente:

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

- marca **BASARAB** încalcă dreptul companiei „CRICOVA” S.A. asupra mărcilor nr. 3880 și nr. 4725 (art. 7(4)a din Legea 588/1995);

și

- marca **BASARAB** constă din numele unei dinastii de domnitori ai României și Moldovei și constituie un obiect al patrimoniului cultural al ambelor țări (art. 7(3)d din Legea 588/1995);

- marca **BASARAB** induce în eroare consumatorul referitor la producătorul produselor (art. 7(2) a din Legea 588/1995).

Titularul Basarab/Pantea Igor a contraargumentat:

- dreptul exclusiv nu se extinde asupra elementului *Basarabia* din mărcile ce aparțin companiei „CRICOVA” S.A. (*Basarabia* – denumirea istorică a statului), deci nu poate fi vorba despre încălcarea dreptului exclusiv;

- numele Basarab este destul de răspândit pe teritoriul Republicii Moldova și nu se asociază în mintea consumatorului anume cu dinastia de domnitori;

- produsele cu marca **BASARAB** sunt fabricate de compania „Basarab” S.R.L., astfel nu poate fi vorba despre inducerea în eroare a consumatorului.

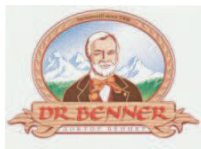
În urma analizei argumentelor invocate de ambele părți, Comisia de Apel AGEPI a considerat cererea de anulare a mărcii în cauză înaintată de către compania „CRICOVA” S.A. drept neîntemeiată.

Decizia Comisiei a fost atacată de compania „CRICOVA” S.A., iar la 02.10.2006 Curtea de Apel Chișinău a anulat decizia respectivă, a considerat cererea de anulare drept întemeiată și a emis hotărârea de a anula decizia de înregistrare a mărcii. (Decizia Curții de Apel Chișinău a fost menținută în vigoare de către Curtea Supremă de Justiție).

Curtea de Apel Chișinău a considerat drept întemeiate toate argumentele companiei „CRICOVA” S.A., inclusiv art. 7(4)a, încălcarea dreptului exclusiv asupra mărcii, indiferent de faptul că elementul *Basarabia* din mărcile anterioare era exclus de la protecție.

D. În calitate de marcă este solicitat un nume imaginar

În acest caz, este vorba doar de aparența unui nume, cum ar fi:

PAL ZILERI

S-ar părea că nu ar trebui să apară dubii în acest sens, pentru că nu este încălcat dreptul la nume, nu există pericolul că numele ar prezenta o mare valoare simbolică. Totuși, și în acest caz

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

apar divergențe de opinii și toate se fondează pe faptul că uneori solicitantul încearcă să beneficieze de o reputație străină (tabelul 3).

Tabelul 3

Marcă	Produs/serviciu	Titular
 Enrico Cerini 1004774	cl. 25 – îmbrăcăminte, încălțăminte...	SAYIM TEKSTİL SANAYİ İÇ VE DIŞ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ, Turcia
 BRUNO BELLINI 853880	cl. 25 - îmbrăcăminte, încălțăminte... cl. 35 – publicitate, comercializare...	NARMANLI GIYİM SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ, Turcia
 SashaFabiani 916164	cl. 25 – îmbrăcăminte, încălțăminte...	PANG HONG WEI, China
Rebroff 652582	cl.33 – băuturi alcoolice	Salco Import-Export AG, Elveția
ACHMATOV 900475	cl.33 – băuturi alcoolice	Kaufland Warenhandel GmbH & Co. KG, Germania
Luca Carlino 909894	cl. 33 – băuturi alcoolice	Tengelmann Warenhandelsgesellschaft KG, Germania

Practica AGEPI este de a accepta asemenea mărci, cu toate că sunt multe oficii care au o altă poziție. De exemplu, în cazul mărcii **SashaFabiani** oficiile din Kârgâzstan, Armenia și Finlanda au emis refuz total în baza faptului că ar putea fi indus în eroare consumatorul, numele revendicat fiind perceput ca fiind de proveniență italiană.

Evident, se poate disputa mult pe tema existenței sau inexistenței riscului de inducere în eroare a consumatorului, cert însă este faptul că consumatorul mediu, văzând pe fațada unui magazin de îmbrăcăminte marca **Angelini Piero** sau **Bruno Bellini**, va fi tentat să creadă că produsul provine din Italia, dar oare nu ține de funcțiile oficiului de a exclude posibilitatea inducerii în eroare a consumatorului?

Acestea și alte întrebări apar la examinarea mărcilor constituite din nume personale sau din cuvinte ce creează aparența de nume personale. Fiecare caz este analizat în parte și, respectiv, pentru fiecare caz examinarea încearcă să emită o decizie cât mai corectă în raport cu solicitantul, dar și cu consumatorul. Cert este că mai avem multe de învățat la acest capitol, pentru a putea stabili o practică pe deplin corectă atât față de producător și consumator, cât și față de persoanele cărora li se aduce atingere prin utilizarea numelui lor.

Bibliografie

1. *Codul Civil al Republicii Moldova*, Publicat : 22.06.2002 în Monitorul Oficial al RM nr. 82-86
2. *Legea Republicii Moldova nr. 38/2008 privind protecția mărcilor*
3. <http://www.colgate.com/app/Colgate/US/Corp/History/1806.cvsp>
4. <http://www.adidas-group.com/en/ourgroup/history/history.aspx>
5. <http://www.benettongroup.com/en/whoweare/history.htm>
6. <http://www.wipo.int/romarin/pdf/32/61/3261439.pdf>
7. <http://www.numerama.com/magazine/2103-clinton-et-monica-face-aux-preservatifs-chinois.html>
8. <http://www.umaturman.com/site/about>
9. <http://www.db.agepi.md/marcireprezentanti/Search.aspx>
10. <http://www.wipo.int/romarin/>

REZUMAT

În ultimul timp tot mai mulți agenți economici, conștientizând rolul important pe care îl are marca în promovarea și poziționarea produsului pe piață, dar și sesizând beneficiile pe care le oferă înregistrarea acesteia, au început să întreprindă toate măsurile necesare pentru a-și proteja acest instrument unic de individualizare a produselor. În calitate de mărci sunt folosite cuvinte (inclusiv nume de persoane), simboluri, imagini și combinații ale acestora. Lucrarea de față se axează pe unele aspecte ce țin de înregistrarea în calitate de marcă a numelor de persoane.

ABSTRACT

In the last time, more and more traders, being awarred of the important role that trademark plays in promoting and positioning the product, but also appreciating the benefits that registration is offering, began to take steps to protect this unique instrument that serves to individualise the products. Words (including personal names), symbols, images and combinations thereof are used as trademarks. The paper that follows focuses on some aspects of registration of a personal name as trademark.

**DESENE/MODELE INDUSTRIALE DETERMINATE
EXCLUSIV DE O FUNCȚIE TEHNICĂ.
STUDII DE CAZ**

Ludmila GOREMÎCHINA,
șef Secție desene
și modele industriale, AGEPI

Olga GOREMÎCHINA,
consilier în PI,
„PROINTELGRUP” S.R.L.

Unul din domeniile creativității umane este designul obiectelor ce ne înconjoară. Protecția rezultatelor acestei activități se asigură atât prin dreptul de autor, cât și prin normele legislației privind protecția desenelor și modelelor industriale (în continuare - DMI)¹.

Conform legislației Republicii Moldova¹, armonizată cu legislația Uniunii Europene², DMI este definit ca „aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a acestuia, rezultat în special din caracteristicile liniilor, conturilor, culorilor, formei, texturii și/sau ale materialelor și/sau ale ornamentației produsului în sine” (art. 3 din Legea nr. 161/2007 și art. 1 din Directiva 98/71/CE). Accentul se pune pe aspectul exterior al produsului, totodată prin produs se înțelege „orice articol obținut printr-un proces industrial sau artizanal, care poate conține și elemente concepute spre a fi asamblate într-un produs complex, ambalaje, aranjamente, simboluri grafice și caractere tipografice”. Definiția este foarte largă și nu există nici o cerință ca DMI să fie funcționale sau estetice. Mai mult decât atât, legislația nouă privind protecția DMI nu mai necesită prezența obligatorie a calităților estetice ale produsului.

¹ Legea privind protecția desenelor și modelelor industriale nr. 161-XVI din 12 iulie 2007, intrată în vigoare la 30 noiembrie 2007 (în continuare – Legea nr. 161/2007).

² Directiva Parlamentului European și a Consiliului 98/71/CE din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale (în continuare – Directiva 98/71/CE).

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

Evident că forma și funcția produsului sunt adesea strâns legate între ele („forma urmează funcția”), iar acest lucru deschide calea pentru protecția dublă a inovațiilor prin brevet de invenție și în calitate de DMI. Desigur, protecția în calitate de DMI în acest caz nu va fi la fel de largă ca și în cazul cu mai multe oportunități ale brevetului de invenție, care atribuie produsului un caracter individual. Protecția prin brevet și DMI se completează într-o oarecare măsură reciproc, deoarece brevetele protejează esența produsului (adică soluțiile tehnice ale acestora), în timp ce aspectul exterior al produsului (adică înfrumusețarea concretă a invenției) este protejată prin DMI. Cu toate acestea, nu toate produsele pot obține protecție în calitate de DMI.

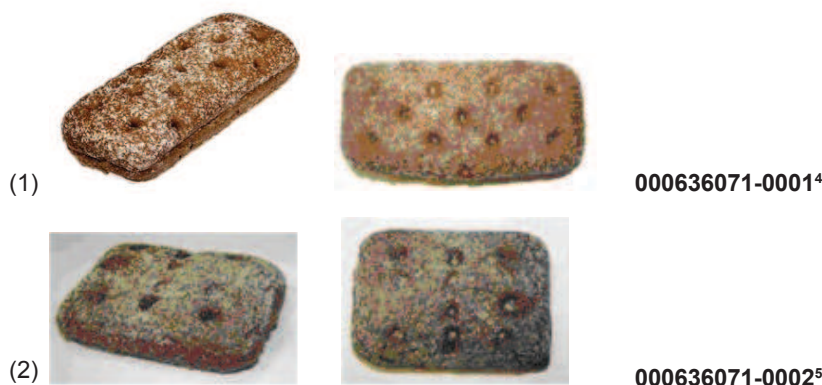
Scopul lucrării de față este de a prezenta exemple practice de excepții de la protecție, stipulate în legislația privind protecția DMI, pentru astfel de produse. În absența unor asemenea exemple în baza de date națională, toate acestea sunt luate din practica Oficiului European pentru Armonizarea Pieței Interne (*în continuare* - OHIM)³.

1. În conformitate cu art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE și art. 11 (1) al Legii nr. 161/2007, **aspectul exterior al produsului, determinat exclusiv de o funcție tehnică, nu va obține protecție în calitate de DMI**. Scopul acestei dispoziții nu este acela de a nega protecția produselor estetice, ci de a nu împiedica inovațiile tehnologice.

Conform procedurii de înregistrare a DMI, expertul trebuie să verifice dacă într-adevăr funcția tehnică dictează aspectul exterior al produsului într-o asemenea măsură, încât DMI nu are libertate în general (sau are puțină libertate). Dacă există cel puțin o variantă alternativă a designului, care poate îndeplini aceleași funcții tehnice, înregistrarea nu poate fi refuzată.

În cazul în care DMI, în opinia expertului, este dictat de funcția tehnică, el trebuie să notifice acest fapt solicitantului. Solicitantul poate prezenta argumente că există suficientă libertate pentru DMI, arătând un produs diferit cu aceeași funcție, în comparație cu DMI-ul revendicat. De asemenea, și persoanele interesate sunt în drept să se opună înregistrării DMI.

► Astfel, **primul exemplu** se referă la designul a două modele (1) și (2) de „Pâine”, înregistrate la OHIM la 13.12.2006 pe numele AS Hallik, O. Müntheri 1, 46106 Tamsalu, Estonia:

³ <http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/RCD/caseLaw/decisionsOffice/decisionsOffice.en.do>

⁴ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2007/2007_005/000636071_0001.htm

⁵ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2007/2007_005/000636071_0002.htm

(3)

Buclet, publicat la 01.07.1999

La 11.06.2007 au fost depuse contestații împotriva înregistrării DMI (1) și (2) în baza art. 8 (1) din Regulamentul CE⁶ (în continuare – RCE), care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza lipsei de caracter individual în comparație cu (3), în conformitate cu art. 6 din RCE. Contestatarul susține că „suprafața pâinii și produselor de panificație, în special a produselor de secară, este punctată cu găuri mici, pentru a facilita și a ajuta procesul de coacere”. În opinia contestatarului, găurile sunt elemente ale aspectului articolelor, determinate exclusiv de funcția lor tehnică.

La 26.05.2008 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat decizii similare pentru DMI (1) și (2), după cum urmează:

- Aspectul DMI nu este determinat exclusiv de funcția sa tehnică, în sensul art. 8 (1) din RCE. Găurile de punctație ale DMI facilitează procesul de coacere și îndeplinește o funcție tehnică. Dar, pentru a îndeplini această funcție tehnică, nu este necesar ca DMI să posede o sumă sau un aranjament special de găuri de punctație.

- În ceea ce se referă la art. 6 din RCE, DMI trebuie să fie declarat nul din cauza lipsei de caracter individual.

► **Al doilea exemplu** se referă la designul modelului „Strecurătoare”, înregistrat la OHIM la 22.08.2005 pe numele Normann Copenhagen ApS, Strandboulevarden 98, Copenhagen 2100, Denmark:

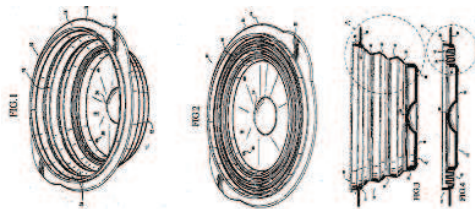

000389648-0002⁷

La 16.11.2007 a fost depusă o contestație împotriva înregistrării DMI în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza lipsei de noutate conform art. 5 din RCE în comparație cu European Patent EP 1 544 118 B1 cu prioritatea de la 10.12.2004, care conține următorul desen:

⁶Regulamentul Consiliului (CE) nr. 6/2002 din 12 decembrie 2001 privind desenele sau modelele comunitare
⁷http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2005/2005_095/000389648_0002.htm

PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

Contestatarul susține că „elementele DMI-ului înregistrat care sunt noi în comparație cu o strecurătoare standard sunt determinate exclusiv de funcția tehnică a acestuia”.

La 11.04.2008 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat următoarea decizie:

- Aspectul DMI nu este determinat exclusiv de funcția sa tehnică, în sensul art. 8 (1) din RCE. Singura cerință pentru DMI ca să funcționeze ca o strecurătoare este de a avea un corp în formă de castron cu perforații, cel puțin în partea de jos, pentru a permite scurgerea lichidului și spațiul din jur pentru a menține produsul alimentar în timp ce lichidul iese prin perforații. În plus, în acest caz inelele mai largi și mai înguste sunt necesare pentru a permite rabatarea strecurătorii. Dar nici pentru strecurătoare, nici pentru rabatarea sa nu este necesar de a avea forma, proporțiile, structura și mânerul DMI.

- În ceea ce se referă la art. 5 alineatul (1) din RCE, DMI trebuie să fie declarat nul din cauza lipsei de noutate.

► **Al treilea exemplu** se referă la designul modelului „Pâlnie”, înregistrat la OHIM la 22.08.2005 pe numele Normann Copenhagen ApS, Strandboulevarden 98, Copenhagen 2100, Denmark:

000389648-0001⁸

La 16.11.2007 a fost depusă o contestație împotriva înregistrării DMI în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza lipsei de noutate (art. 5 din RCE) și de caracter individual ilustrat mai sus. Contestatarul susține că „elementele DMI-ului înregistrat care sunt noi în comparație cu o pâlnie standard sunt determinate exclusiv de funcția tehnică a acestuia”.

La 11.04.2008 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat următoarea decizie:

- Aspectul DMI nu este determinat exclusiv de funcția sa tehnică, în sensul art. 8 (1) din RCE. Singura cerință pentru DMI ca să funcționeze ca o pâlnie este de a avea un recipient cu o deschidere mai largă în partea de sus și un capăt cu o deschidere mai îngustă pentru a permite turnarea unei substanțe lichide în deschiderea mai largă și canalizarea ei în jos spre deschiderea

⁸ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2005/2005_095/000389648_0001.htm

mai îngustă și, astfel, într-un recipient cu o gură îngustă. Suplimentar în acest tip de design este o structură în formă gofrată a pâlniei, formată din inele mai largi și mai înguste necesare pentru a permite rabatarea pâlniei. Dar nici pentru pâlnie, nici pentru rabatare nu este necesar de a avea forma, proporțiile, structura și mânerul DMI.

- În ceea ce se referă la art. 5 și 6 din RCE, DMI înregistrat și invenția cunoscută nu sunt identice și produc asupra utilizatorului avizat o impresie globală diferită.

► **Al patrulea exemplu** se referă la designul modelului „Aspirator”, înregistrat la OHIM la 07.07.2005 pe numele Thane Direct Company, Centennial Centre 5409, Eglinton Ave. West Suite 203, Toronto, Ontario M9C 5K6, Canada:

000370705-0001⁹

La 28.03.2007 a fost depusă o contestație împotriva înregistrării DMI în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza lipsei de noutate (art. 5 din RCE) și de caracter individual (art. 6 din RCE). Contestatarul susține că a fost „evident că nu este singura formă posibilă, ci singura formă posibilă pentru a îndeplini o funcție tehnică specifică”. În acest context, se referă la faptul că titularul a „brevetat sistemul periei rotative”.

La 27.08.2007 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat următoarea decizie:

- Aspectul DMI nu este determinat exclusiv de funcția sa tehnică, în sensul art. 8 (1) din RCE. DMI prezintă o parte a unui aspirator sau a unei mașini de curățare, și anume un tub telescopic de aspirație și un cap de perie. Acesta din urmă are o suprafață dreptunghiulară, transparentă de bază și câte o roată respectiv din stânga și din dreapta, în partea din față. Tubul de aspirare este montat în mijlocul suprafeței și poate fi pivotant. Periile sunt, fiecare, aranjate de-a lungul unei traverse care este amplasată pe toate cele patru părți ale capului de perie.

Funcția tehnică a unui aspirator sau a unei mașini de curățare este de a curăța. Prin aspirator praful și alte particule de murdărie sunt aspirate în aparat. Pentru a face acest lucru, este necesar un cap de perie care să ia contact cu suprafața de curățat, murdăria trecând de la această suprafață, printr-un tub, în corpul aparatului cu filtru. Nici forma tubului telescopic de aspirație, nici forma de bază a capului de perie nu sunt determinate exclusiv de considerentele tehnice. Este posibilă o gamă de forme alternative pentru capul de perie, cum ar fi, de exemplu, cea triunghiulară. Același lucru se poate spune și referitor la amplasarea periilor.

⁹ (http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2005/2005_096/000370705_0001.htm)

- În privința art. 5 și 6 din RCE trebuie de menționat că argumentele contestatarului referitoare la pretinsa lipsă de noutate și de caracter individual sunt nefondate, din cauza lipsei de dovezi.

Dacă în primele patru exemple valabilitatea DMI a fost contestată numai în prima instanță (Comisia de Invalidare), în ultimele exemple, cinci și șase, declararea nulă a înregistrării în baza art. 8 (1) din RCE a fost făcută de către **Judecata Arbitrală (Arbitraj)**.

► **Al cincilea exemplu**¹⁰ se referă la designul modelului „Tocătoare de paie”, înregistrat la OHIM la 15.11.2004 pe numele Lars Fransson, Timmervägen 8, 85753 Sundsvall, Sweden:

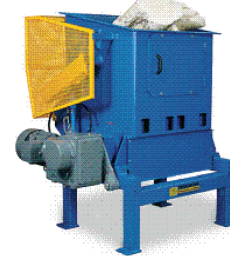
000253778-0001¹¹

La 17.08.2006 a fost depusă o contestație de către Lindner Recyclingtech GmbH, Villacher str. 48, 9800 Spittal, Austria, împotriva înregistrării DMI în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza lipsei de noutate (art. 5 din RCE), de caracter individual (art. 6 din RCE) care nu rămâne vizibil la o utilizare normală a produsului (art. 4(2)(a) din RCE).

La 03.04.2007 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a refuzat contestația în cauză.

Însă, Lindner Recyclingtech GmbH, Villacherstr. 48, 9800 Spittal, Austria, la 16.07.2007 a contestat în Arbitraj decizia adoptată de către Comisia de Invalidare în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE, precum și în baza art. 4(2)(a) din RCE.

O tocătoare de paie reprezintă un cilindru de metal, cu cuțite, care se rotesc și, prin urmare, taie materialul care este debitat într-o mașină de mărunțit hârtie, carton, plastic, sticlă uzată etc., în vederea reciclării. Un exemplu tipic de o astfel de mașină este tocătoarea demonstrată mai jos, care are un colector pătrat, larg, situat în partea sa superioară. Materialul este introdus în acest colector și cade pe rotorul în trepte care se rotește și fărâmițează materialul, evacuat apoi într-o parte a mașinii.

În primul rând, Arbitrajul a conchis că cerințele art. 4 (2)(a) din RCE au fost îndeplinite, deoarece această dispoziție nu necesită existența unei părți componente care urmează să fie vizibilă în întregime în fiecare moment al utilizării. Este suficient că întreaga parte componentă poate fi văzută doar uneori, în așa mod încât toate elementele esențiale pot fi percepute.

În al doilea rând, Arbitrajul a trebuit să decidă dacă toate elementele care formează aspectul DMI-lui contestat sunt determinate exclusiv de funcția tehnică a produsului în sensul art. 8 (1) din RCE. În literatura juridică există două opinii diferite privind interpretarea art. 8 (1) din RCE.

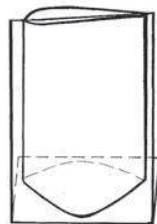
¹⁰ Alicante NEWS, November 2009.

¹¹ Decision of Third Board of Appeal of 22 October 2009 in the case R 690/2007-3.

„Adepții unui punct de vedere susțin că o excepție de la necesitatea tehnică, cum ar fi cea conținută în art. 8 (1) din RCE, se aplică numai în cazul în care funcția tehnică nu poate fi realizată prin orice altă configurație; dacă autorul are posibilitatea de a alege între două sau mai multe configurații, aspectul produsului nu este determinat exclusiv de funcția tehnică a acestuia”. Alternativa principală a acestei abordări este interpretarea care neagă protecția elementelor unui desen sau model „dacă fiecare element al designului a fost determinat de considerente tehnice.” Arbitrajul a văzut un sprijin în susținerea interpretării alternative prin art. 8 (1) din RCE. „Această dispoziție neagă protecția elementelor aspectului unui produs determinate exclusiv de funcția sa tehnică. Aceste cuvinte nu implică, în sensul lor natural, faptul că elementul în cauză trebuie să fie singurul mijloc prin care funcția tehnică a produsului poate fi atinsă. Dimpotrivă, acestea implică faptul că necesitatea de a atinge funcția tehnică a produsului a fost singurul factor relevant pentru ca elementul în cauză să fie selectat”. Mai mult decât atât, în opinia Arbitrajului, art. 8 (1) din RCE este menit să excludă protecția acelor elemente ale aspectului unui produs care au fost determinate exclusiv de scopul de a concepe un produs ce și-ar îndeplini funcția, spre deosebire de elementele care au fost alese, cel puțin într-o oarecare măsură, cu scopul de a consolida aspectul vizual al produsului.

În fine, Arbitrajul a ajuns la concluzia că fiecare element esențial al designului a fost creat cu scopul de a atinge cea mai bună performanță tehnică posibilă. Prin urmare, aceste elemente au fost determinate exclusiv de funcția tehnică a produsului. Rezultă că DMI-ul înregistrat trebuie să fie declarat nul în baza art. 8 (1) din RCE”.

► **Al șaselea exemplu**¹² se referă la designul modelului „Ambalaj pentru produse alimentare”, înregistrat la OHIM la 21.12.2004 pe numele companiei Zaklad Produkcyjno - Handlowy „TROPIC”, ul. Westerplatte 59, PL-76-200 Slupsk, Poland:

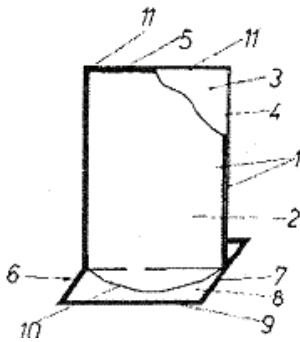
000273644-0001¹³

Valabilitatea DMI-ului a fost contestată de către Dr Oetker Polska Sp. z o.o., ul. Adm. Dickmana 14/15, 80-339 Gdansk, Poland, la 12.06.2006 în Comisia de Invalidare a OHIM-ului în baza art. 4-9 din RCE, inclusiv art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE. Contestatarul a prezentat ca probă o serie de publicații de brevet, inclusiv o copie a cererii de brevet polonez nr. 358 653 care conține următorul desen:

¹² Alicante NEWS, January 2010.

¹³ Decision of Third Board of Appeal of 12 November 2009 in the case R 1114/2007-3.

și susține că „elementele distinctive rezultă exclusiv din funcția tehnică a formei pungii, care, evident, este certificată de brevetul acesteia”.

La 15.05.2007 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat următoarea decizie:

- Aspectul DMI nu este determinat exclusiv de funcția sa tehnică, în sensul art. 8 (1) din RCE. Utilizatorul informat știe că nu există necesitatea tehnică pentru o formă unghiulară a pachetului și dotarea lui cu un fund. Un pachet pentru produse alimentare poate avea, de asemenea, o formă circulară care îndeplinește aceeași

funcție tehnică. Înșuși contestatarul a prezentat o varietate de alternative de design.

- În privința art. 5 și 6 din RCE trebuie de menționat că DMI înregistrat și invenția cunoscută nu sunt identice și produc asupra utilizatorului avizat o impresie globală diferită.

Însă Dr Oetker Polska Sp. z o.o., ul. Adm. Dickmana 14/15, 80-339 Gdansk, Poland, la 16.07.2007 a contestat în Arbitraj decizia adoptată de către Comisia de Invalidare în baza art. 8 (1) din RCE, care corespunde art. 7 (1) din Directiva 98/71/CE.

Arbitrajul a explicat că „articolul 8 alineatul (1) din RCE neagă protecția acelor elemente ale aspectului unui produs care au fost alese exclusiv în scopul de a concepe un produs care își îndeplinește funcția, spre deosebire de elementele care au fost alese, cel puțin la un anumit grad, cu scopul de a consolida aspectul vizual al produsului. Nu este necesar de a determina ce a fost de fapt în mintea autorului atunci când designul era în curs de dezvoltare. Chestiunea trebuie să fie evaluată în mod obiectiv din punctul de vedere al unui observator rezonabil, care se uită la design și se întreabă dacă altceva decât considerațiile pur funcționale ar fi putut fi relevante atunci când un element specific a fost ales”.

Este dificil de a vedea în acest DMI altceva decât nevoia de a proiecta o pungă, de dimensiuni convenabile, care ar fi un mijloc practic de ambalare a anumitelor tipuri de alimente prelucrate, în special atunci când cele două părți sau două loturi separate de ingrediente trebuie să fie puse într-un singur pachet de vânzare către consumatorul final. Forma de bază și dimensiunile DMI-ului corespund paradigmei existente pentru astfel de produse. Aceste elemente sunt funcționale în sensul că sunt impuse de normele de piață. Funcția tehnică a acestui tip de produse este de a ambala anumite produse alimentare într-un mod acceptabil pentru consumatori. Compartimentele duble sunt funcționale, deoarece fără acestea ar fi imposibil de a pune cele două părți sau două loturi separate de ingrediente în același pachet. Îndoitura de la baza DMI-ului nu este arbitrară. Este acolo cu un scop, și anume acela de a facilita ruperea pachetului deschis. Marginile rotunjite, vizibile în partea de sus și cea de jos ale pungii, corespund normelor pentru acest tip de produse. Astfel de pungi se umflă în mod normal la centru pentru că aceasta este forma cea mai simplă și evidentă pentru ele. O pungă ar putea fi, desigur, pătrată, octogonală sau de altă formă. Astfel de forme ar fi, totuși, mai costisitoare pentru fabricare și s-ar putea confrunta cu rezistența consumatorului, deoarece s-ar abate de la normă. Forma rotunjită este în mod clar cea mai funcțională. Toate elementele esențiale ale DMI-ului au fost alese în scopul proiectării

unui produs care își îndeplinește perfect funcția. Nici unul dintre aceste elemente nu a fost creat cu scopul de a consolida aspectul vizual al produsului”.

La 12.11.2009 Arbitrajul a ajuns la concluzia că designul ambalajului este determinat exclusiv de funcția sa tehnică și DMI-ul trebuie să fie declarat nul în baza art. 8 (1) din RCE.

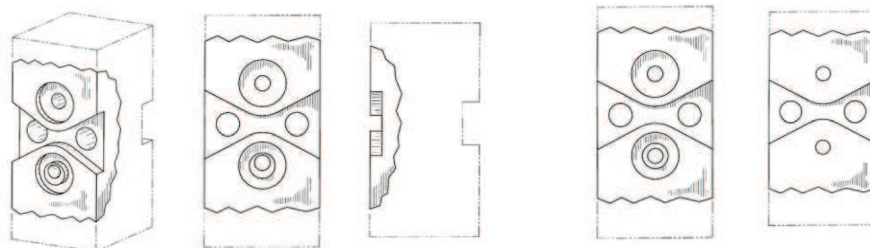
Conform art. 7 (2) din Directiva 98/71/CE și art. 11 (2) din Legea nr. 161/2007, **aspectul exterior al unui produs care trebuie neapărat să fie reprodus în forma și la dimensiunile exacte pentru a permite ca produsul în care este încorporat sau la care este aplicat să fie conectat mecanic ori amplasat în interiorul, în jurul unui alt produs sau pe el, astfel încât fiecare dintre produse să își poată îndeplini funcția, nu va obține protecție în calitate de DMI** (în continuare – „must-fit”). Scopul este ca interoperabilitatea produselor de diferite mărci să nu fie stânjenită prin extinderea protecției asupra elementelor care permit pieselor mecanice să se potrivească una cu alta. O astfel de protecție ar putea permite producătorului să restrângă concurența pe piețele secundare (pentru articole sau mărfuri de consum, de exemplu). Drept exemplu teoretic poate servi ștecherul electric care este introdus în priză. Acesta poate fi înregistrat în calitate de DMI doar la prezența altor elemente care nu intră sub incidența „must-fit”.

Părțile „must-fit” ale unui produs complex au un domeniu limitat de libertate a designului prin însăși natura lor. Prin urmare, întrebarea pe care trebuie să și-o pună un examinator ar trebui să fie următoarea: “Există vreo parte a designului care nu trebuie să țină de aspect pentru a-i permite să se potrivească cu produsul final?” Dacă răspunsul este da, atunci cererea de înregistrare a desenelor și modelor industriale trebuie să fie examinată, în cazul în care satisface celelalte cerințe pentru înregistrare, în special, dacă posedă caracter individual.

Dacă răspunsul este nu, atunci acesta trebuie să fie considerat ca fiind nimic mai mult decât un fitting (accesoriu) și obiecția ar fi atunci justificată.

Aducem un exemplu, pe care l-am găsit în baza de date a OHIM.

► **Al șaptelea exemplu** se referă la designul a trei modele (1), (2) și (3) „Echipament de distribuție a lichidelor”, înregistrate la OHIM la 30.09.2004 pe numele Nordson Corporation, 28601 Clemens Road, Westlake, Ohio 44145-1119, United States of America:

(1) 000232996-0001¹⁴

(2) 000232996-0008¹⁵

(3) 000232996-0015¹⁶

¹⁴ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2004/2004_102/000232996_0001.htm

¹⁵ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2004/2004_102/000232996_0008.htm

¹⁶ http://oami.europa.eu/bulletin/rcd/2004/2004_102/000232996_0015.htm

La 18.07.2007 au fost depuse contestații împotriva înregistrării DMI (1), (2) și (3) în baza art. 8 (2) din RCE, care corespunde art. 7 (2) din Directiva 98/71/CE, în baza art. 4 (2) din RCE (invizibil în procesul de utilizare) și art. 8 (1) din RCE (determinat exclusiv de funcția sa tehnică). În ceea ce privește art. 8 (2) din RCE, contestatarul observă că „produsul în care este încorporat DMI-ul este un modul care este fixat la capul de aplicare a unui sistem de aplicare termic adeziv (hotmelt)”.

La 20.11.2007 Comisia de Invalidare a OHIM-ului a adoptat decizii similare pentru DMI (1), (2) și (3), după cum urmează:

- DMI trebuie să fie declarat nul în baza art. 8 (2) din RCE. DMI există în elementele distinctive de aspect ale unui echipament de distribuție a lichidelor (în continuare – modul), care este conectat mecanic la capul unui sistem de aplicare hotmelt pentru ca sistemul să-și îndeplinească funcția proprie. Elementele distinctive ale DMI-ului constau în formele a două alezaje, două găuri și o porțiune cu adâncitură. După cum pe bună dreptate a fost observat de către contestatar, cele două alezaje sunt necesare pentru fixarea modului la cap. Găurile superioare și inferioare trebuie să corespundă exact celor două orificii corespunzătoare de la cap pentru debitarea cleiului și aerului comprimat la modul. Adâncitura din modul trebuie să fie forma negativă a tăieturii verticale corespunzătoare de pe cap, astfel încât modulul și capul să-și poată îndeplini funcția ca un sistem de aplicare hotmelt. Argumentul titularului că „DMI-urile înregistrate pot fi montate, de asemenea, în diferite moduri la diferite conducte sau dispozitive” nu elimină faptul că aceste caracteristici ale DMI-urilor trebuie să fie reproduse în forma și dimensiunile lor exacte pentru a se potrivi la un dispozitiv dat. Locația și forma găurilor, sondelor și adâncitura modulului sunt predefinite de părțile corespunzătoare ale capului. În special, un cap cu o tăietură verticală specifică permite montarea doar a unui modul cu o adâncitură corespunzătoare, care trebuie să se potrivească la tăietura verticală ca o cheie la o gaură de cheie.

- Datorită constatării menționate a OHIM-ului, nu este nevoie să se ia o decizie în ceea ce privește celelalte motive de nevalabilitate invocate de contestatar: că DMI-ul există în elementele distinctive de aspect ale unui produs, dictate exclusiv de funcția sa tehnică (art. 8 (1) din RCE) și că DMI-ul este o parte componentă a produsului complex care nu este vizibilă în timpul utilizării normale a acestuia (art. 4 (2) (a) din RCE).

Și ultimul lucru de remarcat în ceea ce privește cea de-a doua excepție: conform art. 7 (3) din Directiva 98/71/CE și art. 11 (3) din Legea nr. 161/2007, un DMI nou și individual **poate fi protejat dacă permite multiple asamblări sau conexiuni în cadrul unui sistem modular constituit din produse interschimbabile**, prin derogare de la art. 7 (2) din Directiva 98/71/CE și art. 11 (2) din Legea nr. 161/2007.

Întrucât fittingurile (accesoriile) mecanice ale produselor modulare pot totuși să constituie un element important al caracteristicilor inovatoare ale produselor modulare și să prezinte o valoare comercială majoră, acestea ar trebui să fie eligibile pentru protecție. Acest lucru demonstrează faptul că produsele modulare ar trebui să se deosebească de produsele cunoscute și să li se ofere protecție în calitate de DMI.

REZUMAT

Forma și funcția unui produs sunt adesea strâns legate între ele („forma urmează funcția”), iar acest lucru deschide calea pentru protecția dublă a inovațiilor prin brevet de invenție și prin DMI. Desigur, protecția acordată în calitate de DMI în acest caz nu va fi la fel de largă ca și în cazul cu mai multe oportunități care atribuie produsului un caracter individual. Protecția prin brevet și DMI într-o oarecare măsură se completează reciproc, deoarece brevetele protejează esența produsului (adică soluțiile tehnice ale acestora), în timp ce aspectul exterior al produsului (adică întruchiparea concretă a invenției) este protejată prin DMI. Cu toate acestea, nu toate produsele pot obține protecție în calitate de DMI.

Scopul lucrării de față este de a prezenta exemple practice de excepții de la protecție, stipulate de legislația privind protecția DMI pentru astfel de produse. În absența unor asemenea exemple în baza de date națională, acestea sunt luate din practica Oficiului European pentru Armonizarea Pieței Interne (OHIM).

ABSTRACT

The form and function of a product are often closely related (“form follows function”), and this opens the way for dual protection of innovations by patent and industrial design. Of course, the protection afforded as ID in this case will not be as large as in the case with several opportunities that assign the product an individual character. Protection by patent and ID complement each other to a certain extent, because patents protect the essence of the product (i.e., their technical solutions), while the appearance of the product (i.e., concrete embodiment of the invention) is protected by ID. However, not all products may obtain protection as ID.

The purpose of this paper is to present practical examples of exceptions to protection stipulated by the law on the protection of industrial designs for such products. In the absence of such examples in the national database, they are taken from the practice of the European Office for Harmonization of Internal Market (OHIM).

CARACTERUL INTERDISCIPLINAR AL PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

dr. Iurie BADÂR,
șef Direcție Economie și Finanțe, AGEPI

Elaborarea unui concept filozofic al proprietății intelectuale (PI) ar contribui efectiv la depășirea determinismului juridic, caracteristic majorității cercetărilor consacrate acestui domeniu, care tratează natura fenomenelor ce țin de PI reieșind din prevederile actelor normative, criteriile juridice doctrinare și oportunitățile de ordin intern (codificări, clasificări, sistematizări, generalizări etc.) ale dreptului. Nu mai puțin importantă este determinarea locului și rolului domeniului cercetat în dezvoltarea științei și tehnologiei moderne, a economiei și comerțului, societății în ansamblu, cu definirea unei tipologii adecvate și redarea unui aspect general-uman caracterului pluridimensional al proprietății intelectuale.

Constatăm cu regret absența unui astfel de concept, în pofida abordărilor frecvente propuse de către celebrii reprezentanți ai filozofiei clasice germane (Fihte, Kant, Hegel, Schopenhauer) a problemelor de ordin metodologic ale proprietății intelectuale, pe marginea cărora ei s-au expus destul de explicit.

Astfel, Immanuel Kant tratează dreptul de autor în calitate de drept personal¹, considerându-l ca pe o expresie a libertății personale. Opera de creație, în opinia sa, reprezintă o adresare a autorului către public, iar multiplicarea nesancționată de către public a acestei lucrări este o contrafacere. În opinia lui Kant, falsificatorul „comite un delict față de editorul autorizat de autor (singurul legal), prin care îl frustrază de profitul pe care cel din urmă ar putea și ar voi să-l obțină, uzând de dreptul său...”²

Hegel, în „Principiile filozofiei dreptului”, formulează problema separării obiectului creației intelectuale de subiectul acesteia în felul următor: „Ne putem întreba dacă artistul, învățatul etc. se află în posesia juridică a artei sale..., dacă asemenea obiecte sunt lucruri. Se va ezita de a numi *lucruri* atare

¹ KANT, I. Scrieri moral-politice, București, Ed. Științifică, 1991, p. 143

² Ibidem

îndemânări, cunoștințe, capacități etc., întrucât, pe de o parte, asupra unei asemenea posesiuni se tratează și se contractează, ca și asupra lucrurilor, pe de altă parte, însă, ea este ceva interior și spiritual... Desigur, cunoștințele, științele, talentele etc. sunt proprii spiritului liber și sunt ceva interior acestuia, nu ceva exterior, dar acesta poate tot atât de bine să le dea, prin exprimare, o ființă-în-fapt exterioară și să le *alieneze*, prin aceasta ele fiind puse sub noțiunea de lucruri. Ele nu sunt deci la început ceva nemijlocit, ci devin nemijlocite numai prin mijlocirea spiritului, care își coboară interiorul său la nemijlocire și exterioritate”.³

Anticipând însuși conceptul proprietății intelectuale, Hegel formulează unele particularități ale produselor spiritului uman și principii generale ale valorificării acestora: *prezența unei expresii obiective exteriorizate a produselor respective*, astfel încât acestea să poată fi ulterior utilizate (produse) și de altcineva; *tratamentul ei în calitate de „proprietate a descoperitorului”*; *posibilitatea înstrăinării (alienării) prin achiziționare a acesteia*⁴. Opiniile menționate sunt expuse chiar în secțiunea întâi a remarcabilei lucrări „Principiile filozofiei dreptului”, problema proprietății asupra rezultatelor creativității umane fiind în cel mai complex mod integrată în problematica generală a proprietății. Viziunile lui Hegel referitoare la proprietatea asupra creațiilor spirituale privite în ansamblu, în cadrul cărora, de altfel, se înaintează soluții pentru mai multe probleme ce țin de natura și protecția proprietății intelectuale, impune următoarele concluzii de ordin metodologic:

- rezultatele activității spirituale sunt obiecte ale proprietății;
- proprietatea asupra produselor intelectuale este una privată, fiind „proprietate a descoperitorului”, a „primului producător spiritual”;
- în calitate de rezultate „corporale și spirituale” ale capacităților individuale, acestea dispun de capacitatea de a fi supuse înstrăinării;
- în calitate de obiect al înstrăinării produsul spiritual deține o anumită valoare, preluând totodată și forma de capital;
- înstrăinarea rezultatelor activității spirituale este posibilă doar în urma exteriorizării acestora de persoana ce le-a elaborat.⁵

Prin urmare, putem concluziona că Hegel, abordând problema proprietății asupra „produselor spiritului” în mod izolat de modalitățile și oportunitatea securității lor patrimoniale, într-o epocă când protecția proprietății intelectuale se afla doar în stadiul inițial de devenire, se expune explicit și univoc în favoarea veridicității conceptului proprietarist al acesteia.* Luând în considerație cele menționate, în opinia noastră este de neconceput faptul că până în prezent opera celebrului filozof a rămas insuficient încadrată și valorificată în cercetările domeniului proprietății intelectuale, unele abordări conceptuale și soluții înaintate de Hegel fiind până în prezent obiectul unor dispute controversate.

În această ordine de idei, vom atenționa că abordarea hegeliană a produselor intelectuale în calitate de obiecte ale proprietății private, ce dispun de o expresie obiectivă exterioară, sunt pasibile de

³ HEGEL, G.W. F. Principiile filozofiei dreptului. București, Ed. IRI, 1996, p. 63-64

⁴ Ibidem p. 81-85

⁵ Ibidem

* În această ordine de idei, vom menționa că marele filozof german extinde noțiunea de proprietate nu numai asupra creațiilor spirituale, ci și asupra altor active de ordin imaterial, menționând că „cel ce ține în arendă are, în ceea ce privește proprietatea sa, deosebirea că el urmează să fie proprietar al utilizării, nu al valorii lucrului”. Astfel, Hegel în mod extrem de ingenios anticipează esența și componența activelor imateriale. Ibidem, p.79

înstrăinare, dețin o anumită valoare și preiau forma de capital, întrunește de fapt cele mai importante aspecte ale proprietății intelectuale și anticipează astfel în mod genial caracterul ei interdisciplinar, dar și cele mai moderne interpretări științifice ale naturii acesteia.

Totuși, cu toată extinderea semnificativă a rolului cunoștințelor și informațiilor în sec. XX, filozofia și sociologia modernă abordează doar tangențial problemele proprietății asupra acestora, concentrându-și eforturile asupra aspectelor gnoseologice, a celor pur aplicative și a rolului lor în permanență creștere în dezvoltarea societății (K. Popper, A. Toffler, K. Polanyi etc.).

Deci, printre cele mai importante aspecte de ordin filozofic ale proprietății intelectuale vom menționa originea spirituală a acesteia, particularitățile procesului de obiectivare a creațiilor intelectuale, specificul său patrimonial, caracterul intangibil ce determină necesitatea unor modalități specifice de asigurare a securității patrimoniale prin acordarea protecției juridice. În lipsa unui concept filozofic integrat al proprietății intelectuale, o parte din subiectele menționate au fost, în mod fragmentar, supuse cercetării în cadrul investigațiilor ce țin de domeniul dreptului. În această ordine de idei, în cele ce urmează ne vom axa în mod special pe subiectele insuficient cercetate.

Una din cele mai actuale și complexe probleme metodologice ale proprietății intelectuale, și, totodată, puțin abordată în literatura științifică, este cea a obiectivării creațiilor intelectuale. Având un aspect pur conceptual, problema dată depășește în mod evident aspectele juridice, tehnologice sau economice ale proprietății intelectuale, fiind o premisă de ordin logico-cognitiv a funcționării, dar și cercetării domeniului în cauză.

Obiectivarea fenomenelor și proceselor este nu numai o premisă, ci și o sarcină inițială a fiecărui domeniu încadrat în investigarea acestora. În cel mai general mod ea ține de redarea unei expresii obiective, materiale fenomenelor supuse cercetării. Pentru produsele intelectuale de ordin material problema obiectivării practice nu există sau este una pur formală. Scopul principal al obiectivării proprietății intelectuale constă în separarea creațiilor spirituale de persoana autorului, fapt ce face posibilă identificarea și înstrăinarea lor. Cercetarea problemei în cauză devine posibilă doar pornind de la principiile hegeliene privind separarea expresiei exteriorizate a proprietății intelectuale de autor. În fond, ea nu este altceva decât o expunere a creațiilor umane într-o informație complexă și într-o formă accesibilă pentru terți.

Procesul de obiectivare a creațiilor intelectuale poate fi urmărit prin intermediul unor purtători materiali ai acestora: tehnologii sau produse noi (invenții, know-how), prototipuri (desene și modele industriale), purtători de hârtie (opere literare), tablouri, sculpturi (opere de artă plastică) etc. Însă în majoritatea cazurilor, cu excepția operelor de artă plastică, acestea reprezintă doar niște modalități, instrumente de exprimare a substanței adecvate a creațiilor respective. Desigur, în unele cazuri, cum este cel al operelor literare, pe parcursul mai multor secole, purtătorii de hârtie au fost exclusivi sau chiar unicii posibili din punct de vedere tehnic pentru expunerea creațiilor. Cu timpul au apărut și alte modalități, mai perfecte (audio, video), care deseori se intersectează cu noile tipuri de opere conexe.

Pentru fenomenele de ordin intangibil, insuficient sesizabile, precum sunt creațiile intelectuale, obiectivarea este extrem de dificilă ca urmare a incertitudinii induse de originea spirituală și de caracterul imaterial ce implică un grad extrem de avansat de subiectivitate. Aceasta este o consecință a faptului că în orice creație intelectuală în mod inevitabil se reflectă capacitățile și trăsăturile indivi-

duale ale personalității ce le-a generat. În atare condiții vom menționa faptul evident că obiectivarea fenomenelor de ordin intangibil nu poate fi efectuată doar în format material.

În cazul proprietății intelectuale, obiectivarea creațiilor spirituale este un proces care, în opinia noastră, parcurge mai mulți pași. **Primul pas** se manifestă prin externalizarea de la autor (inventator) a creațiilor respective, adică prin redarea lor a unor expresii obiective, sesizabile pentru terți, care pot fi expuse atât pe purtători materiali (documentație tehnică, rezultate (rapoarte) ale cercetărilor și încercărilor, manuscrise ale operelor literare, opere de artă plastică etc.), cât și în formă intangibilă (interpretări muzicale, dramatice, coregrafice, emisiuni radio și TV etc.).

Al doilea pas constă în acordarea unei protecții adecvate expresiilor exteriorizate ale creațiilor intelectuale. Este o acțiune de ordin juridic. În cazul proprietății industriale ea este anticipată de efectuarea unor formalități privind examinarea și înregistrarea obiectelor respective în oficiile abilitate, cu obținerea unor titluri de protecție, iar în cazul know-how-ului – de încheiere a unor contracte de confidențialitate între angajator și inventator. Pentru obiectele dreptului de autor, acordarea protecției se efectuează concomitent cu exteriorizarea creațiilor de către autori. Această modalitate de obiectivare a creațiilor intelectuale, prin acordarea unor drepturi asupra lor, este practic o formalizare juridică. Astfel, brevetele de invenții, certificatele de protecție a mărcilor, alte confirmări ale drepturilor asupra obiectelor de proprietate industrială reprezintă expresii juridice exteriorizate ale acestor creații.

Pasul al treilea ține de domeniul economic și se reflectă în convertirea creațiilor intelectuale în avantaje competitive, obținute din activitatea economică și, respectiv, în beneficiile ulterioare ce rezultă din valorificarea sau înstrăinarea prin comercializare, satisfacerea unor necesități, inclusiv de ordin spiritual.

Astfel, obiectivarea creațiilor intelectuale permite delimitarea lor de subiecții generatori ai acestora, precum și de expresia juridică care se manifestă în drepturile asupra lor, și de cea economică ce se materializează în avantaje concurențiale. Obiectele de proprietate intelectuală reprezintă, practic, totalitatea creațiilor, asupra cărora se extind relațiile de proprietate.

Desigur, **dominația dreptului în abordarea, definirea și cercetarea proprietății intelectuale** este cauzată, într-o anumită măsură, de supremația aspectului juridic al proprietății în calitatea sa de categorie generică. În opinia noastră, însă, intercalarea menționată nu este una exclusivă și necondiționată. Ea prezintă și o consecință a acordării protecției prin modalități de ordin juridic. Totodată, acordarea unei protecții juridice produselor intelectuale nu este altceva decât o modalitate de securizare patrimonială a acestora, adecvată principiilor economiei de piață.

În viziunea noastră, dreptul proprietății intelectuale reprezintă un mecanism specific, unic și foarte important, chiar singurul posibil pentru obiectele de ordin necorporal, asigurând valorificarea eficientă a produselor intelectuale în condițiile economiei de piață și ale proprietății private. Acesta s-a constituit pe parcursul unei perioade îndelungate de timp, în măsura adoptării și perfectării normelor respective de drept, fiind în continuă dezvoltare și extindere. Mecanismul în cauză acordă autorilor (inventatorilor) un șir de avantaje necesare recuperării costurilor și eforturilor depuse, încurajării activității de creație, iar societății îi asigură continuitatea procesului inovațional și accesul potențialilor utilizatori la aplicarea rezultatelor activității intelectuale, adecvată principiilor funcționării pieței.

Un important instrument al mecanismului în cauză sunt titlurile de protecție, care îndeplinesc, practic, funcții identice titlurilor de proprietate asupra patrimoniului de ordin material. Titlurile de pro-

prietate se utilizează întru securizarea patrimonială a bunurilor materiale în cazurile în care acestea nu pot fi stăpânite, protejate cu siguranță și în deplină măsură de eventualele tentative ilicite de a intra în posesia lor. Ele atestă dreptul asupra unor bunuri ce aparțin persoanelor fizice sau juridice și se practică pentru bunurile imobile (terenuri de pământ, edificii etc.), hârtiile de valoare, iar în unele cazuri și pentru bunurile mobile (mijloace de transport, unele echipamente și utilaje unice etc.) extrem de valoroase.

Ca și în cazul patrimoniului cu caracter material, titlurile de protecție nu sunt un instrument universal pentru asigurarea protecției tuturor obiectelor de proprietate intelectuală. Astfel, acestea se aplică în cazul invențiilor, desenelor industriale, modelelor de utilitate, mărcilor, excepție constituind obiectele dreptului de autor și drepturilor conexe, descoperirile științifice, know-how-ul etc. Utilizarea diferitelor modalități de protecție nu ține de aspectele conceptuale ale proprietății intelectuale, ci este determinată în mod exclusiv de diversitatea expresiilor în care se manifestă rezultatele activității de creație în raport cu eficiența instrumentelor juridice de protecție, inclusiv a titlurilor de proprietate, și oportunitatea aplicării lor.

Procedeele de acordare a titlurilor de protecție, procesele aferente de examinare a cererilor, de soluționare a litigiilor, aspectele naționale și internaționale ale acestora, gestionarea, comercializarea și valorificarea obiectelor de proprietate intelectuală s-au transformat într-un imens și extrem de complex domeniu de activitate în care sunt implicați la nivel global sute de mii de specialiști: funcționari ai oficiilor naționale și internaționale de proprietate intelectuală, reprezentanți în proprietatea intelectuală, specialiști ai subdiviziunilor de gestiune a proprietății intelectuale ale întreprinderilor și ai asociațiilor de gestiune colectivă a drepturilor de autor, specialiști în transferul tehnologic, avocați, evaluatori, consultanți, experți etc.

Totodată, proprietatea intelectuală reprezintă un domeniu, de funcționarea eficientă a căruia depinde în mare măsură proporțiile, dar și calitatea creșterii economice, veniturile corporative și bugetare, ritmurile progresului tehnic și social. Astfel, proprietatea intelectuală este și o sferă de activitate ce a depășit demult în aspect funcțional limitele instituționale ale dreptului, implicând nu doar domenii de ordin juridic și științifico-tehnic, ci și diverse sfere de activitate economică, managerială, financiară etc.

Cele expuse reiterează afirmațiile anterioare, conform cărora **noțiunea de proprietate intelectuală, în pofida faptului că drepturile asupra creațiilor spirituale constituie miezul său, nu coincide și, prin urmare, nu poate fi totalmente identificată cu drepturile juridice asupra acestor creații, dar nici cu creațiile respective**, deoarece dispune de o expresie obiectivă distinctă, realmente separată atât de persoana autorului (inventatorului), cât și de drepturile intelectuale. În această ordine de idei, intenționăm să înaintăm și să argumentăm teza privind inadmisibilitatea tratamentului proprietății intelectuale în calitate de fenomen, natura căruia ține doar de domeniul dreptului, și să susținem oportunitatea abordării complexe a aspectelor PI, principalelor sale manifestări, rolului său exclusiv în asigurarea dezvoltării societății moderne etc.

Fără elaborarea unui astfel de concept, este puțin posibilă atât cercetarea proprietății intelectuale, cât și utilizarea eficientă a obiectelor sale în calitate de factori ai creșterii economice, generatori de avantaje competitive ale întreprinderilor inovative, în calitate de marfă, obiect al comercializării, element al capitalului funcțional, al patrimoniului corporativ și al avuției sociale în ansamblu. Tot atât de importante, în această ordine de idei, sunt și problemele stringente ale modernizării continue a

sistemelor de protecție a creațiilor intelectuale, optimizării modalităților de acordare a protecției juridice a acestora.

Astfel, proprietatea intelectuală capătă tot mai evident și o semnificație multidimensională și interdisciplinară de ordin general-uman, ce ține de domeniile filozofic, economic, tehnic, cultural și, desigur, juridic, cu un evident caracter patrimonial.⁶ Această tendință se întrevede și în unele lucrări consacrate problematicii generale a proprietății intelectuale, care tot mai intens probează în definirea acesteia omiterea termenului „drepturi”⁷, cu axarea pe dimensiunile interdisciplinare ale proprietății intelectuale. Mai mult decât atât, tendința menționată se manifestă și în unele documente oficiale mai noi ale OMPI, în care prin proprietate intelectuală sunt desemnate înseși creațiile spiritului uman. Astfel, Declarația mondială privind proprietatea intelectuală, adoptată în anul 2000, în definiția proprietății intelectuale pune accentul pe valoarea universală a acesteia.⁸

Abordarea interdisciplinară a proprietății intelectuale este, desigur, o consecință a caracterului său interramural și interdisciplinar, ce se manifestă evident în cadrul elaborării și valorificării rezultatelor activităților de creație. Aceasta se reflectă în intercalarea aspectelor tehnic, juridic, economic, managerial, de marketing, social etc.

Considerăm că aceste tendințe reflectă o reacție la incapacitatea soluționării problemelor metodologice ale proprietății intelectuale în baza aplicării exclusive a conceptelor, instrumentarului și construcțiilor teoretice de ordin juridic. Această incapacitate a fost demonstrată prin numeroasele încercări de a soluționa problemele teoretice fundamentale ale proprietății intelectuale întreprinse de doctrinele juridice pe parcursul a cca 150 de ani.

În opinia noastră, proprietatea intelectuală constituie un fenomen social distinct, cu consistente valențe interdisciplinare. Dreptul proprietății intelectuale prezintă un instrument ce asigură și garantează securitatea și integritatea patrimonială și morală a rezultatelor activității de creație. Desigur, de perfecțiunea acestui instrument depinde în primul rând eficiența valorificării practice a creațiilor intelectuale. Totodată, prin mecanismele de acordare a protecției se obține identificarea, legalizarea juridică a produselor intelectuale de ordin imaterial prin redarea acestora a unei expresii sesizabile, prin metamorfoza lor din stare „invizibilă” în una perceptibilă. Astfel, aspectul juridic al proprietății intelectuale se manifestă în protecția acesteia care, la rândul său, este determinată de factori sociali, economici, tehnici etc. În această ordine de idei, ne solidarizăm cu opinia înaintată de către B. Borischievici, care menționează că, nefiind adeptul celor ce cred că știința dreptului a născut protecția proprietății intelectuale, consideră că nașterea acesteia este „generată de comerț și economie”.⁹

Totodată, vom accentua următoarele: faptul că în literatura de specialitate, dar și în opinia publică, proprietatea intelectuală este practic asociată cu drepturile patrimoniale asupra creațiilor spirituale nu poate servi drept argument pentru tratamentul acesteia în calitate de obiect exclusiv al dreptului. Însuși faptul că acestea sunt drepturi de ordin preponderent patrimonial indică la prezența

⁶ ALIKHAN, S. Socio-economic benefits of intellectual property protection in developing countries, Geneva, WIPO, 2000, p. 1-9

⁷ IDRIS, K. Proprietatea intelectuală - un instrument forte pentru dezvoltarea economică, OSIM, București, 2006, p.8-9

⁸ A se vedea: http://wipo.int/about-wipo/pac/ip_declaration.htm

⁹ BORISCHIEVICI, B. . Interferențe. v. II, Fragmente din istoria protecției proprietății intelectuale, Ed. OSIM, București, 2009, p. 8

unui evident aspect economic, ce impune depășirea limitelor determinate de tratamentul unilateral al proprietății intelectuale doar de pe pozițiile dreptului.*

În opinia noastră, proprietatea intelectuală reprezintă un domeniu instituțional complex de acordare și respectare a drepturilor de proprietate ale autorilor și ale altor titulari asupra creațiilor respective, de valorificare a acestora prin încadrarea lor în circuitul economic, științific, tehnic, social. Originea spirituală reprezintă elementul constitutiv ce determină natura proprietății intelectuale, iar drepturile asupra creațiilor respective sunt instrumentul specific adecvat ce asigură securitatea lor patrimonială, ce se manifestă în drepturile de proprietate asupra lor.

Într-o viziune ce pare simplistă la prima vedere, proprietatea intelectuală este percepută ca un rezultat al conjugării celor două componente integrale ce o nominalizează. La prima apropiere această abordare poate crea impresia unui schematism și practicisim excident, însă în opinia noastră ea este suficientă pentru desemnarea conceptuală a domeniului proprietății intelectuale, deoarece nominalizează în mod direct fenomenul în cauză, *delimitându-i strict configurația patrimonială și originea spirituală*.

Proprietatea intelectuală se prezintă atât în aspect logic, cât și istoric ca o îmbinare, într-un concept integrat, a componentelor constitutive, însușirile acestora fiind date apriori. Însăși proprietatea intelectuală încorporează, preia esența noțiunilor constitutive, desigur cu un specific pronunțat, redându-le acestora în expresia conjugată semnificații noi, ce reies din diversitatea obiectelor de proprietate intelectuală. Dar, bineînțeles că proprietatea intelectuală nu poate fi redusă doar la efectul conjugării mecanice a semnificației componentelor sale, deoarece nu este o simplă **sintagmă** lingvistică. În acest context vom concludiona că proprietatea intelectuală nu poate fi definită fără conceperea noțiunilor ei constitutive, însă doar îmbinarea lor este insuficientă pentru abordarea sa complexă.

În opinia noastră, dimensiunea general-umană a proprietății intelectuale este în egală măsură determinată atât de specificul creativ și imaterial al produselor intelectuale, cât și de relațiile de proprietate asupra rezultatelor activității de creație, fiind într-o interacțiune integră cu aspectele economice ale noțiunii de proprietate.

O problemă fundamentală ce a provocat opinii contradictorii asupra conceptului de proprietate intelectuală este însăși **oportunitatea protecției creațiilor spirituale** și, mai întâi de toate, oportunitatea protecției invențiilor care, conform mai multor opinii, limitează accesul terților la valorificarea lor, creând un monopol al titularilor în utilizarea acestora și, prin urmare, protecția PI frânează progresul tehnologic al societății. Abordarea menționată a protecției proprietății intelectuale o constatăm în pofida faptului că marii filozofi și economiști clasici s-au referit în lucrările lor nu doar la problemele conceptuale ale proprietății intelectuale și inovării, ci și, în mod special, la necesitatea stringentă a protecției acestora, la rolul lor în asigurarea progresului economico-social.

Astfel, în "Principiile filozofiei dreptului" Hegel se pronunță ferm în favoarea necesității asigurării drepturilor patrimoniale ale savanților și artiștilor asupra operelor lor ca factor extrem de important al promovării științei și artei. În acest context el menționează că „prima cerință a științelor și artelor este de a-i asigura pe aceia, care lucrează în cadrul lor, împotriva furtului și de a le acorda protecția

* Oportunitatea îmbinării aspectelor juridice și economice în cercetarea proprietății intelectuale se încadrează pe deplin în conceptul economiei dreptului în calitate de componentă aplicativă a Economics, promotori ai căruia sunt R. Coase, R. Posner ș.a.

proprietății lor, după cum prima și cea mai importantă cerință a comerțului și industriei era aceea de a le asigura contra hoșilor de drumul mare”.¹⁰ Fondatorii doctrinei economice clasice, Adam Smith și David Ricardo, au sesizat și ei în mod ingenios rolul pozitiv al privilegiilor, caracteristice epocii respective, în dezvoltarea economică, precum și consecințele benefice ale inovațiilor și mărcilor pentru creșterea economică și asigurarea unei calități avansate a mărfurilor și serviciilor.¹¹

Aceste opinii impun necesitatea unor studii fundamentale de amploare ale conceptului proprietății intelectuale în ansamblu, ale aspectelor filozofice și economice ale acestora, a unor abordări metodologice capabile să ofere soluții pentru constituirea, modernizarea și eficientizarea sistemelor de protecție a creațiilor spirituale în vederea promovării unor modalități cât mai adecvate la nivel național și internațional.

În acest scop considerăm drept oportună și actuală abordarea noțiunii de proprietate intelectuală în calitate de categorie social-economică complexă, de o amploare și o importanță majoră pentru destinele umanității, care deține dimensiuni general-umane extrem de importante. Acestea se referă la procesele de elaborare, valorificare a produselor intelectuale, încurajare a spiritului inovativ, încadrare în circuitul economic și gestionare prin modalități adecvate economiei de piață.

Această sarcină poate fi realizată doar prin eforturile comune ale filozofiei, teoriei economice, altor discipline științifice și, desigur, ale dreptului.

Cu regret, în lipsa unor astfel de abordări, în argumentarea oportunității protecției juridice a creațiilor intelectuale literatura modernă de specialitate operează, de obicei, cu un șir de argumente practice, formulate încă în „Parte Veneziana”. Acestea se reduc la necesitatea respectării dreptului autorului (inventatorului) asupra creațiilor sale, recuperării costurilor de elaborare a produselor intelectuale, încurajării activității de creație, oportunități ce țin de utilitatea socială a invenției. Cu rare excepții, literatura modernă în domeniul proprietății intelectuale nu invocă abordări principial noi în acest sens.

Totodată, aplicarea noțiunii de proprietate asupra produselor intelectuale și utilizarea termenului de proprietate în nominalizarea domeniului cercetat este, desigur, într-o anumită măsură consecința unor tendințe de extindere a componenței patrimoniului de ordin economic, prin integrarea elementelor intangibile ale acestuia, și de acordare a unei securități patrimoniale avansate rezultatelor activității intelectuale cu caracter imaterial, analogice factorilor materiali.

O caracteristică specifică a proprietății intelectuale vizavi de proprietatea asupra factorilor materiali constă în caracterul temporal al protecției. Stabilirea unei durate a protecției nu se încadrează pe deplin în conceptul tradițional al proprietății, care se fundamentează pe principiul atemporal. Însă acest specific al proprietății intelectuale nu rezultă din trăsăturile sale distinctive (proveniența spirituală și caracterul imaterial), ci, în opinia noastră, din considerente pur pragmatice, funcționale, principalele dintre care sunt:

- rolul exclusiv al cunoștințelor și informației în activitatea economică și socială impune oportunitatea socializării lor după o perioadă – suficientă pentru recuperarea costurilor de elaborare și rezonabilă pentru încurajarea creativității;

¹⁰ HEGEL, G.W.F. *Principiile filozofiei dreptului*, București, Ed. IRI, 1996, p. 85

¹¹ SMITH, A., *Avuția națiunilor*, Chișinău, Universitas, 1992, vol. I, pag. 87, 171, 187

- dificultățile securizării absolute a proprietății intelectuale, ca urmare a imperfecțiunii asigurării unui control eficient asupra utilizării ei, diminuează efectele aplicării relațiilor de proprietate privată pentru perioade nelimitate;

- apariția întârziată a protecției proprietății intelectuale vizavi de proprietatea asupra factorilor materiali, prezența unor imense stocuri de cunoștințe și informații anterioare de ordin public au creat iluzia precum că proprietatea publică asupra creațiilor spirituale deține un caracter firesc, etern, pe când protecția acestora urmează a fi neapărat limitată în timp.

Astfel, caracterul temporal al protecției proprietății intelectuale rezultă din specificul aplicării utilitare a mecanismelor de asigurare a acesteia. Cât de importante ar fi cunoștințele și informațiile pentru dezvoltarea societății, doar acest argument nu poate servi drept temelie pentru socializarea lor.

Un alt specific pronunțat, ce ține doar de domeniul proprietății industriale, este caracterul teritorial al protecției, care se manifestă în faptul că aceasta este asigurată doar în țările pentru care a fost solicitată, cu achitarea obligatorie a taxelor aferente. Pe fundalul protecției extrateritoriale a obiectelor dreptului de autor și drepturilor conexe, această limitare creează dificultăți atât de ordin conceptual, cât și funcțional. Astfel, publicarea descrierii invenției brevetate, cu o dezvăluire a esenței acesteia, face posibilă utilizarea sa nesancționată de către terți în orice țară în care nu este brevetată. Prin urmare, publicarea descrierii invenției și a esenței ei în condițiile protecției de ordin teritorial creează dificultăți reale pentru asigurarea protecției sale, deoarece protecția unei invenții în toate țările membre ale OMPI este extrem de costisitoare. Luând în considerare faptul că, conform unor estimări, aceasta s-ar ridica la cca 2,5 mil. USD și faptul că o tehnologie sau o marfă poate fi protejată prin mai multe brevete, asigurarea unei protecții la nivel global pentru majoritatea companiilor este inaccesibilă.¹²

Astfel, extinderea enormă a rolului proprietății intelectuale în societatea modernă sporește semnificativ interesul față de problematica patrimonială, dar și față de cea general-umană a acesteia, impunând totodată abordarea ei interdisciplinară ca unică opțiune capabilă să soluționeze problemele de ordin conceptual ale domeniului în cauză.

Bibliografie

1. ALIKHAN, S. *Socio-economic benefits of intellectual property protection in developing countries*, Geneva, WIPO, 2000
2. BORISCHIEVICI, B. *Interferențe. v. II, Fragmente din istoria protecției proprietății intelectuale*, Ed. OSIM, București, 2009
3. IDRIS, K. *Proprietatea intelectuală – un instrument forte pentru dezvoltarea economică*, OSIM, București, 2000
4. *Introducere în proprietatea intelectuală*, Ed. Rosetti, București, 2001
5. HEGEL, G.W.F. *Principiile filozofiei dreptului*, București, Ed. IRI, 1996
6. KANT, I. *Scrieri moral-politice*, București, Ed. Științifică, 1991
7. SMITH, A. *Avuția națiunilor*, Chișinău, Universitas, 1992, vol. I.

¹² BARRETT, W.A. , PRICE, Cr.H. The global patent value matrix: marking global patent strategy decisions//Les Nouvelles, 2006, V.XLI, nr. 4, p. 253-260

REZUMAT

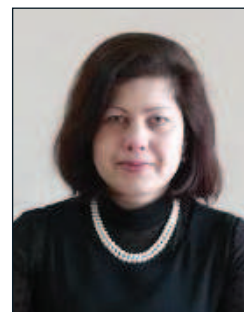
Proprietatea intelectuală rămâne și până în prezent un domeniu puțin cunoscut, misterios și mistificat. Marele paradox al acesteia constă în discrepanța enormă dintre rolul său, practic inestimabil, în devenirea și funcționarea societății moderne, mai cu seamă în asigurarea creșterii economice, și nivelul insuficient de cercetare a aspectelor sale metodologice. În opinia noastră, această discrepanță se datorează în mare măsură faptului că conceptului tradițional al proprietății intelectuale îi lipsește o abordare metodologică de ordin filozofic și economic, menirea căreia este de a sintetiza și generaliza cunoștințele acumulate în diverse domenii în vederea cercetării naturii, particularităților, legităților funcționării, a însăși oportunității instaurării relațiilor de proprietate privată asupra rezultatelor activității intelectuale.

ABSTRACT

Intellectual property remains hitherto a little known, mysterious and mystifying area. The great paradox of this is the enormous discrepancy between its practically invaluable role in becoming and functioning of modern society, especially in economic growth, and the insufficient research of its methodological aspects. In our opinion, this discrepancy is mostly due to the fact that the traditional concept of intellectual property lacks a methodological approach of philosophical and economic order, which is intended to summarize and generalize knowledge accumulated in various fields to investigate the nature, features, legalities of operation but also the possibility of establishing relationships of private property on the intellectual activity results.

BRANDINGUL BANCAR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

conf. univ., dr. Ivan LUCHIAN,
Institutul Internațional
de Management IMI-NOVA

conf. univ., dr. Stela CIOBU,
ASEM

Brandingul reprezintă o activitate de marketing legată de crearea preferinței de lungă durată față de marfa unei firme; se realizează la confluența consumatorului cu marca comercială, ambalajul, adresările publicitare, care evidențiază marfa între produsele concurenților și creează imaginea ei [2].

Vom remarca, pentru început, că la momentul actual în Republica Moldova activează 15 bănci, însă, cu toate acestea, consumatorii produselor bancare pot enumera, de obicei, doar 5-6 bănci. De asemenea, rămâne un subiect discutabil motivul pentru care aceștia ar alege o bancă sau alta.

Un paradox al sectorului bancar din Republica Moldova îl reprezintă faptul că pe o piață atât de competitivă activează în temei bănci care nu se diferențiază semnificativ între ele. Deși instituțiile bancare au fost primele și, ulterior, unele dintre cele mai mari producătoare de publicitate, brandurile băncilor par oarecum uniforme. Astfel spus, deși consumatorii, în mare parte, cunosc băncile din Republica Moldova, aceștia, cu rare excepții, nu le pot deosebi una de alta.

Evident, orice potențial client și-ar propune să identifice mai întâi care bancă i-ar oferi servicii la cel mai mic preț. Însă acest lucru nu este atât de ușor de făcut, dat fiind faptul că „pricing-ul” în sectorul bancar este mai complex. Probabil un alt criteriu de selecție ar fi proximitatea băncii de oficiul companiei sau de domiciliul clientului. O altă opțiune pentru alegerea unei bănci poate fi participarea la o promoție sau tombolă cu premii.

Situația ar fi cu totul alta, dacă băncile ar depune mai mult efort pentru a comunica potențialei clientele „unicitatea” lor.

În studiile recente marketologii autohtoni evidențiază patru bănci, fiecare dintre ele având ceva unic care ar trebui să fie comunicat potențialilor clienți într-un mod relevant (vezi tabelul 1).

Tabelul 1

Direcții de diferențiere pentru bănci

Banca	Direcția de diferențiere	Percepții pe care le poate explora	Situația curentă
B.C. „Moldova Agroindbank” S.A.	Dat fiind faptul că banca deține poziții de lider în top, conform mai multor parametri, este cazul de a folosi brandul: „Liderul pe piața bancară din Moldova”.	Dacă o bancă este lider pe piață, înseamnă că ea este cea mai performantă bancă.	Banca comunică acest lucru foarte rar și nesigur.
B.C. „Victoriabank” S.A.	Deoarece instituția a implementat mai multe instrumente bancare noi, în deosebi în domeniul cardurilor bancare, ea ar putea comunica ideea de bancă inovatoare.	O bancă inovatoare asigură continuu accesul la cele mai noi tehnologii în domeniul bancar, care s-ar transpune în optimizarea costurilor, a efortului depus.	Banca comunică destul de insistent că ar fi prima bancă din Moldova. Am putea presupune că banca comunică că este aptă de a introduce prima inovație pe piață.
B.C. „Banca de Economii” S.A.	Deoarece are foarte multe reprezentanțe și filiale, ar putea comunica ideea de „accesibilitate”.	O bancă ce este preutendeni la dispoziția clientului care, economisind timpul, poate efectua plăți, transferuri, își poate achita facturile.	Banca a comunicat cu ceva timp în urmă ideea de accesibilitate, accentuând că se află pe fiecare metru pătrat. Însă a renunțat la acest lucru. Sloganele utilizate recent: („realizează-ți visurile și un munte de premii”).
B.C. „Mobiasbancă” S.A.	Banca a fost achiziționată în 2007 de Groupe Société Générale, unul dintre cele mai mari grupuri bancare din Europa. Banca ar putea comunica ideea de bancă europeană.	O bancă europeană are un management mai performant, are posibilitatea să transfere tehnologii și know-how din Occident și este o bancă sigură (sau cel puțin așa se consideră).	Banca nu a comunicat expres această idee, deși folosește denumiri de produse în limba franceză. O inițiativă de lăudat, deoarece denumirea franceză induce ideea de bancă din afara Moldovei.

Această selecție este confirmată și de topul brandurilor moldovenești în ediția anilor 2007-2008, publicat de revista „VIP Magazin” [3]:

- B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. – locul 20;
- B.C. „Victoriabank” S.A. – locul 39;
- B.C. „Banca de Economii” S.A. – locul 43;
- B.C. „Mobiasbancă” S.A. – locul 44.

Vom examina în continuare fiecare dintre brandurile menționate mai sus în parte:

● **B.C. „Moldova Agroindbank” S.A.**

B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. este o bancă universală și dispune de licența Băncii Naționale a Moldovei pentru efectuarea tuturor tipurilor de operațiuni în valută națională și străină pe întreg teritoriul Republicii Moldova și pe piețele internaționale. Cu o experiență de peste 19 ani, B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. își consolidează poziția pe piața bancară din Republica Moldova, confirmând an de an, prin rezultatele obținute, titlul de lider al sectorului bancar din

țară [5]. În prezent, B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. continuă să fie în fruntea clasamentelor eficienței bancare a instituțiilor de profil din Moldova, fapt confirmat de o serie de indicatori relevanți, înregistrați de bancă.

Ca urmare a unui proces de restructurare de proporții, B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. a implementat un model unic de business, orientat spre deservirea specializată și eficientă a segmentelor de clienți comerciali și retail care, în combinație cu sistemele informatice și de telecomunicații moderne, produsele și serviciile competitive axate întru totul pe necesitățile clientului, personalul bine instruit și dinamismul operațiilor efectuate, i-au asigurat anumite avantaje esențiale într-un mediu concurențial intens. Eforturile depuse de echipa de manageri și specialiști ai băncii s-au încununat de succes: B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. este azi una dintre cele mai recunoscute branduri locale atât în țară, cât și peste hotare, produsele și serviciile sale fiind printre cele mai solicitate pe piața bancară [6].

În opinia unor marketologi bancari, rolul B.C. „Moldova Agroindbank” S.A. pe piața bancară autohtonă este cel al unui „lider din umbră” [7, p. 2]. Noi nu suntem de acord cu această formulare. În opinia noastră, calificativul potrivit ar fi „liderul real” al pieței bancare din Republica Moldova. De menționat faptul că misiunea acestei bănci, formulată în prima frază a raportului său anual, este: „menținerea pozițiilor de lider pe piață prin schimbarea permanentă și perfecționarea calitativă a băncii”;

● **B.C. „Victoriabank” S.A.** este prima bancă comercială din Republica Moldova, care a pus bazele procesului de dezvoltare a unui sistem bancar în țara noastră încă din 22 decembrie 1989. De altfel, acest brand este promovat cu sloganul „Prima bancă din Moldova”, ceea ce provoacă anumite confuzii.

Lider pe piața bancară este B.C. „Moldova Agroindbank” S.A., iar prima bancă din Moldova a fost „Banca de Economii”. De aceea, unii marketologi apreciază B.C. „Victoriabank” S.A. ca „lider fără legitimitate” [7, p. 2]. Însă sloganul „Prima banca din Moldova” poate fi într-un fel argumentat: B.C. „Victoriabank” S.A. a fost fondată ca prima bancă comercială privată din Moldova.

În 1995, după ce Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a studiat piața Moldovei în scopul acordării unor linii de finanțare pentru susținerea mediului de afaceri, „Victoriabank” a semnat la Londra prima linie de credit pentru businessul mic și mijlociu, în valoare de 4 milioane de dolari SUA. Anume B.C. „Victoriabank” S.A. a fost prima bancă care a implementat în Republica Moldova, în 1997, sistemul de plăți internaționale prin carduri magnetice - Visa International și Mastercard. B.C. „Victoriabank” S.A. a fost și prima bancă care a lansat pe piață certificatele bancare de depozite [8].

Modul în care este gestionat programul de branding al băncii constituie, de asemenea, o operă de pionierat în Republica Moldova. Considerăm că sloganul „Prima bancă din Moldova”, deși constituie un argument de comparare destul de eficient, nu este totuși destul de credibil pentru potențialii clienți ai B.C. „Victoriabank” S.A. Brandul „Victoriabank” ar trebui să se axeze pe ideea de „bancă inovatoare”. Mesajul este destul de credibil, istoria dezvoltării băncii servind drept argument;

● **B.C. “Banca de Economii” S.A.** – “Bancă a poporului” [7, p. 3].

Inaugurată cu 67 de ani în urmă, B.C. „Banca de Economii” S.A. reprezintă acum cea mai mare bancă din țară, cu cea mai extinsă rețea de filiale și reprezentanțe (peste 470 de unități), cu un număr considerabil de bancomate (89 de unități) și de angajați (2405 persoane). De aceea, specialiștii consideră că poziționarea originală a băncii – de a fi prezentă pe fiecare metru pătrat – a fost una foarte reușită [7, p. 3].

Totodată, B.C. “Banca de Economii” S.A. este prima bancă din Moldova, începându-și istoria în perioada de avânt a Uniunii Sovietice. Primele 7 direcții județene ale „Caselor de Stat de Economii” (titlu ce denumea instituția unde oamenii își puteau păstra economiile), deschise la 11 noiembrie 1940, marchează apariția sectorului bancar în Moldova.

Din anul 2001 banca a fost reînregistrată ca societate pe acțiuni, statut pe care-l deține până în prezent. 56,13% din totalul de acțiuni ale băncii sunt deținute de Agenția Proprietății Publice de pe lângă Ministerul Economiei, 40,97% din acțiuni sunt deținute de persoane juridice și 2,64% – de persoane fizice.

Relațiile de încredere reciprocă dintre bancă și client, dintre conducere și angajați reprezintă prioritățile politicii de administrare a băncii [9].

Direcționarea activității bancare către întreaga populație a Republicii Moldova, a condiționat apariția denumirii de „Bancă a poporului”, B.C. „Banca de Economii” S.A. fiind percepută ca un brand puternic în sfera serviciilor bancare tradiționale [10];

● **B.C. „Mobiasbancă” S.A.** – „o putere în roșu și negru” [11].

Brandul “Mobiasbancă” își are începutul în 1990, când a fost fondată instituția – una dintre primele bănci comerciale cu capital privat din Republica Moldova. Din 1997 s-a aflat în posesia fondului de capital privat New Century Holdings. În anul 2007, B.C. “Mobiasbancă” S.A. a intrat în componența unui grup cu o vastă experiență internațională, devenind “Mobiasbancă Groupe Société Générale”. Este o bancă comercială universală, orientându-se atât spre deservirea agenților economici, cât și a persoanelor fizice, ocupând o poziție de lider al pieței retail cu produse inovative [12].

Din 2004, B.C. “Mobiasbancă” S.A. se reorientează către un segment de clienți nevalorificat anterior – persoanele fizice. Astfel, banca intenționează să accentueze atitudinea specială pe care o are față de consumatorii individuali. Ofertele de produse noi, destinate populației, sunt promovate prin sloganul: „Mobiasbancă” – suntem o familie!”. B.C. “Mobiasbancă” S.A. a implementat pentru prima dată un program de eliberare a creditelor de consum fără gaj și garanție. Această experiență a permis băncii să implementeze un sistem unic de analiză și estimare a riscurilor pe acest tip de credit. Rezultatele obținute în monitorizarea creditelor fără gaj a permis băncii să ia decizii de micșorare a ratelor procentuale pentru consumatori. Ca rezultat, B.C. “Mobiasbancă” S.A. a reușit să se poziționeze drept „Banca nr.1 în creditarea populației”.

Mărcile elaborate de B.C. “Mobiasbancă” S.A. au fost distinse cu diverse premii. Chiar la prima ediție a concursului „Marca comercială a anului 2003”, „Mobiasbancă” a obținut premiul „Mercuriul de Aur” pentru marca „Mobiasbancă” este banca dumneavoastră!”. Mărcile băncii au

fost remarcate și în anii următori: marca comercială „NEOS” a obținut Medalia de Onoare pentru „Debutul anului 2006”, iar marca comercială „Credit Retail” a obținut în 2005 „Mercuriul de Aur” pentru „Debutul Anului 2005”. Mai recent, banca a obținut Premiul Mare „Mercuriul de Aur” în cadrul concursului „Marca comercială a anului 2009” la categoria „Instituții financiare, Produse și Servicii”, nominalizarea „Inter” [13].

Cu toate acestea, unii experți încearcă să poziționeze B.C. „Mobiasbancă” S.A. ca pe instituția „a două oportunități pierdute” [7, p. 3]. Odată cu preluarea acesteia de către Groupe Société Générale, banca a avut marea oportunitate să se poziționeze în jurul ideii de “bancă europeană”. Cu părere de rău, întregul proces de rebranding a fost redus doar la schimbarea logotipului și a culorilor, pe când numele Groupe Société Générale ar fi putut să o transforme într-o bancă europeană.

Aceeași oportunitate a fost ratată în 2006 de către „Eximbank”, când instituția a fost preluată de către grupul italian Gruppo Veneto Banca. În ambele cazuri, au fost preluate aproximativ 70% din acțiuni. Poate că din această cauză preluarea identitară nu a fost una completă. Ambele bănci au avut posibilitatea de a se poziționa drept bănci europene. În percepția consumatorilor, o bancă europeană/occidentală are un management mai bun, e mai sigură și calitatea serviciilor este mai înaltă. Probabil, administrația băncii a dorit să facă un mixaj între imaginea oarecum consolidată a băncilor locale și imaginea unei bănci europene. Asemenea practici de îmbinare în procesul de branding nu aduc rezultatele scontate. Ambele bănci trebuiau să-și schimbe denumirea pentru a exploata la maximum conceptul de bancă europeană.

De fapt, în opinia noastră, **B.C. „Eximbank - Gruppo Veneto Banca” S.A.** poate constitui un brand remarcabil. În ianuarie 2010, în cadrul concursului „Marca comercială a anului 2009”, banca s-a bucurat de nominalizarea “Reputație și Încredere”, fapt ce denotă aprecierea performanțelor acestei instituții nu doar pe parcursul anului 2009, ci și în ceilalți ani de activitate pe piața financiar-bancară a țării [14].

Bibliografie

1. www.businessdictionary.com
2. www.bank24.ru
3. www.vipmagazin.md
4. SPÎNU, Andrei, BUZU, Alexei, *Direcții pentru un marketing mai eficient în 2009*, www.interconsulting.md
5. www.maib.md
6. *Când oamenii contează*, VIP Magazin, www.vipmagazin.md, 24.02.2010
7. BUZU, Alexei, *În căutarea unui brand – cazul băncilor din Moldova*, InterConsulting, www.interconsulting.md
8. *Prima victorie*, VIP Magazin, www.vipmagazin.md, 24.02.2010
9. *Banca de Economii S.A. - calitate europeană*, md.feedmyapp.com, 17.02.2009
10. www.bem.md

11. *O putere în roșu și negru*, www.vipmagazin.md, 24.02.2010
12. www.businessportal.md
13. *Mobiasbancă este marca comercială a anului 2009*, www.allmoldova.com, 04.02.2010
14. www.eximbank.com, 29.01.2010

REZUMAT

Întregul proces de branding converge spre crearea în mintea consumatorilor a unui nume și a unei imagini unice pentru un produs (un bun sau serviciu), prin campanii de publicitate axate pe o tematică consistentă. Brandingul urmează să stabilească o prezență semnificativă și diferențiată pe piață, care ar atrage și ar reține clienții fideli brandului [1]. Este un concept relativ nou pentru industria financiară. Treptat, reprezentanții respectivului brand înțeleg că trebuie să-și gestioneze efectiv activele strategice, inclusiv în condițiile Republicii Moldova.

ABSTRACT

The whole process of branding is involved in creating a unique name and an image for a product (good or service) in the minds of consumers, through advertising campaigns, with a consistent theme. Branding pursues to establish a significant and differentiated presence on the market that attracts and retains the customers loyal to branding [1]. It is a relatively new concept for the financial industry. They slowly realize the fact that they need to manage their strategic assets as well, even in the conditions of the Republic of Moldova.

**PROBLEMELE LEGATE DE PROTECȚIA CUNOȘTINȚELOR
TRADIȚIONALE DIN ȚĂRILE CU ECONOMIE ÎN TRANZIȚIE
AU FOST ABORDATE LA NIVEL INTERREGIONAL**

dr. Maria ROJNEVSCHI,
director Departament Promovare
și Editură, AGEPI

În perioada 8-9 iulie curent la Varșovia, Polonia, a avut loc prima întrunire interregională a experților din domeniul cunoștințelor tradiționale din cadrul țărilor cu economie în tranziție, convocată de către Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) în cooperare cu Oficiul de Brevete al Republicii Polonia (PPO).

La întrunire au participat reprezentanți din 12 state membre ale OMPI, și anume: Polonia, Bulgaria, Ungaria, România, Lituania, Macedonia, Israel, Federația Rusă, Ucraina, Georgia, Kirghizstan și Republica Moldova. Apartenența instituțională a experților a fost foarte diversă, aceștia reprezentând atât oficiile de proprietate intelectuală, cât și ministere, instituții de învățământ superior. În consecință, în cadrul întrunirii au avut loc discuții foarte constructive și multilaterale.

Scopul primordial al întrunirii a constat în realizarea unui schimb de informații și practici referitoare la:

- protecția cunoștințelor tradiționale la nivel național (în aspect normativ-legislativ și tehnic);
- abordarea problemelor și barierelor pe care trebuie să le depășească statele membre OMPI din regiune în acest domeniu, precum și
- expunerea poziției pe marginea oportunității elaborării unor recomandări (ghid, îndrumar etc.) privind protecția cunoștințelor tradiționale la nivel național sau a unei legi-tip în acest domeniu.

Experții au elucidat ultimele evoluții și recomandări adoptate de către Comitetul Interguvernamental al OMPI pentru Proprietatea Intelectuală, Cunoștințe Tradiționale, Resurse Genetice și Folclor (în continuare – Comitetul Interguvernamental OMPI), inclusiv în cadrul sesiunii a 16-a a Comitetului din luna mai curent. Sarcina principală care stă în fața Comitetului pe perioada mandatului său (anii 2010-2011) constă în elaborarea și prezentarea, către toamna anului 2011, a unui

instrument internațional de protecție a cunoștințelor tradiționale, expresiilor culturale tradiționale/ folclor și resurselor genetice, care ar asigura repartizarea echitabilă a beneficiilor obținute către comunitățile băștinașe ca urmare a utilizării acestor obiecte netradiționale de PI.

În comunicarea sa „Opțiuni politice și juridice pentru protecția juridică a cunoștințelor tradiționale și expresiilor culturale tradiționale: Note de concept” dl Wend Wendland, reprezentantul OMPI, a accentuat necesitatea unei mai bune înțelegeri a relației dintre proprietatea intelectuală și protecția cunoștințelor tradiționale. Autorul comunicării a propus răspunsuri la mai multe întrebări relevante în domeniu: la ce se referă cunoștințele tradiționale (definiții), de ce trebuie protejate aceste obiecte, care este cadrul internațional de protecție, care obiecte anume trebuie protejate și în ce scop, care va fi titularul și cine va avea dreptul să le utilizeze etc. Au fost prezentate, de asemenea, activitățile desfășurate și lista documentelor elaborate pe parcursul ultimilor ani de către OMPI în domeniul dat, precum și unele recomandări adresate statelor membre privind elaborarea politicilor și strategiilor naționale în acest domeniu controversat.

Astfel, în Recomandările elaborate de către Comitetul Interguvernamental OMPI termenul „cunoștințe tradiționale” este explicat drept „...conținutul cunoștințelor care rezultă din activitatea intelectuală într-un context tradițional, cum sunt cunoștințele referitoare la agricultură, biodiversitate, medicină...”, iar prin termenul „expresii culturale tradiționale/expresii de folclor” se subînțelege „...formele tangibile și intangibile în care cunoștințele și cultura sunt exprimate și reprezentate, cum sunt muzica, designul, spectacolele, arta, simbolurile, literatura, meșteșugurile, arhitectura...”.

Majoritatea experților participanți la întrunire au menționat lipsa cadrului normativ ce ține de protecția juridică a cunoștințelor tradiționale în țările pe care le reprezintă. În special, s-au menționat activitățile desfășurate în scopul protecției și salvării patrimoniului cultural al țărilor în contextul prescripțiilor Convențiilor UNESCO privind protecția patrimoniului cultural intangibil și, respectiv, protecția și promovarea diversității expresiilor culturale. În majoritatea țărilor participante la întrunire se întreprind diverse activități în scopul implementării prevederilor acestei convenții, în special sunt elaborate proiecte de acte normative privind digitizarea și completarea unor baze de date ale patrimoniului cultural intangibil.

Expertul din Bulgaria a prezentat o informație succintă privind studiul realizat cu suportul OMPI în anul 2008, cu referire la patrimoniul cultural al Bulgariei.

O excepție în sensul celor menționate este Kirghizstanul. Cu un interes deosebit a fost urmărită comunicarea reprezentantei Serviciului de proprietate intelectuală din această republică, Dinara Omerbekova, expert în domeniul protecției realizărilor în selecție și cunoștințelor tradiționale, care a prezentat Legea nr. 116 cu privire la protecția cunoștințelor tradiționale, adoptată la 31 iulie 2007, precum și cadrul normativ juridic subordonat acestei legi: dispoziția Guvernului Republicii Kirghizstan nr. 371-p din 09.07.2009 cu privire la instituțiile responsabile de implementarea Legii 116/2007; Regulamentul cu privire la taxele de înregistrare și acordare a dreptului de utilizare a cunoștințelor tradiționale, aprobat prin hotărârea Guvernului kirghiz nr. 571 din 15.09.2008; Regulile de elaborare, depunere și examinare a cererii de înregistrare și acordarea dreptului de utilizare a cunoștințelor tradiționale din 10.07.2008, Regulile de menținere a Registrului cunoștințelor tradiționale etc. Această legislație are drept scop crearea cadrului normativ-legislativ necesar

pentru a proteja cunoștințele tradiționale, a reglementa modalitatea de acces la aceste cunoștințe, precum și a asigura o repartizare corectă și echitabilă a beneficiilor obținute ca urmare a utilizării lor.

Protecția juridică a cunoștințelor tradiționale, divizate convențional în 5 grupe (alimente și băuturi; locuințe și obiecte de uz casnic; cultura materială; agricultură, medicină), se realizează conform unui sistem declarativ de înregistrare a acestora, în baza unui certificat eliberat de către instituțiile de resort pentru domeniile ce țin de competența lor.

În conformitate cu Legea menționată, Serviciul de PI din Kirghizstan recepționează cererile de înregistrare a cunoștințelor tradiționale, efectuează înregistrarea de stat, introduce datele în Registrul de stat, elaborează și completează bazele de date în domeniu, publică informația despre cunoștințele tradiționale înregistrate, elaborează propuneri pentru ameliorarea cadrului normativ-legislativ și a altor acte subordonate Legii.

La 1 ianuarie 2010 Serviciul de PI din Kirghizstan recepționase deja 34 de cereri de înregistrare a obiectelor de proprietate intelectuală, bazate pe cunoștințe tradiționale, și anume: 24 de cereri de brevet de invenție, 7 – de design industrial, 3 – de modele de utilitate, 1 – de cunoștințe tradiționale. În anul 2009 a fost înregistrată prima cerere și eliberat primul certificat pentru cunoștințe tradiționale – un joc intelectual al kirghizilor denumit „Toguz korgul”.

Aspectele protecției cunoștințelor tradiționale și expresiilor culturale de folclor vor fi incluse și în viitorul proiect al Strategiei naționale în domeniul PI, la care lucrează în prezent Serviciul de PI din Kirghizstan cu suportul OMPI.

În comunicarea prezentată în cadrul întrunirii din partea delegației Republicii Moldova, am menționat faptul că în țara noastră nu există o lege specială privind protecția cunoștințelor tradiționale în contextul sistemului de proprietate intelectuală și activității Comitetului Interguvernamental OMPI. Totodată, există posibilitatea protecției specialităților (produselor) tradiționale garantate (agricole și alimentare), odată cu adoptarea Legii nr. 66-XVII/2008 privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate. De asemenea, în Regulamentul privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului nr. 528 din 01.09.2009 există cerința de dezvoltare a sursei cunoștințelor tradiționale, utilizate la elaborarea unei noi invenții, în cazul în care în descrierea invenției, la compartimentul *stadiul anterior al tehnicii*, se face referire la anumite cunoștințe tradiționale. Acest lucru presupune instituirea unor registre sau baze de date ale cunoștințelor tradiționale în țara noastră, care la momentul actual lipsesc.

Am menționat, de asemenea, că la fel ca și în alte state din regiune, în Republica Moldova există cadrul normativ-legislativ referitor la protecția patrimoniului cultural, au fost ratificate 9 convenții internaționale privind protecția patrimoniului cultural, inclusiv Convenția UNESCO privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (Paris, 2003), Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității de expresii culturale (Paris, 2005) și Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate (Faro, 2005). Acest fapt demonstrează interesul țării noastre în racordarea politicilor științifice și culturale naționale la cele internaționale. În anul 2009 a fost creată Comisia națională de salvagardare a patrimoniului cultural imaterial în competența căreia intră coordonarea domeniului în cauză. Din componența acestei Comisii fac

parte cercetători din instituțiile AȘM și specialiști din sfera patrimoniului imaterial. O primă realizare a Comisiei este elaborarea proiectului de Lege privind protejarea patrimoniului cultural imaterial care are drept scop stabilirea cadrului juridic pentru a asigura identificarea, documentarea, cercetarea, definirea, tezurizarea, salvagardarea, conservarea, transmiterea, promovarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imaterial. Una din sarcinile primordiale în acest domeniu constă în digitizarea patrimoniului cultural intangibil.

La finele întrunirii, experții au convenit în mod unanim asupra necesității elaborării unor recomandări sau ghiduri privind protecția cunoștințelor tradiționale la nivel național. În scopul evaluării situației actuale în statele participante, s-a decis să fie elaborat și expedit pe adresa țărilor în cauză un amplu Chestionar privind protecția cunoștințelor tradiționale, care va include definiția utilizată de statele membre cu referire la cunoștințe tradiționale, cadrul normativ-legislativ, cele mai bune practici și exemple de cunoștințe tradiționale protejate etc.

Sarcina de elaborare a Chestionarului a fost încredințată Bulgariei și Federației Ruse, care vor coordona varianta finală cu Direcția OMPI de colaborare cu unele state din Europa și Asia. OMPI va expedia în mod oficial acest Chestionar pe adresa statelor membre, cu recomandarea de a atrage la completarea sa instituțiile și organizațiile publice și private, responsabile de acest domeniu, pentru a obține un răspuns cât mai complet.

Referitor la propunerea de a elabora o Lege-tip în domeniu, similară Legii din Republica Kirghizstan, discuțiile vor fi continuate la viitoarea întrunire a experților din cadrul grupului regional, după examinarea rezultatelor Chestionarului menționat.

Totodată, în cadrul întrunirii s-a recomandat de a include domeniul protecției cunoștințelor tradiționale în strategiile naționale de protecție a proprietății intelectuale.

Concluzii

Importanța subiectelor discutate în cadrul întrunirii în cauză pentru Republica Moldova este indiscutabilă, dat fiind faptul că cunoștințele tradiționale, ca parte a patrimoniului cultural imaterial al țării, trebuie cunoscute, păstrate și promovate. Totodată, ținând cont de faptul că activitatea privind identificarea, documentarea, salvagardarea, conservarea, transmiterea, promovarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imaterial în țara noastră ține de competența mai multor instituții și organizații, este absolut necesară consolidarea eforturilor acestor instituții în domeniul dat.

ABSTRACT

This summer in Warsaw, Poland, took place the first Interregional Meeting of Experts in the field of traditional knowledge in the countries with economies in transition, organized by the World Intellectual Property Organization (WIPO) in cooperation with the Polish Patent Office (PPO). The meeting was attended by representatives from 12 Member States of WIPO, including the Republic of Moldova. The importance of the concepts discussed within the framework of the meeting at issue for the Republic of Moldova is indisputable, given that traditional knowledge, as part of the country's intangible cultural heritage, must be known, preserved and promoted.

TRADITIONAL KNOWLEDGE IN ROMANIA

Mr. Cristian-Nicolae FLORESCU
Legal Counsellor
Romanian Copyright Office (ORDA)

As it is well-known and acknowledged, the Central and Eastern part of Europe is extremely rich in Traditional Knowledge (TK) and cultural expressions/expressions of folklore. Part and parcel of this region, Romania in its turn, represents a country abounding in tradition knowledge and folklore.

Its millenary history, the natural and environmental conditions, the large diversity of flora, fauna and soil resources facilitated the development of TK and folklore.

Moreover, the inventiveness of people, forced plenty of time to find solutions in managing various issues related to health, food with the things offered by nature as well as the interactions between various nations living within the same area such as Hungarians, Polish, Slovaks, Ukrainian, Russians are further determinant factors, bringing a key contribution to the enlargement of TK and Folklore on the nowadays Romanian territory.

On the other hand, the existence of isolated areas, the Carpathians Mountains still possessing the largest virgin forests in Europe or the Danube Delta, a land in the middle of waters, directly have led to preservation of ancient TK and Folklore.

Both of them represents major resources in Romania and in fact, from Folklore comes the most famous Romanian, Vlad Tepes (the Impaler), Bram Stoker's well-known novel "Dracula" being based on an old Romanian myth. Moreover, "Doina" - a traditional way of singing, and "Calusul" - a ritual dance are included on the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity.

Likewise, worldwide Romanian products such as food, drinks or pharmaceuticals products incorporate in their formulas old TK. For instance, Plafar - a Romanian brand commercializing medical plants, the Antibiotics Company and Ana Aslan (Gerovital) are some of the most successful Romanian brands, transposing in their goods ancient Romanian TK.

Making a brief incursion into Romania's TK origins, the domain can be spited in two main categories: "Christian" - maintained in a large number of old monasteries and "Laic" - orally trans-

mitted through generation to generation in Romanian villages. The laic tradition has different roots, incorporating archaic pre-Christian knowledge and mythology, often TK being supported by Traditional Cultural Expressions. In spite that in Romania have been discovered the oldest written message of humanity, namely the Tartaria tables, the oral tradition is extremely developed in this country.

Concerning TK approach from the IP perspective, there is no definition of it in our national legislation. Still, Romania has introduced in the Implementing Regulation (Governmental Decision HG no.547/2008) to the Patent Law 64/1991, republished in 2007, a provision for a disclosure requirement regarding traditional knowledge. That is not mandatory and the failure of compliance does not affect granting or enforceability of patents.

In fact, disclosure is only encouraged by voluntary requirements but there are no legal consequences for non-compliance.

The legal provisions of art. 16 of the Governmental Decision 547/2008 states that the description of the invention shall contain, where the prior art also contains traditional knowledge, this and its source, if known, shall explicitly be indicated in the description.

Article 7 of the Romanian Copyright and Related Rights Law (Law No. 8/1996) stipulates as subject matter of copyright, the original works of genuine intellectual creations in literary, artistic or scientific field, regardless of the manner of their creation, the manner or specific form of expression or their value and destination.

Those provisions expressly afford copyright protection to artistic, literary or scientific subject matter, even that of TK holders when it is associated with Folklore.

Article 95 of the Law also specifies that performers means actors, singers, musicians, dancers or any other persons who present, sing, dance, imitate, recite, play, interpret, direct, conduct or perform a literary or artistic work, a performance of any kind, including folk performance in any other way.

Except the just mentioned law, the norms related to TK can be encountered in the Law no. 26/2008 for safeguarding the immaterial cultural patrimony. The law appeared following the ratification by Romania of the 2003 UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage and establishes the necessary general framework for identifying, protecting, conserving, promoting, and revitalizing the immaterial cultural patrimony.

According to its provisions, the national immaterial patrimony could be represented by manifestations in the fields of oral traditions and expressions, music and dances, social practices, rituals and celebrations, traditional games, practices and knowledge related to nature and universe, techniques of traditional handicrafts.

On the basis of the same law, traditional cultural expressions can be expressed under the shape of receipts for food, chemical substances, materials used in construction, textiles etc.

Furthermore, through that law there has been established the National Center for Conservation and Promotion of Traditional Culture, but it is clearly stated that Law no. 26/2008 cannot be used entirely or in part, either by a legal or natural person, for receiving protection over an element of immaterial cultural patrimony through legislation regulating patents or copyright.

A few provisions related to TK are featured by the Law no. 389/2006 for the ratification of the Framework Convention on the Protection and Sustainable Development of the Carpathians.

The Convention provides strengthening regional cooperation and support local projects in the mountain areas of the Czech Republic, Hungary, Poland, Romania, Serbia and Montenegro, Slovakia and Ukraine, in fact most of these countries being represented here.

The Preamble of the Convention enhance the contribution of the local people to sustainable social, cultural and economic development, and to preserving traditional knowledge in the Carpathians, while Article 11 provides for the parties to pursue policies aiming at preservation and promotion of the cultural heritage and traditional knowledge of the local people, crafting and marketing of local goods, arts and handicrafts.

Of course, based on non IP related aspects of TK, Romania has ratified the 1993 Convention on Biological Diversity (CBD) where Article 8. In-situ Conservation stress that the contracting parties shall, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices, and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices.

However, the discussions on non – IP aspects related to TK should be approached at UNESCO, CBD or other entities, but for consistency of the positions, debates should take place in all fora, WIPO being definitely, the appropriate forum for all IP related issues.

As it has been emphasized at the beginning of this presentation, TK has not been defined in the Romanian legislation until now. In this respect, the efforts undertaken by the WIPO, particularly on document WIPO/GRTKF/IC/16/5 prov. will provide a reliable source for a proper definition.

Moreover, in terms of the objective of protection for traditional knowledge, Romania is very interested in protection against misappropriation, in order to preserve the security of the diversity of TK and to maintain it for future generations. We also assess that promotion of innovation and research is inherent with granting the IP rights.

In addition, public domain is an essential element of IP that draws the limits of property rights establishing the balance between rights of IP holders and rights of third parties and Romania afford a great importance to this field.

We are fully aware on the need of safeguarding and preserving TK, its respect and the necessity of ensuring a balanced approach between the holders of TK and users of TK, as well as facilitating access and dissemination of TK aiming at innovation, and we look forward for solutions at WIPO.

On the occasion of the WIPO General Assembly held on September 2009, in its opening speech, the WIPO Director General, Mr. Francis Gurry requested the Member States to find the balanced solutions in order for the Organization to progress on its normative agenda. In this regard, the WIPO Director General emphasized two particularly important domains for WIPO, one of them being IGC. The mandate adopted during the last General Assembly provides for drafting international legal instruments in the field of IGC, through this being understood not only a Treaty,

but also recommendations, model laws etc. Like the other EU and CEBS member states, Romania supports the adoption of a non-binding international document in the IGC fields.

With reference to TK in Romania, particularly on its non-IP side, there are quite a large number of projects. Still, within the Project of National Strategy for the years 2011-2015 there is aimed a jointly implemented OSIM and ORDA public awareness campaign entitled "Romanian Traditional Cultural Products" as well as the initiation of a Program focused on identifying the works and products bearing related rights, geographical indications and traditional trademarks of national cultural patrimony.

REZUMAT

Europa Centrală și de Est reprezintă o zonă extrem de bogată în cunoștințe tradiționale și expresii culturale tradiționale/expresii ale folclorului, iar România, parte integrantă a acestui areal, nu putea face excepție; în acest sens, ea acordă o importanță deosebită salvagărdării și conservării patrimoniului cultural imaterial, respectiv cunoștințelor tradiționale.

Autorul articolului de față își propune să realizeze o scurtă prezentare a protecției cunoștințelor tradiționale acordată de legislația internă din domeniul proprietății intelectuale, precum și o succintă introducere a demersurilor și instrumentelor internaționale la care România este parte și care includ prevederi referitoare la cunoștințe tradiționale, abordate atât din perspectiva proprietății intelectuale, cât și din alte perspective.

SUMMARY

Central and Eastern Europe represents a zone extremely rich in traditional knowledge and traditional cultural expressions/expressions of folklore, and Romania, as a constitutive part of this area, is not an exception. In this light, Romania confers a great importance to the safeguarding and preservation of the immaterial cultural heritage, traditional knowledge respectively.

The present article aims to render a short overview of the traditional knowledge protection as it is provided for by the internal intellectual property legislation, as well as a succinct introduction of the international tools to which Romania is a party, and which include provisions related to the traditional knowledge, addressed from the perspective of the intellectual property and from other perspectives.

**IMPLEMENTAREA INOVAȚIILOR
ȘI NOILOR TEHNOLOGII LA ÎNTREPRINDERILE
DIN REPUBLICA MOLDOVA: PROBLEME ȘI SUGESTII**

Mr. Elvira POȘTARU,
lector superior,
Departamentul Științe Economice,
ULIM

Dezvoltarea științei reprezintă factorul decisiv pentru consolidarea unei economii durabile. De aceea, este semnificativ faptul că în Republica Moldova știința a devenit în prezent o prioritate strategică națională, forța motrice de valorificare a potențialului de resurse umane, naturale și informaționale. Totodată, este evident faptul că actualmente dezvoltarea durabilă a economiei țării nu poate fi concepută fără înaintarea accelerată a procesului de inovare și transfer tehnologic.

În contextul dat, în anul 2005 Guvernul Republicii Moldova a demarat Programul național de cercetare-dezvoltare și inovare, a generat un volum semnificativ de finanțări publice, costul lor total fiind de 13,6 milioane de lei din bugetul de stat, dar și cofinanțări din partea sectorului privat. În scopul atragerii surselor financiare suplimentare, al promovării imaginii comunității științifice din Republica Moldova, Guvernul a intensificat colaborarea cu Asociația de Cercetare și Dezvoltare din Moldova și Fundația SUA de Cercetări Civile și Dezvoltare (MRDA/CRDF), Comitetul Științific al NATO, Uniunea Europeană, Agenția Internațională pentru Energia Atomică, Consiliul Internațional pentru Știință (ICSU), Asociația Internațională pentru promovarea colaborării cu savanții din noile state ale fostei Uniunii Sovietice (INTAS), Centrul pentru știință și tehnologie din Ucraina (STCU), Fondul de Cercetări Fundamentale din Rusia, Fondul Științific Umanitar din Rusia și din Belarus etc. Pentru eficientizarea managementului în sfera cercetare-inovare a fost semnat Acordul de parteneriat între Guvern și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2009-2012, în art. 11 al căruia este stipulat că Guvernul va asigura finanțarea sferei știință și inovare din bugetul de stat cu o rată stabilă de creștere până la 1% din PIB în anul 2010.

Este de la sine înțeles că alocarea obiectivă și rațională a resurselor, finanțarea activității de cercetare-dezvoltare, modul în care se obțin și se gestionează fondurile joacă un rol-cheie în creșterea economică a oricărei țări, deoarece astfel este obținută divizarea muncii și posibila diminuare a

fluxului migrațional. Finanțarea trebuie însă racordată la capacitatea de implementare în economie a inovațiilor obținute în cadrul proiectelor de C&D finanțate, astfel încât acestea să aducă o valoare adăugată produselor autohtone. Subfinanțarea publică și întârzierea reformei de fond a sistemului național de inovare a amânat cu mult mobilizarea forțelor spre bunul mers al economiei bazate pe productivitate și valoare adăugată înaltă. Fiind un obiectiv prioritar doar la nivelul declarațiilor politice, acesta s-a tradus în fapt abia începând cu anul 2006. În prezent, aproape toate statele europene au aderat la obiectivul stabilit în Strategia Europeană de la Lisabona de a majora finanțarea sectorului C&D până la 3% din PIB. În Moldova ponderea alocărilor bugetare pentru finanțarea sectorului C&D în 2004 au constituit 0,2% din PIB, în 2006 – 0,46%, în 2008 – 0,7%, iar pentru 2010 se prevede o creștere de până la 1% din PIB. Experiența țărilor industrializate demonstrează că activitatea de cercetare-dezvoltare contribuie cu 25-30 la sută la realizarea creșterii economice, aportul învățământului fiind de 40%, iar activitatea inovațională conduce la creșterea PIB-ului cu 65-85%. În condițiile în care Republica Moldova dispune de puține resurse naturale, capitalul uman constituie principala sa rezervă de creștere economică, iar inovația este considerată, în general, motorul principal al creșterii economice în economia globală de astăzi.

Cum să ținem pasul într-o lume care se dezvoltă în viteză?

Întreprinderile micro, mici și mijlocii (IMM) joacă un rol esențial în economia unei țări, reprezentând principala sa sursă de abilități antreprenoriale, inovare și creare de locuri de muncă.

Începând cu anul 2006, prin adoptarea Legii nr. 206 din 7 iulie 2006 (Monitorul Oficial nr. 126-130/605 din 11.08.2006) privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, conform recomandărilor Comisiei Europene, în Republica Moldova criteriile de clasificare a întreprinderilor mici și mijlocii au fost ajustate, după cum urmează:

Tipul întreprinderii	Numărul mediu scriptic anual de salariați (persoane)	Suma anuală a veniturilor din vânzări și valoarea totală anuală de bilanț a activelor (mil. lei)
Întreprindere micro	1 – 9	până la 3
Întreprindere mică	10 – 49	până la 25
Întreprindere mijlocie	50 – 249	până la 50

Conform datelor Biroului Național de Statistică, către anul 2007 în Republica Moldova întreprinderile mici și mijlocii dețineau circa 98,3% din numărul total al întreprinderilor, constituind 39,3 mii de unități sau cu 3,8 mii (10,7%) mai mult decât în anul 2006, inclusiv:

întreprinderi micro – 30,3 mii unități;

întreprinderi mici – 7,2 mii unități;

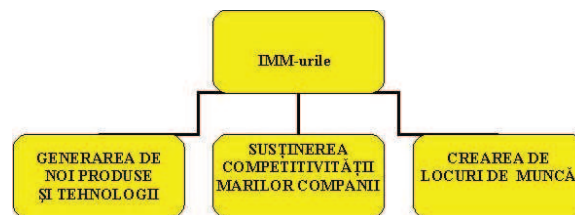
întreprinderi mijlocii – 1,8 mii unități.

INOVARE ȘI TRANSFER TEHNOLOGIC

Fig. 1. Evoluția întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova

Numărul persoanelor care activează în prezent în întreprinderile mici și mijlocii constituie 343,5 mii, sau 59,8% din numărul total al angajaților din economia națională. Veniturile din vânzări ale întreprinderilor mici și mijlocii au însumat 66,8 mlrd. lei, sau 45% din veniturile vânzărilor în ansamblu pe economie.

Fig. 2. Rolul întreprinderilor mici și mijlocii în economia de piață

O problemă rămâne, însă, implementarea inovațiilor de către întreprinderi. „Comaniile nu se grăbesc să implementeze, deoarece inovațiile implică mereu anumite riscuri, doar 1% din activele pe termen lung ale acestora reprezintă valoarea obiectelor de proprietate intelectuală. Sectorul IMM este cel mai afectat, datorită orientării relativ slabe către activități productive, accesului redus la capital, tehnologie și infrastructură, adaptabilității la nevoile pieței prin inovare și nivelului scăzut al abilităților manageriale. Complexitatea și puterea de cumpărare scăzute ale pieței interne nu îndeamnă companiile spre certificare, afectându-le capacitatea de adaptare la standardele impuse de integrarea în UE și de concurența generată de globalizare.

Strategia de la Lisabona propune statelor semnatare să majoreze finanțarea sectorului C&D cu încă 2% din PIB, precum și cu fonduri private. Asumarea de către masa critică a firmelor, universităților sau institutelor de cercetare a performanței reale rămâne încă un deziderat pentru Moldova. Acordăm încă prioritate creșterii și prea puțină atenție performanței cercetării noastre private, care este extrem de slabă. O confirmă majoritatea clasamentelor internaționale: 80% dintre firmele moldovenești nu dezvoltă nici un fel de activitate de inovare, 4% sunt inovatori strategici, 8% sunt inovatori ocazionali, 5% adoptă tehnologii pe care le prelucrează și doar

3% dintre firme implementează noi tehnologii. Cazurile de succes precum cele din domeniul software-ului sau al materialelor de construcții reușesc cu greu să atenueze deficiențele realității.

Deblocarea potențialului de inovare al Republicii Moldova în domeniul privat ține acum de infuzia mai puternică de capital, stimulată fiscal, dar și de crearea de firme inovative noi. În plus, Moldova se situează printre țările cu o foarte slabă reprezentare a tinerilor în afaceri. Aceste elemente explică în mare măsură reticența pentru cercetarea științifică sau pentru transpunerea în practică a unor rezultate care nu au mai fost aplicate - caracteristica generală a mediului de afaceri moldovenesc, care evită să se lanseze în cheltuieli mari, optând pentru acumulări succesive. Fondurile private atrase în cercetare sunt nesemnificative, ca și capacitatea universităților de a răspunde prin cercetări relevante la solicitările industriei sau ale instituțiilor publice.

Există totuși multiple motivații ale întreprinderilor și organizațiilor autohtone pentru inovare, între care: creșterea cotei de piață, cucerirea de noi piețe, ameliorarea calității și lărgirea gamei de produse, înlocuirea celor învechite, reducerea impactului asupra mediului etc. Participarea Republicii Moldova la Salonul Internațional de Invenții, Tehnici și Produse Noi de la Geneva aduce o rază de speranță pe fundalul instabilității economice și politice din țară. Rezultatele atinse bucură mult și conferă încredere în potențialul științific al țării, în calitate de garant al inovației și dezvoltării. Aceasta este atitudinea savanților moldoveni care prezintă lumii inventica autohtonă în cadrul înaltului for de la Geneva. Evenimentul aduce de fiecare dată în palmaresul onorific al Republicii Moldova noi medalii de aur, decernate pentru invențiile prezentate. Este un rezultat neverosimil pentru țara noastră, de nota 10⁺, într-o competiție dură cu mii de invenții din întreaga lume. De exemplu, imprevizibilă a fost medalia de aur acordată în anul 2009 de către Președintele Salonului Jean-Luc Vincent și Juriul internațional, prezidat de acad. David Taji, **Apei potabile iodate AQUA UNIQA (invenția Ape minerale cu iod)**. Cunoaștem bine acest produs, deoarece comercializarea lui este bine plasată pe piața autohtonă. Un caz de succes pentru Moldova: de la idee la afacere și nu numai prin cucerirea pieței, dar și prin noutatea științifică, care oferă consumatorului încredere și utilitate.

Abilitatea de a explora noua cunoaștere științifică într-un cadru economic depinde în mod direct de capacitățile tehnologice existente în economia dată. Descoperirea de noi produse, structurarea lor în noi forme, testarea de prototipuri, modificarea acestora, identificarea noilor tehnologii de producție care să permită reducerea costurilor sunt părți constituente ale dezvoltării.

Există, fără echivoc, și proiecte de cercetare care nu se pot finaliza în producție, fie din cauza curențelor tehnologice, fie din cea a costurilor prohibitive care anulează eficiența procesului. Cauciucul sintetic a intrat în producția de serie abia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Țițeiul din Marea Nordului a avut nevoie de o explozie a prețurilor, de șocurile petroliere, pentru ca extracția sa să devină economic eficientă. Antivirusul RAV, tehnologie dezvoltată de GeCad Software din Cluj, a avut nevoie de produsele, serviciile și rețeaua de distribuție a gigantului Microsoft. Succesul tehnic nu garantează, așadar, eficiența economică.

Există, firește, și situații diametral opuse, cele ale descoperirilor întâmplătoare. În acest caz efortul pare nul, iar efectul – foarte mare. Aceasta este însă doar o aparență. Asemenea

descoperiri apar într-un anumit climat de cercetare și necesită adaptări pentru a deveni aplicabile în producție. “Hazardul, arată Pasteur, favorizează numai o minte pregătită”.

Insuficiența resurselor financiare constituie una dintre impedimentele cele mai serioase în calea realizării activităților de consolidare a capacităților în Republica Moldova. Construirea unei strategii a cunoașterii adecvată realităților economice va permite firmelor nu numai supraviețuirea, ci și dezvoltarea. Măsurile prioritare ale instituțiilor și autorităților publice-cheie privind impulsivitatea dezvoltării firmelor inovative ar fi aplicarea de noi strategii, tehnici și instrumente financiare în vederea ameliorării climatului investițional în țară. Hotărârea de Guvern cu privire la Programul de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru perioada 2009-2011 prevede aplicarea unor regimuri speciale de creditare a activității inovaționale efectuate de întreprinderile mici, precum și de impozitare a întreprinderilor mici ce se ocupă de inovații.

Practici reușite de colaborare a sferei științei cu mediul de afaceri

Un exemplu elocvent pentru **dezvoltarea businessului inovațional este Programul pentru dezvoltarea antreprenoriatului în sectorul tehnico-științific (STEP)**, lansat în Republica Moldova în anul 2006 de către Asociația de Cercetare și Dezvoltare din Moldova (MRDA), cu susținerea Fundației SUA de Cercetări Civile și Dezvoltare (CRDF).

Scopul acestei inițiative constă în:

- facilitarea parteneriatului “Știință și Business”, comunicare și networking;
- promovarea inovațiilor și tehnologiilor noi pe piață;
- dezvoltarea spiritului antreprenorial în comunitatea științifică.

Programul pentru dezvoltarea antreprenoriatului în sectorul tehnico-științific (STEP) a propus un model real de dezvoltare a pieței inovațiilor în Republica Moldova, model activ promovat de către Academia de Științe a Moldovei (AȘM), Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova (AGEPI) și Agenția de Inovare și Transfer Tehnologic (AITT). Conexiunea oamenilor de știință cu actorii principali ai piețelor locale și internaționale în scopul implementării rezultatelor cercetărilor științifice a fost realizată prin organizarea ședințelor de lucru ale Clubului Național Parteneriat „Știință și Business”, prin promovarea rezultatelor remarcabile înregistrate de inovatorii din Moldova în cadrul expozițiilor naționale și internaționale. Pentru facilitarea comunicării între părți, Programul STEP a propus oamenilor de știință traininguri bazate pe îmbunătățirea abilităților de comunicare și negociere cu oamenii de afaceri și privind marketingul inovațiilor, la care au fost prezentate informații utile și instrumente pentru a asista traducerea inovațiilor din “limba științei” în “limba businessului”. De menționat și serviciile de networking ce au permis informarea, alerta de tendere și exprimarea de interese pentru colaborare și schimb de experiență privind bunele practici în promovarea inovațiilor în afaceri.

Drept mijloc de promovare, în vederea suscitării atenției investitorilor asupra inovațiilor aplicabile pentru implementare și valorificare, au fost publicate cinci cataloage „Top Inovații”. Tematica fiecărui catalog a fost stabilită în conformitate cu direcțiile strategice ale activității din sfera științei și inovării aprobate de către Guvernul Republicii Moldova pentru anii 2006-2010.

Procedura de selectare a inovațiilor incluse în aceste cataloage începea la AGEPI, după care lista inovațiilor era preluată de asociația MRDA pentru organizarea evaluării efectuate de către companiile de afaceri și instituțiile de resort ale AȘM.

O altă modalitate de comunicare și promovare a inovațiilor este web site-ul "Pagina inovațiilor STEP", elaborată de Asociația MRDA. Pagina integrează cele 2 variabile majore ale pieței inovațiilor: Cererea și Oferta. Pentru a facilita intersecția lor, sunt propuse o serie de programe de finanțare în formă de granturi, asistență tehnică și credite.

În perioada anilor 2006-2008 în cadrul Programului STEP au fost susținute de către MRDA/CRDF 14 parteneriate bazate pe cercetare și dezvoltare între companii și oameni de știință, în vederea explorării unor noi oportunități comerciale profitabile pentru ambele părți. Rezultatele acestor parteneriate între știință și business au demonstrat cu prisosință că ideile proiectelor de succes găsesc în mod sigur aplicare în practică. Iată unele Proiecte STEP prin care s-a reușit aplicarea în practică a rezultatelor științifice:

- **Proiectul STEP "Un nou sistem de monitorizare a consumului de combustibil (hard și soft)".** Prin acesta s-a demonstrat că și tinerii sunt preocupați de știință. Echipa de tineri cercetători din care au făcut parte doctorandul Mihai Enachi, masterandul Arcadie Raețchi și studenta Aliona Bragarenco de la Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor din cadrul Universității Tehnice a Moldovei a elaborat un senzor electronic, destinația căruia este de a măsura continuu volumul de combustibil în rezervorul autocamionului;

- **Proiectul STEP „Implementarea tehnologiei de obținere a fungicidului de contact pe bază de cupru”,** propus de echipa formată din oamenii de știință de la Universitatea de Stat din Moldova – B. Grajdieru, N. Pamujac, V. Boțan, A. Mereuță (conducător), care au demonstrat în mod convingător că există o conlucrare armonioasă între generații. Optimizarea tehnologiei de obținere a fungicidului de contact pe bază de cupru prezintă un interes major pentru întreprinzătorii agricoli și întreprinderile mici și mijlocii;

- **Proiectul STEP „Reducerea consumului de energie al troleibuzelor cu cel puțin 25%”,** condus de către dr. Veaceslav Nastasenco de la Universitatea Tehnică a Moldovei, în colaborare cu „Informbusiness” SRL, a avut drept rezultat elaborarea unui nou sistem electronic de comandă al troleibuzelor, care a redus consumul lor de energie cu 25-40%. Acest sistem este produs și implementat de către Compania „Informbusiness” SRL din Moldova în colaborare cu Compania „Iujmas”(Ucraina), fiind utilizat în orașele St. Petersburg, Moscova și Samara (Federația Rusă);

- **Proiectul STEP „Elaborarea metodei de laborator pentru testarea și selectarea semințelor cu rezistență maximă față de boala lupoaie”,** realizat de către o echipă de savanți de la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra biologie vegetală.

Deși Moldova are la dispoziție „creiere” cu un excelent potențial inovator, ne aflăm, totuși, cu mulți pași în urma țărilor europene în ceea ce privește inovația. Dezvoltarea capacităților în domeniul cercetării și dezvoltării tehnologice, pentru a susține economia și societatea, poate fi realizată cu succes doar prin integrarea țării noastre în Spațiul

European de Cercetare (ERA) și în cadrul Programelor Comunitare de Cercetare-Dezvoltare în baza excelenței științifice. Pentru a facilita participarea adecvată a savanților la Acordul de cooperare științifică și dezvoltare tehnologică (C&DT) este foarte important să fie implementată o strategie informațională apropiată condițiilor de conlucrare între instituțiile de cercetare, oamenii de știință, business și programele de stat. De asemenea, trebuie să fie făcută estimarea capacității structurilor de cercetare din țară în scopul integrării lor în Spațiul European de Cercetare.

La etapa de dezvoltare la care se află Republica Moldova sunt importante nu doar investițiile în generarea inovațiilor, dar mai ales investițiile în capacitățile de absorbție a tehnologiilor deja existente. Succesul în dezvoltarea capacităților tehnice și investiționale ale întreprinderilor mici și mijlocii ar putea fi atins prin promovarea culturii de inovare, cercetare și dezvoltare în sectorul dat și încurajarea cooperării cu instituțiile de cercetare și inovare la nivel național și internațional.

Bibliografie

1. SĂVESCU, D., *Oportunități ale transferului tehnologic oferite de incubatoarele de afaceri*, Seminarul Național de Mecanisme, 2008
2. Revista "Dezvoltarea" nr. 15 (445), 8 mai 2009 <http://dezvoltarea.chamber.md/Numar152009/Numar22.htm>
3. *Programul de stat de susținere a IMM pentru anii 2009-2011*
<http://www.mec.gov.md/sector/241/994>
4. *Hotărârea Guvernului RM nr. 117 din 10.02.2009 cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a industriei electronice până în anul 2015*
5. *Inovarea și transferul tehnologic - instrumente de aliniere a IMM-urilor la cerințele economiei de piață*, <http://www.centri.ro/detalii.aspx?eID=19&t=AArticole>
6. *Infrastructura inovațională și rolul acesteia în dezvoltarea businessului inovațional*
<http://www.aitt.md/?q=news/85>
7. <http://www.mrda.md/step/>
8. <http://www.agepi.md>

REZUMAT

Această lucrare analizează nivelul transferului tehnologic la întreprinderile mici și mijlocii din Republica Moldova, ilustrează relațiile dintre procesul antreprenorial și creativitate, inovare și implementare, subliniind barierele și problemele privind transferul și difuzarea de noi tehnologii, cauzate de fondurile insuficiente pentru cercetare-dezvoltare-inovare, cu perioade structurale și sistematice scurte, ritm scăzut de reconversie industrială.

Analiza situației conduce la concluzia că sistemul de penetrare și dezvoltare a tehnologiei în Republica Moldova depinde de politicile sale de raționalitate, de coordonarea investițiilor și

lupta țării pentru competitivitate pe piața globală în implementarea inovațiilor. Ca un exemplu de bune practici în promovarea afacerii inovative în Republica Moldova, autorul oferă o descriere a rezultatelor obținute de către Programul STEP (Programul pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului în Sectorul Tehnico-Științific) inițiat în anul 2006 în cadrul Asociației de Cercetare și Dezvoltare din Moldova (MRDA) cu sprijinul Fundației SUA pentru Cercetări Civile și Dezvoltare (CRDF).

ABSTRACT

This paper examines the level of technology transfer into small and medium enterprises in Moldova. It illustrates the relationships between the entrepreneurial process and creativity, innovation and implementation, emphasizing the barriers and problems with the transfer and diffusion of new technologies, due to insufficient funds assigned for researching-development-innovation, structural and systematic short ages, and low rhythm of industrial reconversion.

The analysis of the situation leads to the conclusion that the system of penetration and development of technology in Moldova depends on its policies of rationality, co-ordination of investment and the striving of the country to become a competitive on global market in implementing innovations. As an example of good practices in fostering innovation business in Moldova the author provide the description of the results achieved by the STEP Program (Science Technology Entrepreneurship Program) initiated in 2006 within the Moldovan Research and Development Association (MRDA) with the support of U.S. Civilian Research & Development Foundation (CRDF).

**DOCTORATUL ȘI REPRODUCEREA
POTENȚIALULUI DE CERCETARE.
II. SECVENȚE DIN EXPERIENȚA REPUBLICII MOLDOVA (2)**

acad. Valeriu CANȚER,
președinte al CNAA

dr. Ion HOLBAN, șef al Direcției
pregătirea cadrelor științifice
de înaltă calificare, CNAA

**Supravegherea activității de doctorat și de postdoctorat în Republica
Moldova – una din sarcinile de bază ale CNAA**

În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova și cu Regulamentul privind organizarea și desfășurarea doctoratului și a postdoctoratului, în obligațiile CNAA intră supravegherea externă a activității organizațiilor din sfera științei și inovării cu competențe de doctorat și postdoctorat. CNAA are în vizorul său și pregătirea specialiștilor prin intermediul studiilor de masterat, rezidențiat și secundariat clinic, din rândul absolvenților cărora sunt recrutați viitorii doctoranzi, mai mult, are obligația de a aviza actele normative ale acestui segment al educației.

De menționat că nu numai în Republica Moldova, ci și în alte țări (cum sunt România, Polonia, Olanda, Marea Britanie ș.a.) există agenții naționale de monitorizare și evaluare a activității instituțiilor organizatoare de doctorat [Broch & Hyllseth 2004, p. 104] care veghează ca acestea să-și îndeplinească sarcinile ce le stau în față în strictă conformitate cu actele normative în vigoare [Kwiek 2004, p. 121], să asigure doctoranzilor condiții de studiu și de cercetare adecvate, să supravegheze sistematic și transparent activitatea doctoranzilor, să examineze riguros și corect problemele cu care se confruntă aceștia, să asigure funcționarea legăturii inverse doctorand-administrația instituției [Taylor 2004, p. 252-253]. Aceste agenții (numite adeseori agenții de asigurare a calității în învățământul superior), de asemenea, au obligația de a elabora și implementa mecanisme și standarde care să asigure calitatea studiilor prin doctorat, să găsească căi de îmbunătățire a acestora [Brătianu 2004, p. 150], [Broch & Hyllseth 2004, p. 100, 104, 113].

LA CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU ACREDITARE ȘI ATESTARE

Supravegherea doctoratului și postdoctoratului de către CNAA presupune:

- evidența instituțiilor cu activitate de doctorat și a specialităților la care acestea sunt abilitate;
- examinarea și avizarea planului de admitere la studii prin doctorat și postdoctorat;
- selectarea și abilitarea conducătorilor de doctorat;
- actualizarea bazei de date privind persoanele care elaborează teze de doctorat;
- actualizarea bazei de date privind temele tezelor de doctorat (pentru a exclude dublarea cercetărilor);
- elaborarea/actualizarea și plasarea pe site-ul CNAA a programelor examenelor de doctorat și a pașapoartelor specialităților științifice;
- supravegherea asigurării ritmice și armonioase a domeniilor științifice cu cadre științifice.

Pentru a stabili căile de dezvoltare a ramurilor științei, am efectuat un șir de studii. La început ne-am clarificat care sunt componentele științei în Republica Moldova (după domenii). În 1995 CNAA a efectuat un recensământ detaliat al cercetătorilor științifici cu grade științifice (proporția dintre diferitele componente era practic cea stabilită pe timpul când Republica Moldova făcea parte din componența Uniunii Sovietice). Din fig. 1 se vede clar că repartiția persoanelor cu grade științifice după domenii este destul de neomogenă (de altfel, ca și în toate țările lumii, variații de acest gen există și în cazul repartițiilor după specialități din cadrul fiecărui domeniu, lucru despre care vom vorbi mai târziu). Proporția diferitelor componente (domenii) ale științei este determinată de factori de ordin istoric, economic, geografic, relațional etc. Aceasta reflectă atât tendințele de lungă durată ale științei, cât și necesitățile țării în cadre științifice de înaltă calificare din anumite domenii, posibilitățile de a-i încadra în câmpul muncii pe cei care absolvesc doctoratul [Moscati 2004, p. 68-69], schimbările sociale și economice care au loc în țară. Bunăoară, în Rusia ponderea doctoranzilor după domenii a cunoscut în 2000 modificări esențiale față de cea din 1992 (existente *de facto* în Uniunea Sovietică, datele din paranteze). Aceasta constituia pentru câteva domenii care ne interesează următoarele cifre: științele fizico-matematice - 6,4% (10%), chimie - 2,5% (3,5%), economie - 18,2% (10,2%), drept - 5,6% (1,9%) [Knyazev 2004, p. 163].

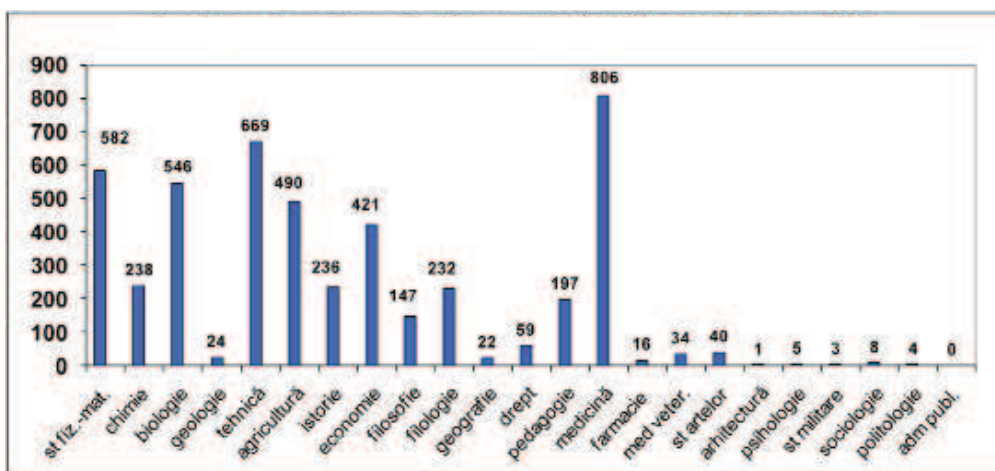

Fig. 1. Repartiția pe domenii a numărului de grade științifice (doctori și doctori habilitați), anul 1995

LA CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU ACREDITARE ȘI ATESTARE

După obținerea independenței, în Republica Moldova s-au schimbat esențial relațiile economice, politice etc. S-au intensificat relațiile științifice și economice cu multe țări ale lumii, știința a devenit mult mai deschisă. Era interesant de văzut (prin prisma numărului de persoane care au obținut grade științifice) cum a influențat acest lucru asupra dezvoltării diferitelor ramuri ale științei. Ca să fie concluziile mai veridice, s-au acumulat datele necesare pe parcursul mai multor ani. Considerând că viața activă a unui om în știință este de 30 de ani, timp de 10 ani „populația științifică” a fiecărui domeniu în parte se cuvine „să reproducă” (ca să nu „dispară”) cel puțin 33,3% (1/3) din potențialul de specialiști pe care îl avea inițial (tabelul 1).

Tabelul 1

Datele privind numărul de persoane cărora li s-a conferit grade științifice de doctor (D) și doctor habilitat (DH) pe parcursul anilor 1996-2005 (10 ani), repartizate după domenii.

Domeniul științelor	DH 1995 (a)	D 1995 (b)	DH + D 1995 (c=a+b)	DH 1996-2005 (A)	D 1996-2005 (B)	DH + D 1996-2005 (C = A+B)	Coefficientul de reproducere (R = C/c), %
Total	572	4208	4780	337	1651	1988	41,6
Șt. fiz.-mat.	82	500	582	24	95	119	20,4
Chimie	24	214	238	8	30	38	16,0
Biologie	55	491	546	44	169	213	39,0
Geologie	3	21	24	0	0	0	0,
Tehnică	58	611	669	19	70	89	13,3
Agricultură	67	423	490	19	57	76	15,5
Istorie	29	207	236	16	56	72	30,5
Economie	31	390	421	47	281	328	77,9
Filozofie	21	126	147	9	20	29	19,7
Filologie	27	205	232	23	77	100	43,1
Geografie	3	19	22	4	9	13	59,1
Drept	6	53	59	17	146	163	276,3
Pedagogie	4	193	197	13	166	179	90,9
Medicină	150	656	806	53	338	391	48,5
Farmacie	3	13	16	3	20	23	143,8
Med. veterinară	5	29	34	2	8	10	29,4
Studiul artelor	4	36	40	6	22	28	70,0
Arhitectură	0	1	1	0	0	0	0,
Psihologie	0	5	5	4	30	34	680,
Șt. militare	0	3	3	0	0	0	0,
Sociologie	0	8	8	10	19	29	362,5
Politologie	0	4	4	16	38	54	1350,
Adm. publică	0	0	0	0	0	0	0

Această analiză a scos în evidență faptul că după 1995 dezvoltarea domeniilor științifice nu a urmat întotdeauna regula proporționalității față de numărul de gradați științifici existent în domeniu la momentul inițial. Se observă câteva ritmuri de dezvoltare a domeniilor (sau de reproducere a potențialului științific uman): reproducere scăzută; reproducere normală; reproducere intensivă și reproducere explozivă (tabelul 2).

(În plus, a fost depistată și o corelație între coeficientul mare de reproducere și calitatea tezelor de doctorat susținute în domeniul respectiv. Cu cât coeficientul este mai mare, cu atât calitatea tezelor, judecând după numărul lucrărilor științifice publicate în reviste cu impact mare ce stau la baza acestora, este mai mică.)

Tabelul 2

Ritmurile de dezvoltare ale domeniilor științifice după anul 1995

Reproducere scăzută		Reproducere normală		Reproducere intensivă		Reproducere explozivă	
R<30%		30% < R<50%		50%<R<90%		R>90%	
Șt. fiz.-mat.	20,4	Biologie	39,0	Economie	77,9	Drept	276,3
Chimie	16,0	Istorie	30,5	Geografie	59,1	Pedagogie	90,9
Geologie	0	Filologie	43,1	Studiul artelor	70,0	Sociologie	362,5
Tehnică	13,3	Medicină	48,5			Farmacie	143,8
Agricultură	15,5					Politologie	1350
Filozofie	19,7					Psihologie	680
Med. veter.	29,4						
Arhitectură	0						
Șt. militare	0						

Este îngrijorător faptul că domeniile tehnicii și agriculturii, foarte importante pentru economia Republicii Moldova, au ritmuri de dezvoltare scăzute, pe când domeniile economiei și dreptului, de exemplu, au ritmuri intensive sau chiar explozive. Dar pentru ca aceste judecăți să aibă putere de concluzie, este necesar de a omologa datele cu cele similare existente în alte țări, lucru dificil de realizat. Am adunat, sistematizat și prelucrat datele prezentate de diferiți autori sub mai multe aspecte:

1 – Republica Moldova (s-a luat numărul de persoane care au obținut grade științifice (dr. și dr. hab.) pe parcursul a 10 ani (1996-2005), pe domenii, în total **1988** de persoane); **2 – România** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în anul 2000, pe domenii [Brătianu 2004, p. 146], în total **2472** de persoane); **3 – Germania** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în anul 2000, pe domenii [Hufner 2004, p. 53-54], în total **28454** de persoane); **4 – Polonia** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în anul 2000, pe domenii [Kwiek 2004, p. 128], în total **4400** de persoane); **5 – Olanda** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în anul 2001, pe domenii [Weert 2004, p. 83], în total **2534** de persoane); **6 – Norvegia** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în perioada anilor 1980–2002, pe domenii [Broch and Hyllseth 2004, p. 105], în total **9905** persoane); **7 – Suedia** (s-a luat numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în anul academic 2001-2002, pe domenii [Mahler 2004, p. 224], în total **2468** de persoane); **8 – Italia** (s-a luat repartiția pe domenii a numărului de persoane ce-și făceau studiile de doctorat în anul academic 2000-2001 [Mosati 2004, p. 70], în total **20657** de persoane); **9 – Marea Britanie** (s-a luat repartiția pe domenii a tezelor de doctorat în anul academic 2001-2002 [Taylor 2004, p. 234–235], în total **106995** de teme). Datele statistice numeroase cu care s-a operat inspiră încredere în concluziile pe care le vom enunța pe parcurs.

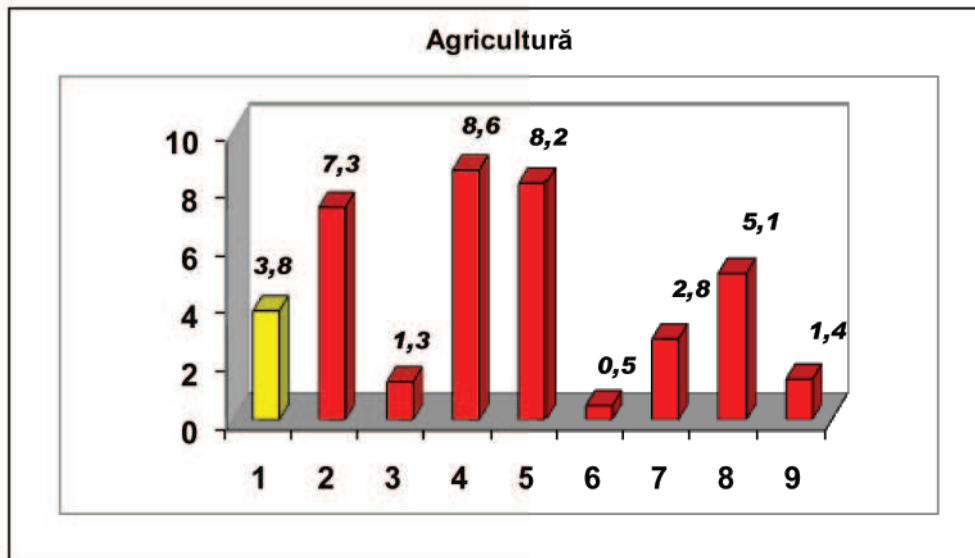

Fig. 2. Ponderea domeniului Agricultură în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

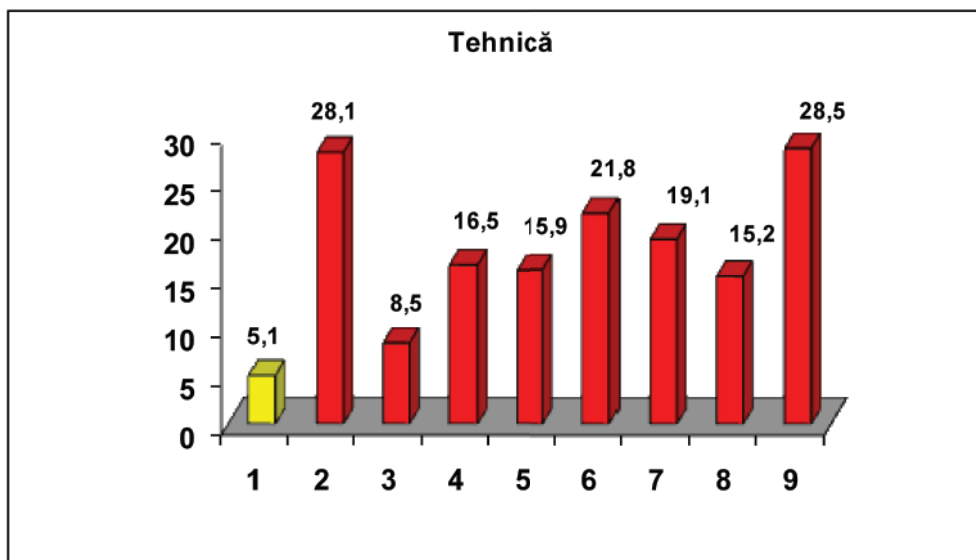

Fig. 3. Ponderea domeniului Tehnică în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

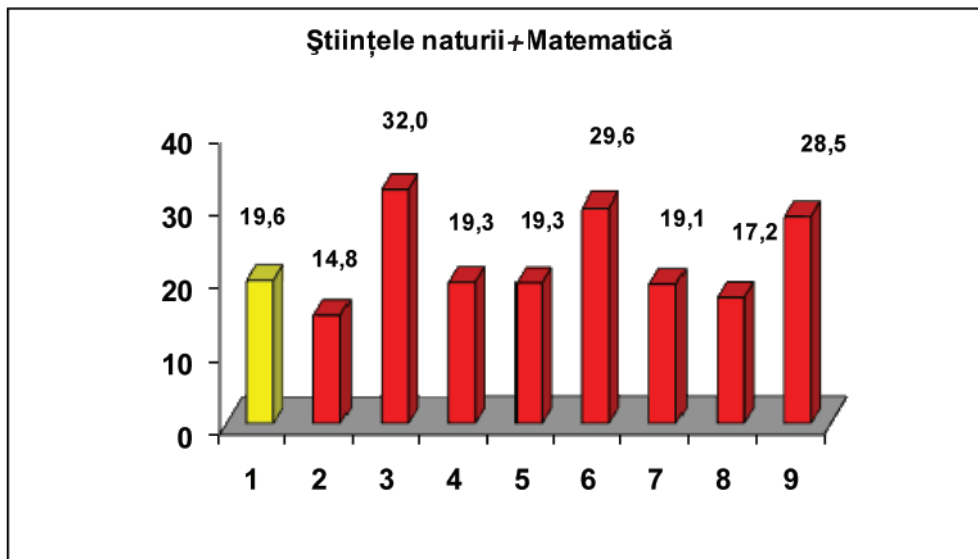

Fig. 4. Ponderea domeniului Științele naturii + Matematică în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

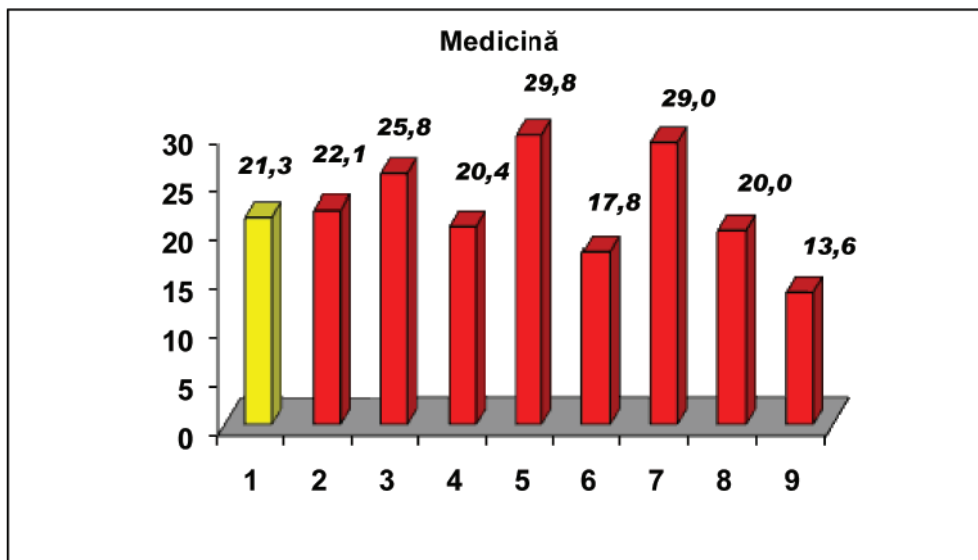

Fig. 5. Ponderea domeniului Medicină în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

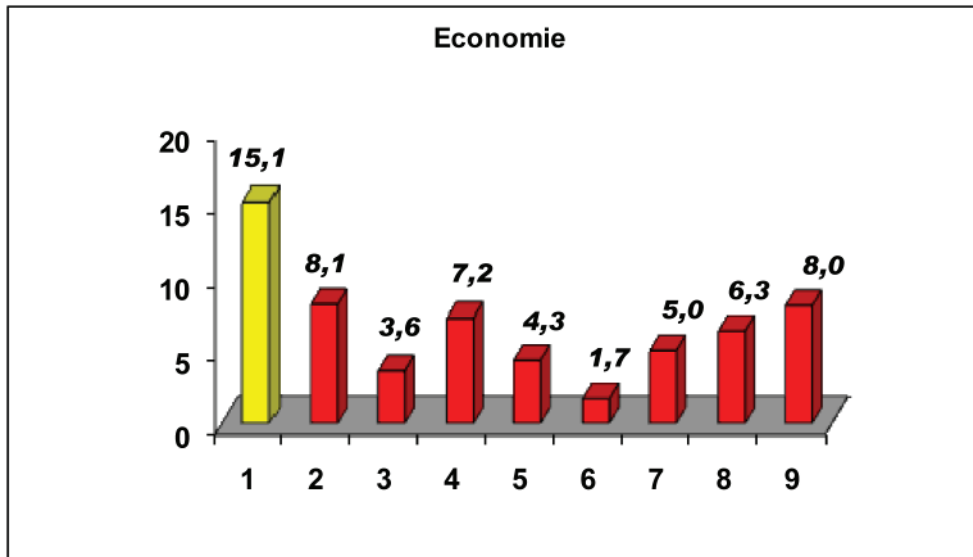

Fig. 6. Ponderea domeniului Economie în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

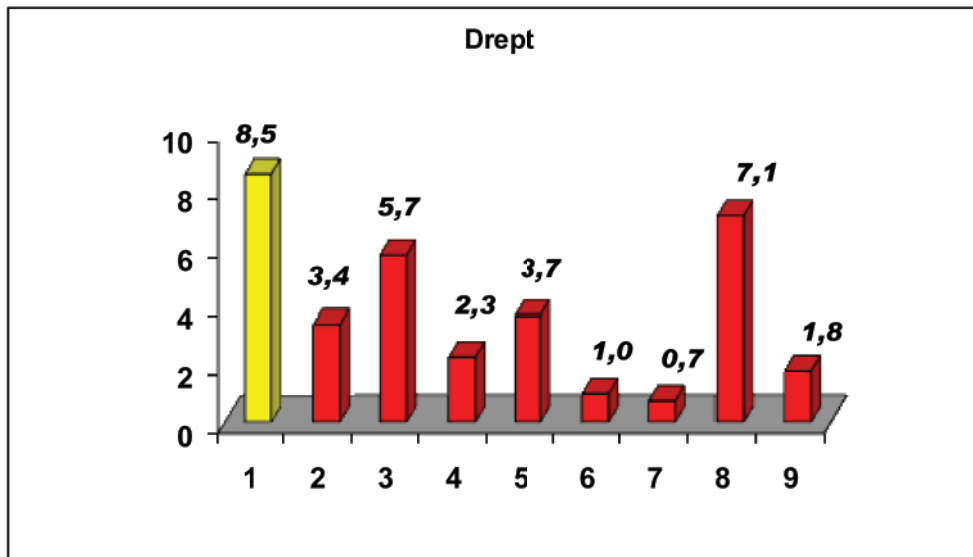

Fig. 7. Ponderea domeniului Drept în știința Republicii Moldova și ale unor țări din Uniunea Europeană (1 – Republica Moldova; 2 – România; 3 – Germania; 4 – Polonia; 5 – Olanda; 6 – Norvegia; 7 – Suedia; 8 – Italia; 9 – Marea Britanie)

Datele prezentate în fig. 2-7 demonstrează că în ceea ce privește domeniile Științele naturii – Matematică și Medicină Republica Moldova se încadrează în parametrii similari din țările Uniunii Europene. În același timp, se situează sub nivel în cazul Agriculturii și Tehnicii și „depășește” nivelul mondial în cazul Economiei și Dreptului. Aceste date au fost aduse la cunoștința unor factori de decizie, precum și a unui public mai larg, în timpul Expoziției Internaționale Specializate „Infoinvent”, care a avut loc la Chișinău în perioada 24-27 noiembrie 2009.

În tabelul 3 sunt prezentate datele privind numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice (doctor (D), doctor habilitat (DH) și (D+DH)) în anii 2007, 2008 și 2009 în domeniile evidențiate, precum și cota parte a acestora în numărul total de persoane care au obținut grade științifice în anii respectivi.

Tabelul 3

Cota parte a persoanelor care au obținut grade științifice în cele mai solicitate domenii în anii 2007-2009 (raportată la numărul total de persoane care au obținut grade științifice în anii respectivi)

Domeniul științei	Numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în 2007			Numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în 2008			Numărul de persoane cărora li s-au conferit grade științifice în 2009			Cota parte a domeniului după numărul de persoane care au obținut grade (D+DH) științifice, %		
	D	DH	D+DH	D	DH	D+DH	D	DH	D+DH	2007	2008	2009
Agricultură	1	1	2	3	1	4	2	0	2	0,81	2,03	0,70
Tehnică	8	0	8	3	1	4	6	5	11	3,25	2,03	3,86
Științele naturii + Matematică	31	4	35	22	3	25	35	5	40	14,23	12,69	14,04
Medicină	60	5	65	31	8	39	61	8	69	26,42	19,80	24,21
Economie	36	3	39	29	4	33	46	6	52	15,85	16,75	18,25
Drept	36	1	37	27	1	28	30	4	34	15,04	14,21	11,93
Numărul total de persoane care au obținut grade științifice în anul respectiv	228	18	246	174	23	197	246	39	285	100,0	100,0	100,0

Deși am semnalat despre aceste lucruri de nenumărate ori, situația la capitolul cota parte a persoanelor care obțin grade științifice în domeniile nominalizate mai sus rămâne, practic, neschimbată.

Bibliografie

1. ALTBACH, Philip, 2004, CEPES*, p. 259-277
2. BRĂȚIANU, Constantin, 2004, CEPES, p. 135-151
3. BROCH, Ingvild, HYLLSETH, Berit, 2004, CEPES, p. 99-18
4. CANȚER, Valeriu, HOLBAN, Ion, *INTELLECTUS* 2009, nr. 3, p. 75-85; nr. 4, p. 59-68
5. HUFNER, Klaus, 2004, CEPES, p. 51-61
6. KEHM, Barbara, 2004, CEPES, p. 279-298
7. KNYAZEV, Evgeny, 2004, CEPES, p. 153-188
8. KWIEK, Marek, 2004, CEPES, p. 119-133

9. LEMERLE, Jean, 2004, CEPES, p. 37-50
10. MAHLER, Helena, 2004, CEPES, p. 20-230
11. MOSCATI, Roberto, 2004, CEPES, p. 63-76
12. PECHAR, Hans, THOMAS, Jan, 2004, CEPES, p. 13-35
13. RUIZ-RIVAS, Carmen, 2004, CEPES, p. 189-199
14. SADLAC, Jan, 2004, CEPES, p. 7-11
15. TAYLOR, John, 2004, CEPES, p. 231-258
16. WEERT, Efbert, 2004, CEPES, p. 77-97
17. *CEPES: *Studies on Higher Education. Doctoral Studies and Qualification in Europe and United States: Status and Prospects*. Edited by Jan Sadlak. Bucharest (UNESCO, CEPES), 2004, 302 p.

REZUMAT

În contextul conexiunii cu știința și inovarea din vârful educațional al triunghiului „Educație-Știință-Inovare”, se evidențiază îndeosebi aspectele pregătirii noilor cadre științifice la nivelul exigențelor Mileniului trei. În studiul de față se face o analiză a învățământului de doctorat la nivel național, accentul punându-se pe flexibilitatea și capacitatea sa de adaptare la condițiile actuale, în schimbare continuă, precum și de autoorganizare cu menținerea funcționalității eficiente. În baza experienței instituțiilor organizatoare de doctorat din țară și de peste hotare, CNAA propune o reformare a sistemului național de pregătire a cadrelor științifice pe bază de asociere și de conformare a acestora cerințelor stabilite în Uniunea Europeană.

ABSTRACT

In the context of connection with science and innovation on educational top of the triangle „SCIENCE-EDUCATION-INNOVATION”, it is highlighted in particular the aspects of preparation of new scientific staff at the level of exigencies of the third Millennium. In the present study is made an analysis of doctoral education at the national level, the emphasis being put on its flexibility and ability to adapt to current conditions, constantly changing, as well as to self-organize and maintain an effective functioning. Based on the experience of doctoral organizing institutions of the country and from abroad, CNAA proposes a reform of the national scientific staff training system based on their association and compliance with the requirements established in the European Union.

ACTUAL ASPECTS FOR ENCOURAGEMENT OF TECHNICAL CREATIVITY

Dr. Ion SANDU^{1,2},
Dr. Neculai VOLOVĂȚ²,
A.V. SANDU³,

¹⁾ Al.I. Cuza University of Iasi, Arheoinvest Interdisciplinary Platform,

²⁾ Romanian Inventors Forum, Iasi,

³⁾ „Gh. Asachi” Technical University of Iasi

1. Introduction

If one analyses the typology, role and functions of property, it is clear that intellectual property, legally instrumented through copyright, which refers to human creation (technical-scientific, architectural, visual arts, music, literature etc.), can't be defended neither commensurate by the same rules as the industrial or cultural property. Industrial property refers to the right of exploitation or use for a period of time and a certain geographical area, being investigated by license application or the patent, while the cultural property refers to the rights of custody or ownership of cultural heritage national objects, attribute set by an affidavit type sale contract (purchase) or certificate of authenticity.

Regarding the inventions, one must distinguish between *industrial* and intellectual property that may not be judicially instrumented by the same law, neither analytically measurable by the same rules and standards [1-3].

If industrial property defends the right of use through patents, *intellectual property* should claim the degree of novelty of the creation through the *author certificate of copyright or patent*. The release of these two documents should be based on different analysis and evaluation systems, which require time periods and totally different amounts of fees. It is not appropriate the translation of *the intellectual property* in *industrial property*, as practiced today in most European countries. It is known that this practice is made according to the laws over one hundred years old, with only minor amendments improving it in time, without effectively defending the copyright of the inventor. Current existing laws, except some which belong to the most developed countries, such as UK, Japan, Netherlands etc., cannot be accepted anymore in their current form.

In Romania, there are cases related to notoriety [4], as a consequence of present inventions law, that one still not knows who is defending, the inventor or the invention owner, who respectively is related to, the protection either to the *intellectual property* or *industrial property*. Here are some of them: the case of engineer Ion Basgan, inventor of the drill bit for drilling, re-patented in

the U.S.A. in 1937, after having been originally patented in Romania, in 1934, and even having not received author copyright until today (invention brought millions of dollars benefits to the U.S.A.), then PhD physicist Paul Eugen, the inventor of the Hipper CD-ROM multilayer's, photon recording and playback, patented in Romania in 1999 and re-patented to date in over 21 countries (!?...), without being applied anywhere (! ...) and at the end, the case of Constantin PÂRVULOIU, inventor of so-called devices "without ion pump", which were not sent for patenting because of the excessive fees, but published in a recent book in order to defend his copyright (!?...) [5].

Hence, the need to gather at the round table the patent offices, professional associations and high-level professionals, first inventors and leading inventors, to draft a modern law of the inventions that enhance the intellectual wealth of nations and not to transform the inventor into a "Cinderella" of a company ready just to exploit his creation [1-4].

In this context, the paper highlights the Romanian inventors' opinion related to improper management of patent activity, the impact of the deficiencies of the current inventions laws and solutions found by some managers of public institutions to stimulate the technical creativity.

2. Improper management of patent activities

Patenting in Romania after 4-5 years from the registration (overly large period for analysis) and mandatory protection fee from the registration date are two unfair and inexplicable aspects, given that today's computerized system allows high speed detailed analysis of an invention, and the payment of protection fee should be required after acceptance and publication of the patent. Evidence that this is possible in most countries: the issued patents last no more than one year and a half. In Iran, for example, the invention patent is issued in a month and a half [4, 6].

In the Netherlands, specialists from the National Office for Patents, being aware that current laws do not support the inventor, introduced the *utility model* by the invention, with no charge for five years, providing that during this period it should be applied.

In the UK, patent fees are fully covered by the state, if the holder is an English institution.

In Japan there are inventors recording over 3,000 inventions (Guinness Book record), because the state exempts inventor of patent fees.

The examples could continue.

Another aspect of non stimulating the Romanian inventors, represent excessively high fees for patenting and protection. Only for patenting, OSIM perceives 23 taxes, of which seven are compulsory. What is the registration fee or the fee for publication of the application required for, other than the fee for publishing the invention after patenting and many others which do not have any sense, when a single charge would be sufficient for analysis, printing and publishing [4, 6]?!...

The rush for money and a superficial analysis of the known state, lead to easily accepting demands, which in fact are found in the prior inventions base. An example is a Romanian invention regarding a procedure for recovery of useful components of used batteries of manganese dioxide - zinc electrochemical system, considering as a current stage a group of recovering procedures of useful components from lead batteries, radically differing in structure, composition and working

mechanism. That invention was claiming among other things, separation of useful components (!?...). It has been patented, although in OSIM's patents library existed two Romanian inventions relating to the same system with patented invention, but were removed from protection, since a few years earlier authors have not had money to continue implementation. The effect is equal to the re-patenting of an invention in the same country [1-3].

If inside scientific research, investigation method or technique has a very important role, we could say fundamental, in technical creativity (technological research), the leading role belongs to the workmanship, ingenuity and individual IQ. In this respect, it should "be given to Caesar what is Caesar's". Comparing to discovery that exists, but has not been yet realized until publishing, the invention does not exist, it has to be created, author's skill and ingenuity increasing its chance of occurrence.

In Romania, the inventor (having or not financial resources) is obliged by its own effort to apply his idea and pay fees for patenting and protection, which are of European level. Nor WIPO, neither OSIM (government institution financed from the budget), cannot justify the high costs of patenting and protection fees.

3. Issues affecting the inventing activity, raised by inventors

- Organizing and developing through national and European programs of the interdisciplinary and transuniversity specializations in inventics of Masters level, which would reactivate and stimulate inventive schools [8-11];

- Achieving an appropriate framework for rewarding inventions by CNCSIS (current system does not allow stimulation of all Romanian inventors, because they care only of inventions with owners being Romanian institutions and not those with holders - individual authors or those patented abroad, due to collaborations with the holder being a foreign institution, the last case being similar to papers published abroad, with co-authors also from Romania);

- The evaluation system of inventions represented by ANCS at the world exhibitions involve members not holding any inventions and recently this responsibility has been transmitted to the Commission 12 (Commission for Scientific and Exhibition Events of the Advisory Board for Research Development and Innovation of the National Authority for Scientific Research), which should develop standards for evaluation while consulting with professional associations of inventors in Romania;

- Involvement of inventor teachers and professional associations of inventors in evaluation boards for the prizes or participation in scientific meetings;

- Encouragement of participation in international confrontations through funding these mobilities (I consider unfair that Romanian inventors miss the world's great inventions exhibition, that have the same community and emulation support as any other scientific event, I refer to other big exhibitions too, other than those in Geneva and Brussels, attended by Romania);

- Inventions must be measured differently in terms of patent fees divided on the three groups: artisan inventors (individuals), those made under contract with an assigned mission and

those transferred to institutions becoming holders, but also according to the patrimony value. One can not pay the taxes for a laboratory method that solves a part of a development/research and the same for an industrial product which carries a very efficient and high value;

- An invention is valuable as much money brings, but also by the number of citations, which underlie the current known state of other inventions (here I would mention conceptual inventions of great value, not yet implemented, but opening new avenues of research);

- In an innovative chain is very important to patent all the inventions and not only the last, the revolutionary one, thus avoiding unlawful implementation of a lower step, studied by the another author;

- It is not necessary once an invention patented in a country be re-patented in another country, but from a technology transfer to give application license – the patent.

4. Frequently asked questions by inventors

- How are managed by OSIM classified inventions under secrecy, required by national interest (for reasons of state, defense, economy, etc.) and/or by the authors or owners request?

- Why is the patent released so hard, after 4-5 years, and OSIM requests fees for protection from the very registration moment, when the still not implemented inventions should not be yet paid?

- What is OSIM's role in achieving technology transfer between the author and the holder, at national level and to a foreign country?

- Why us and some European countries are measuring only the Industrial Property and not the Intellectual one too?

- Why evaluation commissions often consists of experts in intellectual and industrial property, without patented inventions or industrial applications in their portfolio?

5. Enhancing technical creativity in some universities and research institutes

There is a group of universities in Romania, first recalled here the "Gheorghe Asachi" Technical University of Iasi, Technical University of Cluj and, last but not least "Stefan cel Mare" University of Suceava, whose rectors are powerful innovators. These are the teachers Ion GIURMA, Radu MUNTEANU and Adrian GRAUR, which fall annually into a very close competition. If many years, Iasi was on the first place because of the Technical University and "Petru Poni" Institute, last year the first place went to University of Suceava. The merit belongs to Mr. Adrian GRAUR and the large group of performant inventors here, from which emerges "worthy of praise" prof. Dorel CEORNOMAZU, with over 200 inventions, for many of which he is the single author. In fact, I wish to emphasize that Mr. Rector Adrian GRAUR, as rumors say, it seems that he found "se-same", namely, according to the assessment of universities by IC6, the budget share for funding inventions is higher than the patent fees, offering multiple authors the chance to send files to be patented by OSIM. This has been discussed lately at other universities too, but no measures have been yet taken.

Stimulating technical creativity in universities is useful for scientific research, in addition to image and visibility, it can bring great economic and social benefits. I say this because the patents are indexed by Derwent Innovation Index, subsystem scientometric Thomson ISI, and also by other IDB sites, such as well-known Espacenet, an indispensable tool in research today and in the analysis and evaluation of inventions too. There are authors of inventions with a large number of citations, either by other inventions from abroad, or by papers published in ISI journals. Maybe this would suggest also that OSIM's accepted roundtable dialogue with the inventive academics, to find solutions to solve priority problems of Romanian inventiveness. Of these, return to shorten analysis of inventions from more than a year and a half. Rhetorical question, what degree of novelty can provide that invention patented after five or six years from registration? Then, publishing inventions in BOPI be done under the rules of Thomson ISI indexing system (along with Romanian, title, summary and references should be in English too).

In this context, quotations will be better reflected, and OSIM will provide better value of professional referees. Of course, there are many other important issues related to patent to be solved. The answer that we are aligned with WIPO and the FIA is unsatisfactory when the game is about national dignity. The Romanian was born not only a poet but also an inventor. National institutions are obliged to give him a chance of becoming and accomplishing that vocation. Laws, if we refer to the inventions, promoted by WIPO, OSIM and other national and cantonal patent offices, must necessarily change, as they are made only by lawyers, without the involvement of professional associations and experts in the field and without taking into account the peculiarities, its geopolitical position and the development of a country. Consequence of an unjust law is found in the rate of inventions in the hundred thousand inhabitants, a chapter to which Romania is among the last countries in Europe.

Another aspect of the invention already consumed and Iasi, and not only, had to suffer, is related to National Program INVENT, given for management to Agricultural Machinery Research Institute in Bucharest, even in Iasi was already well held the Romanian Research National Institute of Inventions. Question, how much money has been spent elsewhere on the outstanding issues without anyone being held accountable? It is a matter of dignity, to ask such questions too! Be more careful in evaluating projects and activities and in management of public money. To become a member of the evaluation commission is not enough to have a PhD degree, you must have visible scientific production (e.g. minimum 20 ISI published papers, at least 50 citations in the literature, a minimum of 40 patented inventions and at least 40 applied/approved). Evaluation of the "close" be the post- and not the pre-. Depending on the results obtained further funding to be made, even within the same themes, on each stage. It is sad to say that there were financed themes, even by IDEAS program, with very large sums for research asking not materially and modern technique, sometimes far beyond that provided themes that required costly experiments. For this, CNCSIS needs assessor's accounts and specific rules for each commission. Also, performance evaluation in research and allocations should be different from commission to commission.

Finally, it should be emphasized a priority, present in all universities in the world Competition. We want to have competitive universities, then to achieve a competitive academic environment, to stimulate creativity and scientific output. Assessment scales must be respected, widely accepted by traditional universities and those who are ranked first place in global research.

References

1. SANDU, I., SANDU, I.G., SANDU, A.V. „*The ethic aspects of the intellectual property (I)*.”, in *INTELLECTUS* (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 14, nr. 2, 2008, 92-97
2. SANDU, I., SANDU, I.G., SANDU, A.V. „*The ethic aspects of the intellectual property (II)*.”, in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 14, nr. 3, 2008, 86-94
3. SANDU, I., FLUTUREL, F.M., SANDU, I.G., NITUCA, C., SANDU, A.V. „*Ethical aspects concerning the valorization of the intellectual property*”, in Proceedings of the International Conference *INVENTICS-PERFORMANCE AND TECHNICAL CREATIVITY - INVENTICA 2008* (ISBN 978-073-730-491-9), Performantica Publishing House, Iasi, 2008, p. 453-463
4. FLUTUREL, F.M., SANDU, I.G., VRINCEANU, I. „*The harmonization of inventions law on the intellectual and industrial property*”, in Proceedings of Workshop Romanian Technical Creativity in European Context – *EUROINVENT 2009*, Tehnopress Publishing House (ISBN 978-973-702-641-5) Iasi, 2009, pp. 119-124
5. PÂRVULOIU, M.C. *Biologie celulară și moleculară fără pompă ionică Na⁺-K⁺*, Ed. Sitech (ISBN 978-606-530-577-9), Craiova, 2009
6. *Romanian Law no. 64/1991 and Romanian Law no. 203/2002 for amending and supplementing Romanian Law no. 64/1991 on inventions*
7. SANDU, I. „*Generating Factors of the Creative Process*”, in *INTELLECTUS* (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 15, nr. 4, 2009, 73-80
8. SANDU, I., SANDU, I.G. „*Education in the field of Inventics (I)*” in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 12, nr. 2, 2006, p. 93-98
9. SANDU, I., SANDU, I.G. „*Education in the field of Inventics (II)*” in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 12, nr. 3, 2006, p. 99-104
10. SANDU, I., SANDU, I.G. „*Education in the field of Inventics (III)*” in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 12, nr. 4, 2006, p. 92-96
11. SANDU, I., SANDU, I.G. „*Education in the field of Inventics (IV)*” in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 13, nr. 1, 2007, 110-113
12. SANDU, I., SANDU, I.G. „*Education in the field of Inventics (V)*” in *INTELLECTUS*, (ISSN 1810-7079), Chisinau, vol. 13, nr. 2, 2007, 100-104

ABSTRACT

The paper presents some aspects concerning the opinion of Romanian inventors related to improper management of the activity of patenting, due to current deficiencies of the inventions law and solutions found by some managers from public institutions for stimulation of technical creativity.

Keywords: *invention certificate or copyright license, patent, intellectual property, industrial property, scientometry*

REZUMAT

Lucrarea prezintă unele aspecte privind opinia inventatorilor români legată de gestionarea defectuoasă a activității de brevetare, din cauza unor deficiențe actuale ale legislației privind invențiile și soluțiile găsite de către unii manageri de la instituțiile publice pentru stimularea creativității tehnice.

Cuvinte-cheie: *brevet de invenție sau licență de drept de autor, brevet, proprietate intelectuală, proprietate industrială, scientometrie*

ENGINEER-LINGUIST – A NEW DIDACTIC SPECIALTY

Univ. Prof., Dr. Hab.
Valentin CIJACOVSCI

Doctoral candidate
Vladimir PROCOPCIUC

Free International University from Moldova

Engineering linguistics as a compound of the general linguistics has a special place due to the fact that it is meant to solve specific issues using programming automaton on one hand (the main problem being the automatic processing of the linguistic text), and on the other hand using the theory of linguistic synergy.

It can be said that the person who carries this process should be able to deal with two specialties: that of linguist and of programmer.

Some general requirements for these specialists were partially stated by International Center for Applied Business Intelligence (ICAPI) in their job offer for engineers in Natural Language Machine Processing (NLMP).

- 1) Capability to work in a team of linguists, engineers and developers;
- 2) Clearly understanding of linguistic means;
- 3) Vision and realization of innovative implementations using technologies for natural language processing.

Thus, we can assert that such problem can be successfully solved by aggregating in one person the specialty of engineer-linguist.

In order to correspond to the above-mentioned requirements, the future specialist, engineer-linguist should study the set of knowledge from the two specialties: theory and practice of engineer-linguist, and theory and practice of programming.

Specialization in theory and practice of engineer-linguist:

- 1) diffuse nature of linguistic objects;
- 2) linguistic models;
- 3) linguistic sign and sign in artificial language;
- 4) verbal-cognitive communicative process;
- 5) speech and language synergy;
- 6) linguistic automatons;
- 7) artificial intelligence and its linguistic aspects;
- 8) databases and knowledgebase.

Specialization in theory and practice of programming:

- 1) programming;
- 2) databases and algorithms;
- 3) linguistic mathematics;
- 4) object oriented programming;
- 5) logical programming;
- 6) formal languages;
- 7) databases and knowledgebase;
- 8) functional programming;
- 9) engineer-linguist – as source of ideas for programming;
- 10) systems of artificial intelligence.

Courses for such specialists are divided into two phases:

- a) Beginner's course phase (training phase) from corresponding departments, and
- b) Master course phase, when they'd obtain scientific degree of engineer-linguist.

Theoretical basis

Is the concept of linguistic synergetic. Synergetic or synergism

The term is derived from the Greek syn-ergos, συνεργός meaning working together. It was related to the phenomenon in which two or more influences (two or more agents), activating together, obtain an effect greater than that predicted knowing just the effects of individual agents. From the beginning it was a scientific term. Synergy may also mean:

- 1) A mutual advantageous link, the sum of which is greater than the sum of their component parts;
- 2) A dynamic state in which combined action is favored over the difference of individual component actions;
- 3) Behavior of whole systems unpredicted by the behavior of their parts taken separately. More accurately known as emergent behavior.

Strictly speaking it's about a phenomenon which is obtained as a result of the actions of some different factors. The last taken separately doesn't give the mentioned phenomenon.

Theory of dynamic systems presents the method or mathematic apparatus used in synergy.

As an example of a efficient collaboration of a linguist and a programmer, we propose the description of the experiment of machine translation “English business letter machine translation without post-editing” from English into German.

We ascertain the fact that the existent systems of machine translation such as Systran, Global Link, and others don't achieve a fine result in translation that would not need any man intervention, and namely an automatic translation without post-editing isn't obtained, the translation is based on improving the existing morphologic-syntactical data without taking into account the possibilities of a semantic analysis based on the synergetic laws of the natural language, the translation is realized by programs without a corresponding understanding of the translated text's essence.

To obtain a method of machine translation that wouldn't need any post-editing, we are relying on the possibilities to implement theoretical and practical ideas of engineer linguistics, the last allow an adequate interpretation of some concepts such as artificial and natural intelligence, linguistic synergy and methods of analysis, transfer and synthesis of specialized texts exposed to machine translation.

The abovementioned process is formed up by three stages; first one consists of the following procedures:

- Making up the vocabulary (English and German);
- Duality elimination of some parts of speech;
- Segmentation of the English sentence;
- Schematization of the English sentence;
- Disambiguation of the parts of speech.

The second stage consists of:

- Recoding of the German parts of speech;
- Words order fixation for the German sentence;
- Determination of the exterior and interior valence determinative ties.

The third stage consists of:

- Translation into German without post-editing.

Translation procedures of each section are based on linguistic algorithms transferred into mathematical algorithms and finally programmed.

As a result of all the operations described above of transfer the computer becomes able to determine the exact German form suitable to English one and in parallel that the determined stabilizing operations is realized the filtration of German equivalents, taking into consideration polysemous character of corresponding English word forms. We use different methods when choosing the right equivalent and among them is theory and practice of disambiguation of terms developed by us.

References

1. CIJACOVSCI, Valentin, PROCOPCIUC, Vladimir. *Lingvistica inginerească - component contemporan al lingvisticii (realități și perspective)* - Chisinau: Centrul Ed. USM, 2005
2. TSCHIZHAKOWSKI, V., SHTSERBINA, O., POPESCU, A. *Bildung des Terminologischen System im Fachgebiet „Wirtschaft“* - Chisinau: ULIM, 2003
3. CIJACOVSCI, Valentin, PROCOPCIUC, Vladimir. *English business letter machine translation without post-editing* - Chisinau: USM, 2005

ABSTRACT

This article presents a concise description for the new specialty engineer-linguist. This specialty is intended for students majoring in foreign languages and computer programming in the Free International University of Moldova (FIUM). The objective of this specialty is to train specialists in engineering linguistics in order to be able to develop linguistic algorithms for machine translation system proposed by us.

REZUMAT

Articolul de față prezintă o descriere concisă a unei noi specialități - lingvist-inginer, propusă studenților de la facultățile de limbi străine, informatică și programare din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM). Obiectivul acestei specialități este de a pregăti specialiști în domeniul lingvisticii ingineresti, capabili să sistematizeze și să elaboreze algoritmi lingvistici pentru sistemul de traducere automatizată, propus de noi.

ПЕРЕРАБОТКА КЛЕЕВЫХ ОТХОДОВ ВИНОДЕЛИЯ. ЧАСТЬ 2. УТИЛИЗАЦИЯ ОРГАННО-МИНЕРАЛЬНЫХ КОМПОНЕНТОВ

д-р Виктор КОВАЛЕВ

д-р Ольга КОВАЛЕВА

д-р Владимир НЕННО

Научный центр прикладной и экологической химии,
Молдавский государственный университет

Исходя из концепции экологически более чистых производств, в данной статье показана возможность получения новых препаратов, представляющих определенную ценность для экономики страны, используя новую технологию обезвреживания многотонных отходов, образующихся в результате деме­таллизации виноматериалов при обработке их ферроцианидом калия, многолетнее хранение которых несет в себе экологическую опасность [1]. Разработанный процесс включает как селективное выщелачивание ферроцианидов, так и эффективное электрофлотационное разделение фаз и получение продуктов переработки, которые могут быть использованы в народном хозяйстве.

Применение электрофлотационной технологии разделения ферроцианидов из состава клеевых осадков виноделия создало возможность получения не только новых продуктов из растворов выщелачивания [2], но и из флотационного шлама. Такой шлам в основном включает органическую дрожжевую массу и бентонит, а также небольшое количество железа в виде его гидроксидных соединений. В процессе электрофлотационного фазового отделения берлинской лазури из винноклеевых осадков, он насыщается водородом, и при этом не содержит остаточных количеств ферроцианидов. В связи с этим, нами найдены новые пути для решения проблем его утилизации.

Углеродно-минеральные сорбенты. В процессах выщелачивания и электрофлотационного разделения фаз бентонито-дрожжевые компоненты отделяются в виде флотошлама, также требующего целевой утилизации. Одним из решения этой проблемы является возможность синтеза на его основе углеродно-минеральных сорбентов (УМС), которые

в последнее время находят промышленное применение для очистки сточных вод от органических соединений, селективного удаления из них соединений тяжелых металлов и других целей. Основой их являются диспергированные частицы с сорбционными свойствами, на поверхности которых формируется углеродный макро- и микропористый слой со свойствами активированного угля.

Предложенный нами метод получения УМС [3] включает использование фильтрационных осадков отработанного вспученного перлита в качестве органо-минерального глинистого сырья от процессов фильтрации виноматериалов и электролизного бентонитово-дрожжевого флотошлама от выщелоченных клеевых осадков виноделия, при их следующем соотношении, в масс. %:

Осадок отработанного вспученного перлита	
от процессов фильтрации виноматериалов	60-80
Электролизный бентонитово-дрожжевой флотошлам	
от выщелоченных клеевых осадков виноделия	20-40,

и процесс получения адсорбента производят путем смешивания компонентов, формования и предварительного подсушивания, термообработку смеси производят в изотермических неокислительных условиях нагрева и выдержки при 400-500°C в течение 0,5-1 часа.

Перлит в исходном состоянии представляет собой пористый инертный природный материал с дисперсностью частиц 1-2 мм, и является покупным импортируемым материалом, стоимость которого составляет более 1-1,5 долл. США/кг, а расход винодельческими предприятиями составляет сотни тонн в год. Он обладает мезо- и микропористостью и используется как эффективный сорбент в винодельческой промышленности. В процессах сорбционно-фильтрационной обработки сусла и других виноматериалов в технологии производства вина и соков, на его частицах сорбируются дрожжи, крупные молекулы белковых соединений, природные красители и другие органические вещества, количество которых по массе составляет до 80 масс.% по отношению к массе перлита. После этого осадки отработанного вспученного перлита как не утилизируемый отход накапливаются на винодельческих предприятиях или сбрасываются в отвалы.

Шлам, насыщаемый электролизным водородом при электрофлотационном фазовом отделении берлинской лазури из винноклеевых осадков, не содержит остаточных количеств ферроцианидов и отводится на утилизацию. Компоненты обоих видов отходов смешивают в установках типа бетономешалок и подвергают термическому нагреву в неокислительных изотермических условиях. В результате в зоне оптимальных температур нагрева смеси происходит пиролиз и карбонизация органических составляющих на минеральных частицах перлита и бентонита, вследствие чего на их поверхности образуется карбонизированный активированный углеродный слой с повышенными адсорбционными и механическими свойствами. Благодаря применению электролизного шлама, насыщенного водородом, в процессе взрывообразного сгорания его пузырьков, улучшается образование макро- и микропор на его карбонизированной поверхности.

Неокислительная атмосфера при термической обработки смеси может быть обеспечена применением инертных газов – азота или CO_2 . Для этого могут быть эффективно применены термические установки непрерывного действия, формирующие восстановительную атмосферу в процессе горения эндогаза, которые были разработаны и выпускались, в частности, для процессора порошковой металлургии на Кишиневском заводе технологического оборудования. При такой термической обработки обеспечивается повышенная степень активации карбонизированной поверхности синтезируемого таким образом углеродно-минерального адсорбента. Это исключает необходимость применения специальной активации их поверхности, обычно применяемой в технологии производства адсорбентов, упрощает процесс их изготовления и способствует улучшению адсорбционных свойств получаемого материала. Наличие минеральной матрицы адсорбента обеспечивает повышенные механические свойства от истирания.

Результаты испытаний структурно-сорбционных свойств получаемого адсорбента приведены в таблице 1.

Таблица 1

Условия синтеза и характеристики получаемых УМС

№ п/п	Условия				Характеристики адсорбентов			
	Осадок отработанного вспученного перлита, масс. %	Электролизный бентонитово-дрожжевой флотошлам, масс. %	Температура термообработки, °С	Продолжительность обработки, час	Динамическую сорбционную емкость, масс. %	Удельная поверхность, м ² /г	Суммарный объем пор, см ³ /г	Прочность по НИС, %
1.	70	30	450	0,5	1,8	320	0,65	68
2.	60	40	500	1	2,1	370	0,86	65

Техническими преимуществами разработанного адсорбента по сравнению с известными являются:

- увеличение динамической адсорбционной емкости по ПАВ в 1,1-1,4 раза, удельной поверхности в 1,15-1,32 раза и суммарного объема пор в 1,1-1,4 раза, что способствует повышению эффективности процесса очистки сточных вод;
- повышение механической прочности в 1,12-1,2 раза, что существенно улучшает эксплуатационные характеристики адсорбента;
- расширение сырьевой базы производства адсорбентов за счет утилизации неиспользуемых в настоящее время отходов виноделия;
- возможность использования получаемого адсорбента для доочистки сточных вод предприятий с целью их повторного использования в замкнутом технологическом цикле.

Применение данного способа деме­таллизации виноматериалов позволяет удешевить этот процесс, за счет использования не утилизируемых отходов, и повысить экологическую чистоту винодельческих производств за счет целевой утилизации отходов. Синтезируемые таким образом УМС могут быть использованы для очистки сточных вод и для других целей.

Вермикомпост из клеевых осадков от деметаллизации виноматериалов

Процессы получения микробиологического удобрения на основе биогумуса при вермикультивации достаточно распространенные в мире [4,5]. Они включают смешивание навоза крупного рогатого скота с биологически активным органическим субстратом (отходами деревообработки, активным илом очистных сооружений и др.), заселение дождевыми червями и последующее отделение компоста просеиванием. В Молдове имеется опыт такого производства на малых промышленных предприятиях, например, в Чимишлийском районе. Нами, совместно с сотрудником Института животноводства Кременьяк Л.П. и с участием Института почвоведения и агрохимии им. Димо АНМ, проведено испытание возможности применения в качестве биологически активного органического субстрата отходов выщелоченных клеевых осадков виноделия, получаемые после извлечения из них ферроцианидов, следующего состава, в масс. %:

Выщелоченные клеевые осадки виноделия	20-40
Навоз сельскохозяйственных животных	55-70
Солома	5-10
Содержание компонентов в электрофлотационном пенопродукте следующее, масс. %:	
Дрожжи	5 ... 7
Бентонит	5 ... 10
Клеевые добавки (желатин), красящие вещества, танины	0,05...0,1
Железа гидроксид	0,1...0,3
Спирты	0,6...1,0
Абсорбированные микропузырьки электролизного водорода	0,03-0,07
Ферроцианиды	отсутствие

Процесс вермикомпостирования осуществляют в бетонированных или обложенных пластиком траншеях, буртах или контейнерах с плотностью гибрида красных калифорнийских червей и/или дождевых червей *Eisenia fetida* в пределах 100-200 особей/кг органического субстрата при pH = 7,0-8,0 и температуре 16-32°C в течение 2-3 месяцев [16].

Бурты высотой 0,35-0,5 м формируют в траншеях или заполняют в контейнеры, и периодически поливают выщелоченными клеевыми осадками и водой, а за 15-30 дней до наступления стабильных холодов для зимнего вермикомпостирования бурты укрывают соломой с возможностью поддержания температуры в нижних зонах каналов 16-30°C. Получаемый при этом вермикомпост с участием клеевых осадков виноделия от деметаллизации виноматериалов и навоза сельскохозяйственных животных представляет собой рыхлый продукт серо-бурого цвета со слабым землистым запахом и содержит основные подвижные (мобильные) формы веществ, в пересчете на сухое вещество: азота ($N-NO_3$) – 1500-1785 мг/кг; фосфора (P_2O_5) – 147-220 мг/кг; калия (K_2O) – 15000-18870 мг/кг и кальция – 4,0-5,0 мг-экв/100г компоста.

Траншеи, шириной 1,0-2,0 м, могут изготавливаться с бетонированными стенками, либо путем обкладки полимерными материалами. В зимний период траншеи могут быть утеплены слоем соломы толщиной 15-20 см. В этот период обеспечивается биообогрев вермигря-

ды за счет смены психрофильного и мезофильного микробиологических режимов разложения органических веществ.

Вермикомпостирование осуществляется за 2-3 месяца, в течение которых происходит рост и размножение червей и переработка органического субстрата в биогуmus. Отделение червей осуществляют на механических ситах с размером пор 0,75 см, что позволяет отделить непереработанный субстрат и остатки мусора, и получить чистый биогуmus. Его подсушивают в естественных условиях или в потоке горячего воздуха до температуры 50-55°C и складывают в крафт-мешки. Такой вермикомпост в качестве товарного продукта отличается высокой пористостью, повышенным содержанием подвижного калия, азота и кальция, и может быть использован для внесения в слабозасоленные почвы с тяжелым гранулометрическим составом. Его рекомендуется вносить в качестве удобрения под декоративные, плодово-ягодные, технические и кормовые культуры – люцерна, вика-овес, клевер и другие.

Опытные испытания проводили в траншее с высотой загрузки бурта 0,35 см, и затем заселяли красными калифорнийскими червями с плотностью 100 особей/кг органической массы при рН = 7,5 и температуре 24°C. В течение 3 месяцев верхнюю зону субстрата периодически рыхлили и поливали осадками в течение первых 1,5 месяцев, а затем – водопроводной водой. Учитывали численность взрослых и молодых особей червей, а также коконов. Полученный вермикомпост анализировали на содержание подвижных (мобильных) и общих форм биофильных элементов. Одновременно проводили контрольный опыт по условиям прототипа. Сравнительные данные исследований развития вермиккультуры при биоконверсии предложенных и известных органических отходов приведены в таблице 2, а содержание органического вещества и биофильных элементов в вермикомпостах – в таблице 3.

Как следует из полученных результатов (табл. 2) за 3 месяца процесса вермикультивирования в присутствии гибрида красного калифорнийского червя, количество взрослых особей возросло в 4,1 раза (по условиям прототипа – в 3,7 раза). Общее количество молодых особей и коконов, полученных по предлагаемому решению, увеличилось в 1,12 и 1,05 раза, соответственно, что свидетельствует о более эффективном развитии вермиккультуры в процессе биоконверсии в присутствии выщелоченных клеевых осадках виноделия.

Таблица 2

Развитие особей калифорнийских червей в субстрате в условиях вермикомпостирования

№ п/п	Время, мес.	Количество особей калифорнийских червей / кг субстрата					
		Взрослые		Молодые		Коконь	
		Опыт с участием клеевых осадков	По известной технологии	Опыт с участием клеевых осадков	По известной технологии	Опыт с участием клеевых осадков	По известной технологии
1.	Исходные	100	100	-	-	-	-
2.	Через 2 месяца	100	100	492	487	287	273
3.	Через 3 месяца	413	370	910	809	230	220

Таблица 3

Показатели состава вермикомпоста в условиях эксперимента

Условия	Общие показатели, в %			Мобильные формы веществ, мг/кг			Валовое содержание элементов		
	Гигроскопичность	Общий углерод	Органическое вещество	N-NO ₃	P ₂ O ₅	K ₂ O	Общий азот (N), %	Общий фосфор (P), %	Ca ²⁺ , мг-экв на 100 г
Опыт с участием клеевых осадков	10,63	21,71	54,58	1758	147	18870	2,13	0,97	4,77
Опыт по известной технологии	9,46	21,32	44,42	984	212	6240	1,91	0,89	0,99

Данные таблицы 3 свидетельствуют о лучших характеристиках вермикомпоста, полученного по предложенным условиям, практически по всем показателям. Основными из них являются мобильные формы веществ, среди которых количество азотистых соединений в вермикомпосте, получаемом по предложенному решению больше в 1,8 раза, калия – в 3 раза, кальция – почти в 5 раз, чем в аналогичных условиях по прототипу.

Биомасса для получения биогаза. Проводились испытания электролизного флотошлама выщелоченных клеевых осадков виноделия совместно с винодельческой бардой от процессов перегонки спирта в объемных %, равных (20-40):(60-80) в процессе их анаэробного сбраживания в мезофильных условиях с выделением биогаза [6,7]. Процесс осуществляли в биореакторе на прикрепленной микрофлоре с псевдооживленным слоем и времени выдержки в 2-4 суток. (рис. 1)

Рис.1. Общий вид пилотного биогазового реактора на винзаводе «Бардар» для утилизации винодельческих отходов

Винодельческая барда использовалась от перегонки виноматериалов на спирт от винзавода «Бардар» с исходными значениями ХПК, равным 27,3 гО₂/л, а БПК – 14,5 гО₂/л. Пенный флотошлам смешивают с винодельческой бардой для повышения эффективности анаэробного сбраживания образующейся смеси.

Органические вещества в составе флотошлама, как дрожжи, клеевые добавки и спирты, которые обладают значениями ХПК, равным 20-60 гО₂/л, а БПК в пределах 15-40 гО₂/л, в связи с чем могут легко подвергаться биохимическому сбраживанию [6].

Технический результат достигается за счет следующих аргументов:

- дополнительно вводимый флотошлам клеевых осадков имеет щелочную реакцию со значением pH, равным 8,5-9,5, в смесь с винодельческой бардой, которая обычно имеет кислую реакцию с pH, равным 4,0-5,5,

обеспечивает нейтрализацию биохимически обрабатываемой биомассы до pH, близкой к нейтральной, чем обеспечиваются улучшенные условия анаэробного сбраживания смеси;

- такой флотошлам насыщен электролизным водородом, наличие которого в стадии метаногенеза способствует его взаимодействию с CO₂ и его трансформации до метана (CH₄), увеличивая тем самым его выход и общее содержание его в биогазе, способствуя увеличению его калорийности при утилизации в процессах выработки тепловой и электрической энергии;

- флотошлам не содержит токсичные для развития микрофлоры ферроцианидные соединения, которые отделяются от него на стадии выщелачивания клеевых осадков для их отдельной утилизации;

- дрожжевая органическая составляющая в флотошлеме клеевых осадков относится к легко биохимически деградируемым компонентам в процессах метаногенеза, а наличие в составе клеевых осадков диспергированных частиц бентонита способствует прикреплению и развитию микрофлоры на них с образованием глобул активного ила, который повышает массообменные процессы и массоперенос в объеме реактора, интенсифицируя биохимические процессы;

- наличие гидроксида железа, с одной стороны, благотворно влияет на протекание биохимического процесса, а с другой стороны – на его конечной стадии связывает образующийся при этом агрессивный сероводород, снижая до минимума его содержание в биогазе, что обеспечивает его самоочистку непосредственно в биореакторе, не требует установки специальных аппаратов для его очистки и способствует улучшению условий его утилизации.

Водород является важнейшим метаболитом при анаэробной деградации органических веществ. В реальных биохимических процессах он образуется из воды в результате жизнедеятельности анаэробных бактерий. Затем, под влиянием большого количества метаногенных микроорганизмов, CO₂ в результате биохимических процессов при его взаимодействии с водородом, восстанавливается до CH₄ по схеме: $3H_2 + CO_2 \rightarrow CH_4 + H_2O$. Введение в процесс анаэробного сбраживания биомассы дополнительного количества водорода, абсорбированного в виде микропузырьков в составе флотошлама клеевых осадков, в его смеси с винодельческой бардой, способствует увеличению доли участия электролизного водорода для биохимической трансформации углекислого газа в метан и увеличению его выхода и концентрации в составе биогаза для его утилизации.

Эффективность биогазовой технологии оценивали по количеству образующегося метана и его концентрации в составе биогаза в зависимости от времени выдержки в биореакторе. Результаты эксперимента приведены в таблице 4.

Таблица 4

Показатели процесса анаэробного сбраживания винодельческой барды и флотошлама клеевых осадков

Показатели процесса					
Через 2 суток		Через 3 суток		Через 4 суток	
Удельное количество биогаза, м ³ /кг/ХПК	Содержание метана в биогазе, %	Удельное количество биогаза, м ³ /кг/ХПК	Содержание метана в биогазе, %	Удельное количество биогаза, м ³ /кг/ХПК	Содержание метана в биогазе, %
0,35	62	0,54	70	0,55	71

Полученные результаты свидетельствуют, что удельное количество биогаза и содержание в нем метана по предложенным условиям достаточно высокие, что способствует расширению сырьевой базы для осуществления процессов биогазовой технологии за счет клеевых осадков виноделия, которые до последнего времени не имели реальных путей утилизации.

Заключение

Нами представлено описание новых возможностей утилизации бентонито-органической смеси отходов переработки винноклеевых осадков, образующихся в виде обезвреженного флотационного шлама при электрофлотационном разделении выщелоченных ферроцианидов из таких осадков. На основе концепции создания экологически более чистых производств разработаны новые технические решения утилизации производственных флотационных отходов и возможность получения из них новых полезных для народного хозяйства продуктов, включая углеродно-минеральные сорбенты для очистки сточных вод, вермикомпост с повышенным содержанием биогумуса в качестве эффективных органоминеральных удобрений почвы, использование биомассы в биогазовой технологии для выработки тепловой и электрической энергии, которые обеспечивают экономическую выгоду от их реализации.

Литература

1. КОВАЛЕВ, В., КОВАЛЕВА, О. ДУКА, Г., ГАИНА Б. *Основы процессов обезвреживания экологически вредных отходов виноделия* // Кишинев, Тип. АНМ, 345 с.
2. КОВАЛЕВ, В., НЕННО, В. *Эффективное обезвреживание клеевых осадков виноделия*. Chişinău: AGEPI, „Intellectus” nr. 3, 2008. p. 106-114
3. КОВАЛЕВ, В., КОВАЛЕВА, О., НЕННО, В. *Продукты переработки клеевых осадков виноделия. Часть 1. Утилизация ферроцианидов*. Chişinău, AGEPI, INTELECTUS, nr. 2, 2010, p. 95
4. Brevet MD nr. 588. *Procedeu de obținere a sorbentului carbono-mineral*//COVALIOVA, O., COVALIOV, V., DUCA, Gh., Publ. BOPI, nr. 7, 1996
5. Патент РФ №2071255. *Способ полевого вермикультивирования*//ЧИЧЕРИН, Г.М.; Патент РФ №2286979. *Способ получения микробиологического удобрения на основе биогумуса*// КОЩАЕВ, А.Г.; Патент РФ №2097368. *Круглогодичный способ утилизации осадка сточных вод и отходов деревообработки с помощью дождевых червей и вермикомпост из осадка сточных вод и остатков древесины хвойных пород*/ ПРОТОПОПОВ, Н. Ф.
6. Cerere de brevet nr. 2009-0129 din 2009.11.23. *Procedeu de viermicompostare a deșeurilor vinicole și viermicompost din sedimente vinicole cleioase de la demetalizarea materialelor vinicole*// COVALIOV, V., NENNO, V., CREMENEAC, L., FILIPCIUC, V., COVALIOVA, O., SENICOVSKAIA I. Brevet nr. 4042, Publ. BOPI nr. 5, 2010
7. UNGUREANU, D., COVALIOV, V. *Procese tehnologice de obținere a biogazului în sistemele de epurare a apelor reziduale*//Chişinău, AGEPI, INTELECTUS, nr. 1, 2007, p. 69-73
8. Brevet nr. 1884. Cerere de brevet nr. 2009-0217 din 2009.11.23. *Procedeu de tratare biochimică a deșeurilor de mare încărcare din vinificație*. COVALIOV, V., COVALIOVA, O., UNGUREANU, D., NENNO, V. Publ. BOPI, nr. 4, 2010

REZUMAT

În articol este examinată posibilitatea de a produce noi preparate din cantitățile mari de deșeuri industriale neutilizate anterior. Autorii prezintă o tehnologie nouă de dezintoxicare a deșeurilor ce se formează în procesul demetalizării vinurilor tratate cu ferocianură de potasiu, păstrarea îndelungată a acestora punând în pericol mediul. Procesul tehnologic elaborat include levigarea selectivă a ferocianurii, precum și separarea electro-flotantă a fazelor. În baza acestor principii au fost elaborate procesele de obținere a noilor preparate, comercializarea cărora ar oferi un beneficiu economic substanțial.

ABSTRACT

The paper shows the possibility of producing new drugs from previously unused multi-ton industrial waste. The authors present a new technology of disposal of waste generated as a result of demetallization of wines when treated with potassium ferrocyanide, long-term storage of which represents an environmental hazard. The developed technological process involves the selective leaching of ferrocyanide and the electrofloting separation of phases. On the basis of established principles there were elaborated the processes for obtaining new drugs, the commercialization of which could provide an economic benefit.

**ИЗМЕНЧИВОСТЬ РАЗМЕРОВ ПЫЛЬЦЕВЫХ ЗЕРЕН ТОМАТА
НА ФОНЕ ОСМОТИЧЕСКОГО СТРЕССА
КАК ТЕСТ ДЛЯ ОТБОРА ЗАСУХОУСТОЙЧИВЫХ ГЕНОТИПОВ**

д-р Т. САЛТАНОВИЧ

д-р А. КРАВЧЕНКО

д-р М. РОЖНЕВСКИ*

Институт генетики и физиологии растений АНМ, АGERI*

Введение

Проблема создания засухоустойчивых сортов большинства сельскохозяйственных культур в настоящее время приобретает особую актуальность в связи с частыми засухами на территории Республики Молдова. Известно, что засухоустойчивость – это сложный признак, проявление которого зависит от действия и взаимодействия различных генов и генных комплексов. О механизмах, обеспечивающих их проявление, известно мало, а идентификация этих генов на хромосомах является весьма трудной задачей. Так, имеется информация о полигенном характере наследования некоторых признаков корневой системы, связанных с засухоустойчивостью, в то же время такие признаки, как скручивание листьев при осмотическом стрессе, показали моногенное наследование. [Jiban Mitra, 2001]. Для томатов, как и для других культур, создание устойчивых к засухе генотипов является очень важной задачей, так как большинство возделываемых в производстве современных сортов характеризуется недостаточной засухоустойчивостью. В результате, действие засухи на различных этапах онтогенеза является весьма негативным и существенным, что в итоге приводит к значительному снижению урожайности растений.

Считают, что оптимальным условием для водообеспечения томатов является уровень осмотического давления в почве около 8 атмосфер, тогда как при 10-11 атм. ростовые процессы задерживаются, а при 12 атм. растения увядают. В то же время потребность во влаге в процессе вегетации растений непостоянна, большинство культур наиболее чувстви-

тельно к водному дефициту с начала формирования репродуктивных органов и до оплодотворения включительно. Даже такие культуры, как просо, сорго, которые способны расти в довольно засушливых регионах, страдают от засухи на репродуктивных этапах [Jiban Mitra, 2001]. В связи с этим, устойчивость репродуктивной системы растений и ее отдельных компонентов к неблагоприятным условиям среды является одним из важных показателей их приспособленности. Мужской гаметофит растений в настоящее время довольно активно и успешно используется для оценки, дифференциации и последующего отбора генотипов, устойчивых к действию различных абиотических факторов среды, в том числе и засухи [Юрлова, 2006; Кильчевский и др., 2007; Бриль, Анохина, 2008; Lopes, 2000; Humaira, Ahmad, 2006; Koubouris, 2009 и др.]. При этом авторы для характеристики устойчивости мужского гаметофита на селективных фонах анализируют, в большинстве случаев, такие показатели, как жизнеспособность и устойчивость пыльцы *in vitro*, длина пыльцевых трубок и их устойчивость к действию одного или нескольких факторов, либо к их сочетанию.

В то же время следует отметить наличие информации о возможности тестирования устойчивости генотипов к водному дефициту по вариабельности размеров пыльцевых зерен в условиях осмотического стресса. Известно, что поддержание высокого тургора очень важно для нормального функционирования клеток растений в период водного стресса. Осмотические перестройки рассматриваются в качестве одного из механизмов, которые поддерживают высокий тургор в растениях в условиях засухи. Измерение площади пыльцевых зерен было предложено [Morgan, 1983, 1999] в качестве метода для использования в селекционных программах с целью выявления рецессивных гомозиготных генотипов пшеницы. Успешная реализация таких исследований основана на гетерогенности (разнокачественности) мужского гаметофита по устойчивости к действию стрессового фактора. На основе анализа вариабельности размеров пыльцевых зерен в оптимальных условиях и при водном стрессе проведено успешное разделение генотипов пшеницы по реакции на осмотический стресс [Achar, Moud, Yamagski, 2005]. Изучена осморегулирующая способность ряда генотипов *Triticum durum* и *Triticum Aestivum* из различных мест произрастания по реакции размеров пыльцы, выделены и рекомендованы лучшие образцы для дальнейшего использования при гибридизации [David, 2009].

По нашему мнению, использование такого подхода может быть перспективным и при селекционной работе с мужским гаметофитом томатов в условиях осмотического стресса для эффективного тестирования и последующего выделения устойчивых генотипов. В связи с этим, целью проведенных исследований является анализ вариабельности размеров пыльцевых зерен томата в условиях осмотического стресса и дифференциация генотипов по устойчивости к данному фактору.

Материал и методы исследований

Для проведения экспериментов использовали 14 генотипов томатов: сорта Викторина, С-70, Виза, Дельта, Факел, Нистру, Солярис, Рио-Гранде и Нота; полукультурные разновидности *Lycopersicon esculentum var. racemigerum*, *Lycopersicon esculentum var. succenturiatum*, *Lycopersicon esculentum var. pruniforme*, дикие виды *L. cheesmanii*, *L. hirsutum* gl. Растения

выращивали в полевых условиях по общепринятой для томатов методике до цветения. Собирали полностью раскрытые цветки каждого генотипа, отделяли пыльники, подсушивали их при оптимальной температуре и выделяли пыльцу, которую делили на 3 части: 1 контрольную и 2 опытных. В контроле пыльцу высевали монослоем на сухое предметное стекло, а опытные варианты помещали в специальную камеру, которая содержала водный раствор полиэтилен-гликоля 6000 в концентрации 40% и 50%, что соответствовало уровню осмотического давления 26,3 и 118,4 атмосфер соответственно. Определение размеров пыльцевых зерен проводили в поле зрения микроскопа при помощи окуляр-микрометра. В контрольном и опытных вариантах определяли размеры пыльцевых зерен, затем вычисляли соотношение полученных результатов в опытах к контролю (устойчивость) и выражали в процентах. Полученные результаты обрабатывали по Доспехову (1979) с использованием пакетов программ STATGRAF v.5.1 и Microsoft Excel 2007.

Результаты и обсуждение

Любые исследования по изучению устойчивости генотипов, базирующиеся на существующей генетической изменчивости признаков, требуют эффективных методов скрининга, позволяющих эффективно, быстро и достоверно анализировать селекционный материал. Проведенные нами эксперименты дали возможность оценить реакцию мужского гаметофита ряда генотипов томатов в условиях осмотического стресса. В результате установлено, что влияние осмотического стресса, вызываемого полиэтиленгликолем, приводит к изменению параметров пыльцевых зерен в опытных вариантах по сравнению с контролем. Обработка полученных данных методом дисперсионного анализа показала, что выявленная вариабельность обусловлена достоверным, на самом высоком уровне значимости, влиянием генотипа, полиэтиленгликоля, а также их взаимодействием. Установлено, что изменчивость периметра в большей степени (85,8%) определяется влиянием ПЭГ, а действие генотипа и взаимодействие факторов гораздо более слабые (7,9% и 6,3% соответственно) (рис.1). Эти результаты показывают, что действие ПЭГ на пыльцу томатов является довольно жестким и оказывает максимальное (решающее) влияние на вариабельность ее размеров.

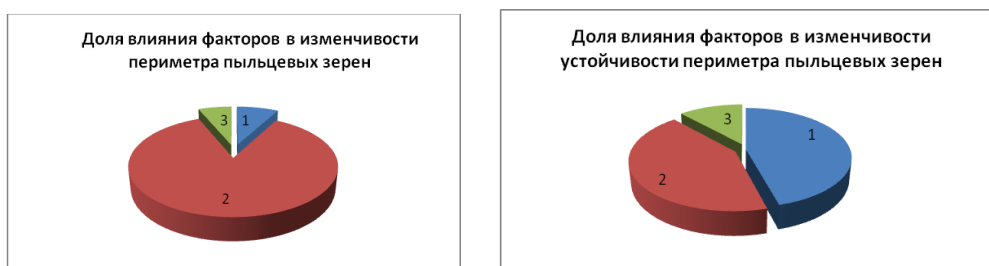

Рис.1. Доля влияния факторов в изменчивости периметра и устойчивости периметра пыльцевых зерен (1 - генотип; 2 - ПЭГ; 3 - взаимодействие факторов)

При анализе результатов, характеризующих соотношение периметров пыльцевых зерен в опыте и контроле (устойчивость периметра), установлено, что одним из решающих факторов, определяющих реакцию мужского гаметофита, является генотип (степень его влияния составляет 48,0%). В то же время необходимо учитывать и степень влияния осмотического стресса – ПЭГ – 41,0%, тогда как взаимодействие этих факторов гораздо более слабое (11,7%). Эти результаты подчеркивают важность учета при селекционной работе реакции генотипов в репродуктивный период на осмотический стресс.

Характеризуя в целом реакцию пыльцы всех 14 генотипов на осмотических фонах, следует отметить уменьшение размеров зерен, то есть на фоне осмотического стресса происходит их сжатие, которое обусловлено потерей воды. Так, если в контроле средний размер периметра зерна всех генотипов – 35,04 усл. ед., то в опытных вариантах его значения уменьшились на 7,0-10,1%. Следует отметить, что аналогичные результаты были получены и другими авторами при проведении экспериментов с пыльцевыми зернами пшеницы. В то же время следует отметить дифференцированную реакцию изученных генотипов на условия эксперимента. Например, в некоторых вариантах опыта у полукультурных разновидностей *Lycopersicon esc. var. racemigerum*, *Lycopersicon esc. var. succenturiatum*, *Lycopersicon esc. var. pruniforme* и сорта Викторина периметр зерен увеличивался (табл.1).

Таблица 1

Влияние ПЭГ на изменение периметра пыльцевых зерен томатов

№ п/п	Генотип	Периметр пыльцевых зерен (усл. ед.)		
		контроль	40% ПЭГ	50% ПЭГ
1.	Викторина	35,4	36,9	31,9
2.	Факел	32,4	32,4	32,8
3.	Солярис	34,6	32,5	30,7
4.	Рио-Гранде	36,3	29,8	28,8
5.	Нистру	34,7	30,0	31,2
6.	Виза	35,8	34,2	30,9
7.	Дельта	35,8	34,2	30,2
8.	С-70	37,1	34,2	29,4
9.	Нота	36,3	29,2	28,8
10.	<i>L. esc. var. racemigerum</i>	36,2	33,3	34,0
11.	<i>L. esc. var. pruniforme</i>	36,2	33,0	34,8
12.	<i>L. esc. var. succenturiatum</i>	34,7	35,8	32,0
13.	<i>L. cheesmanii</i>	33,5	32,5	32,9
14.	<i>L. hirsutum glabratum</i>	31,5	31,2	31,9
		НСР_{0,5} = 0,39		

Такая реакция этих генотипов может быть обусловлена генами устойчивости к засухе, имеющимися в геноме некоторых диких видов и полукультурных разновидностей. При анализе полученных данных можно особо выделить реакцию сорта Факел и дикого вида *L. hirsutum glabratum*, у которых размеры пыльцевых зерен в контроле и опытных вариан-

тах были одинаковыми. Такие результаты, вероятно, могут свидетельствовать о слабой реакции этих генотипов на действие фактора и как следствие этого – стабильности признака. Таким образом, анализ изменчивости периметра пыльцевых зерен в условиях осмотического стресса свидетельствует о существенном влиянии на этот показатель полиэтиленгликоля в указанных концентрациях, а также о зависимости реакции пыльцы от генотипа.

Для детальной характеристики реакции каждого генотипа мы определили соотношение периметра зерен в опытных вариантах по отношению к контрольным значениям и на основе полученных результатов провели их распределение по группам устойчивости (табл. 2).

Таблица 2

Распределение генотипов томатов по группам в зависимости от вариабельности периметра пыльцевых зерен

№ п.п.	Генотип	Соотношение периметра		Группа устойчивости
		50% ПЭГ/к	40%+50% ПЭГ/к	
1.	Факел	101,2	100,6	I
2.	<i>L. hirsutum glabratum</i>	101,3	100,2	
3.	<i>L. cheesmanii</i>	98,2	97,6	
4.	<i>L. esc. var. pruniforme</i>	96,1	93,7	
5.	<i>L. esc. var. racemigerum</i>	93,9	92,6	
6.	<i>L. esc. var. succenturiatum</i>	92,2	97,7	
7.	Викторина	90,1	97,2	II
8.	Нистру	89,9	88,2	
9.	Солярис	88,7	91,3	
10.	Виза	86,3	90,7	
11.	Дельта	84,4	87,5	III
12.	Нота	79,3	79,9	
13.	Рио-Гранде	79,9	80,7	
14.	С-70	79,3	85,7	
НСР_{0,5} = 0,43				

Анализ состава генотипов первой группы показал, что в ее состав включены все дикие виды и полукультурные разновидности, а также сорт Факел. У всех этих генотипов соотношения значений периметров опыта к контролю были максимально высокими и в большинстве случаев достоверно отличались друг от друга. Таким образом, можно заключить, что генотипы, включенные нами в состав первой группы, характеризуются устойчивостью мужского гаметофита к действию осмотического стресса и могут быть рекомендованы для вовлечения в процесс гибридизации в качестве геноисточников устойчивости к осмотическому стрессу.

По результатам наших исследований, 5 сортов (Викторина, Нистру, Солярис, Виза и Дельта) характеризуются средним уровнем устойчивости и могут быть включены в состав II группы. У этих генотипов соотношение периметров опыт/контроль было значимо ниже, чем у представителей первой группы. Из состава этой группы сорт Викторина может быть особо отмечен, так как у него были довольно высокие значения соотношений периметров обоих опытных вариантов к контролю по сравнению с другими сортами, практически у этого ге-

нотипа значения данного показателя на уровне генотипов из первой группы. Однако, исходя из того, что на фоне концентрации 50% ПЭГ у этого сорта значения признака значительно уменьшались, он был отнесен ко второй группе.

Генотипы с наиболее низкими значениями анализируемого показателя могут быть распределены в состав третьей группы, все они довольно сильно реагировали на осмотический стресс, в результате размеры периметра в опыте намного уменьшались, и соотношения периметров были намного меньше, чем у других генотипов.

Таким образом, действие осмотического стресса, вызываемого ПЭГ, оказывает существенное и дифференцирующее влияние на изменчивость размеров пыльцевых зерен изученных сортов, диких видов и полукультурных разновидностей томатов. На основании выявленной вариабельности представляется возможным достоверно дифференцировать генотипы и распределить их по группам устойчивости. Полученные результаты позволяют вовлечь выделившиеся генотипы в качестве геноисточников для дальнейшего использования в селекционных программах.

Следовательно, анализ изменчивости размеров пыльцевых зерен томатов в условиях осмотического стресса может быть перспективным методом для выявления различий между генотипами по устойчивости к данному фактору и скрининга перспективных форм.

Литература

1. БРИЛЬ, Е.А., САУК, И.Б., АНОХИНА, В.С. *Использование гаметофитного отбора для дифференцировки генотипов люпина по устойчивости к контрастным температурам*. Материалы международной конф. «Генетика и биотехнология в 21 веке». Фундаментальные и прикладные аспекты. Минск. 2008. с. 51-53
2. ДОСПЕХОВ, Б.А. *Методика полевого опыта*. Москва. Колос. 1979
3. КИЛЬЧЕВСКИЙ, А.В., АНТРОПЕНКО, Н.Ю., ПУГАЧЕВА, И.Г. *Изучение наследования урожайности и холодостойкости томата (Lycopersicon esculentum Mill)*. Весці Нацыянальнай Акадэміі навук Беларусі сер. агр. н. 4. 2007. с. 68-74
4. ACHAR, MOUD, A.A.M., YAMAGISHI, T., 2005. *Application of project pollen area response to drought stress to determine osmoregulation capability of different wheat (Triticum aestivum L.) cultivars*. International Journal of Agriculture and Biology, 7(4): p. 604-605
5. KOUBOURIS, Georgios C., METZIDAKIS, Ioannis T. and VASILAKAKIS, Miltiadis D. *Impact of temperature on olive (Olea europaea L.) pollen performance in relation to relative humidity and genotype*. Environmental and Experimental Botany v. 67, Issue 1, November 2009, p. 209-214
6. HUMAIRA, G., AHMAD, R. *Effect of salinity on viability of different Canola (BRASSICA NAPUS L.) cultivars as reflected by the formation of fruits and seeds*. Pak.
7. MORGAN, J.M., 1983. *Osmoregulation as a selection criterion for drought tolerance in wheat*. Aust. J. Agric. Res., 34: p. 607-614
8. MORGAN, J.M., 1999. *Pollen grain expression of a gene controlling differences in osmoregulation in wheat leaves: a simple breeding method*. Aust. J. Agric. Res., 50: p. 953-962
9. DAVID, Monica. *Osmotic adjustment capacity and cuticular transpiration in several wheat cultivars cultivated in Algeria* National Agricultural Research and Development Institute Fundulea, Nr. 26/2009, p. 29-33

10. JIBAN, Mitra. *Genetics and genetic improvement of drought resistance in crop plants Science*, Vol. 80, Nr. 6, 25, 2001

11. LOPES, Leandro. *Polen de tratament în potențial osmotic ridicat: un simplu instrument de conservare in vitro și manipulare a viabilității în rândul populațiilor gametophytice*. *Braz. J. Plant Physiol.* 2002, vol.14, nr.1, p. 65-70

РЕФЕРАТ

Создание засухоустойчивых сортов большинства сельскохозяйственных культур в настоящее время приобретает особую актуальность в связи с частыми засухами на территории Республики Молдова. Известно, что засухоустойчивость растений – это сложный признак, проявление которого зависит от действия и взаимодействия различных генов и генных комплексов. Для томатов, как и для других культур, создание устойчивых к засухе генотипов является очень важной задачей, так как большинство возделываемых в производстве современных сортов характеризуются недостаточной засухоустойчивостью. Сделанный нами анализ изменчивости размеров пыльцевых зерен томатов в условиях осмотического стресса показало, что данный метод может быть использован с успехом для выявления различий между генотипами по устойчивости к данному фактору и для скрининга перспективных форм.

REZUMAT

Crearea soiurilor rezistente la secetă ale majorității culturilor comportă în prezent o importanță deosebită în legătură cu secetele frecvente de pe teritoriul Republicii Moldova. Este cunoscut faptul că rezistența la secetă a plantelor este o trăsătură complexă, manifestarea căreia depinde de acțiunea și interacțiunea diferitelor gene și complexe de gene. Pentru tomate, precum și pentru alte culturi, crearea de genotipuri rezistente la secetă este o sarcină foarte importantă, deoarece majoritatea soiurilor moderne cultivate se caracterizează prin rezistența insuficientă la secetă. Analiza variabilității dimensiunilor boabelor de polen ale tomatelor în condiții de stres osmotic a arătat că această metodă poate fi folosită cu succes pentru a identifica diferențele dintre genotipuri după rezistența la acest factor, precum și pentru a ecrana formele de perspectivă.

ABSTRACT

Creation of drought-resistant varieties of most crops currently assumes particular relevance in connection with the frequent droughts in the territory of the Republic of Moldova. It is known that drought resistance of plants is a complex trait, the manifestation of which depends on the actions and interactions of various genes and gene complexes. For tomatoes, as well as for other crops, creation of drought-resistant genotypes is a very important task, since most modern varieties cultivated in the production are characterized by the lack of drought resistance. The analysis of variability in size of pollen grains of tomato under conditions of osmotic stress showed that this method can be used successfully to identify the differences between genotypes for resistance to this factor and to screen the perspective forms.

**DATE MORFO-HISTOCHIMICE PREVENTIVE PRIVIND
TOPOGRAFIA MICROCIRCULAȚIEI SANGUINO-LIMFATICE
ȘI DRENAJUL PERETELUI AORTEI UMANE ÎN ONTOGENEZĂ**

dr., conf. univ.
Constantin ARNĂUT

Corina CĂUȘ,
medic

Cristina GHINJUL,
medic

Institutul de Neurologie și Neurochirurgie

Conform unor date științifice [3, 4, 6, 21, 22, 26, 27, 32 și alții], nutriția peretelui aortei umane în calitate de organ se efectuează pe două căi, opuse una alteia: fluxul substanțelor nutritive și refluxul reziduurilor metabolismului, precum și al gazelor, din adventice și 2/3 externe din medie se evaluează prin intermediul rețelei arterelor și venelor v. vasorum, care provin din vasele sanguine ale țesutului conjunctiv adiacent adventiceii. Capilarele acestor vase pătrund în adventice și 2/3 externe din medie, anastomozează între ele, formând rețele [7, 28, 29 și alții]. Rolul principal în această rețea le revine capilarelor sanguine, datorită structurii fine a pereților acestora – un strat de celule endoteliale, situate pe membrana bazală, urmat de celule peregite și adventiciale înglobate în substanța fundamentală. Inițial refluxul substanțelor finale ale metabolismului din această regiune a peretelui aortei are loc prin intermediul substanței amorfe, coloizilor circulanți ai spațiilor fisurale interstițiale, capilarelor limfatice, venulelor, patului microcirculator, sistemului v. vasorum etc., până la organele centrale de excreție și schimb de gaze.

A doua cale – nutriția a 1/3 interne din medie și a intimei, conform datelor din literatura de specialitate acestea fiind lipsite de capilare sanguine și limfatice, are loc prin difuzia plasmii sângelui atât de la nivelul lumenului vasului, cât și de la nivelul capilarelor existente în stratul medio-adventicial. Procesul de difuzie a substanțelor nutritive și gazelor se realizează numai pe distanțe mici și un rol important în cadrul acestuia îl joacă complexul proteino-glucozamino-glicanic din componența substanței amorfe din peretele aceluiasi vas sanguin [3, 8, 11, 21, 25, 26, 27 și alții]. Unii autori consideră că refluxul substanțelor finale ale metabolismului din această zonă are loc

prin sistemul v. vasorum. Așa, de exemplu, Nița M. (1992, 1997) subliniază că circulația limfei prin pereții vaselor este asigurată de o bogată rețea de capilare limfatice, ce se formează la nivelul adventiceei, iar lichidul tisular interstițial din tunica internă și medie difuzează în adventice și de aici – în capilarele limfatice, datorită diferenței de presiune.

Despre prezența capilarelor și vaselor limfatice în peretele arterelor, venelor și trunchiurilor limfatice au scris și alți autori [5, 7, 23, 24, 31, 32 și alții]. Peretele acestor vase limfatice reprezintă un strat de celule endoteliale, înfășurate într-o tunică fină de țesut conjunctiv – membrana fibroasă. După L.I. Falin (1978) ele reprezintă un sistem închis de tubi endoteliali cu funcție dublă: drenarea lichidului interstițial, care nu mai revine în capilare, și a coloizilor, care se elimină în mod normal în anumite condiții din capilarele sanguine [1, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 25 și alții].

Un interes deosebit prezintă spațiile intraadventiciale din tunica externă a vaselor sanguine, care nu sunt căptușite cu endoteliu, dar sunt delimitate de mediul extern numai de un strat subțire și dens de fibre colagenice – membrana conjunctivă [9, 10, 23, 24 și alții]. De aceeași părere este și V.V. Cuprianov și coautorii (1983), care admit prezența microcirculației extravasculare.

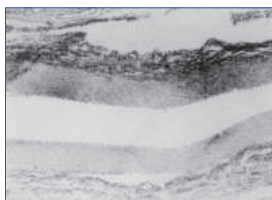
Diversitatea opiniilor și lipsa unei concepții referitoare la vascularizarea și drenajul intimei și a 1/3 interne din media aortei sunt motivele acestei cercetări.

Materialul și metodele folosite

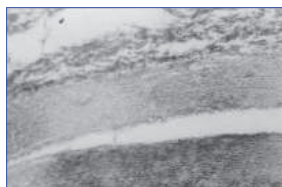
Drept material de cercetare au servit 104 aorte umane: 11 – de la embrioni din a doua jumătate de dezvoltare intrauterină (5-10 luni), 93 – de la cadavre (medicina legală) cu vârsta de la o zi și până la 82 de ani, fără maladii ale sistemului cardiovascular, cauza decesului fiind traumele, asfixia sau intoxicațiile. Piesele tisulare au fost fixate cu formalină neutră de 10%, alcool etilic de 100°, acetonă și soluțiile Lillie, Carnoy, Maksimov. După pregătirea blocurilor de parafină la microtomul obișnuit și congelare în criostat, am obținut secțiuni histologice în serie (câte 50-100 de secțiuni din fiecare bloc), apoi am colorat câte una din fiecare caz cu hematoxilîn-eozină. Structurile fibrilare ale peretelui aortei (stroma) au fost determinate prin: impregnare cu săruri de argint, după Tibor-Papp, Foot, Van-Ghizon, Mallory, și cu azan, după Heidenhain, Veigert și Vergeoff. Glucozaminoglicanii au fost evidențiați prin metodele: după Ghess M. și Hollander F., cu pH diferit, Steedman, Hale A.J.; luminescență, după Hicks și Matthaei, metacromazia forțată, după Mc Manus, Ritter, Oleson și Hotchkiss. Pentru identificarea proteinelor, am folosit metodele: ninhidrin, aloxan, ksantoprotein, Romeis și Mallory la fibrină. Acizii ribonucleic și dezoxiribonucleic au fost determinați prin metodele Brachet și Feulgen, iar lipidele - prin luminescență, după Berg N.O. cu 3,4-benspiren, polarizație, sudan III, sudan negru, Șarlah-Rot, Zugibe, Menschik, Ackerman și Berenbaum. Sărurile de calciu au fost determinate după Kossa. Majoritatea metodelor histochemice au fost verificate cu ajutorul controalelor corespunzătoare descrise de E. Pirs și de alte publicații. Cu scopul de a determina simultan pe aceeași secțiune histologică celule, structuri fibrilare și diferite componente histochemice ale substanței amorfe și ale lichidului tisular, secțiunile histologice au fost colorate după 2-3 metode morfohistochemice, în diferite combinații propuse de noi cu sau fără coagularea și sedimentarea prealabilă a proteinelor și compușilor lor.

Rezultatele obținute

În urma cercetării, pe alocuri am stabilit la unii embrioni, în a șasea lună de dezvoltare intrauterină, când intima aortei reprezintă doar un strat endotelial situat pe membrana bazală, fără leziuni microscopice intimale, infiltrația fină a acesteia, cu plasma sângelui bogată în glicoproteine ce se colorează, după metodele Van-Ghizon-Ghess și Hollander, în roz-purpuriu. După coagularea și sedimentarea prealabilă a proteinelor și compușilor lor, acest flux coloidal capătă un aspect amorf-granulat (fig.1). Infiltrația devine mai pronunțată, pătrunde și în spațiul subendotelial, apoi în medie, ajungând până în adventice, formând, în toată adâncimea peretelui aortei, fâșii – de formă, lățime și intensitatea colorației diverse (fig. 1 și 2). Fâșiile devin mai uniforme, mai late și se răspândesc nu numai în adâncimea peretelui aortei, dar și de-a lungul traiectului acesteia. Fluxul din plasma sângelui, răspândindu-se de la intimă spre adventice, ocupă spațiile fisurale intermembranare și acoperă totalmente formațiunile fibrilare, care ulterior devin îngroșate, intensiv colorate și fragmentate. Aceeași topografie se repetă și în cadrul proteinelor, fibrinei și lipidelor asamblate, evidențiate prin metodele corespunzătoare. Cu vârsta, acest proces devine mai uniform și este însoțit de îngroșarea neuniformă a intimei, în primul rând, apoi a mediei și adventicei. În regiunea acestor fâșii, în unele cazuri determinăm niște formațiuni tubulare mici, secționate în diferite proiecții, ochiurile cărora au diferite forme - rotundă, ovală, oblică sau alungită - cu aproape aceeași structură, însă cu lumen diferit – o membrană neuniform îngroșată, omogenă și colorată în roz-purpuriu. Lumenul este liber sau conține o mică cantitate de masă mucoproteică omogenă, de culoare roz-purpuriu prin colorarea după metodele Van-Ghizon-Ghess și Hollander (fig. 3).

Figura nr. 1. Cazul nr. 2.
Vârsta - a șasea lună de dezvoltare intrauterină.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MБC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

Figura nr. 2. Cazul nr. 4.
Vârsta - embrion de 8 luni.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MБC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

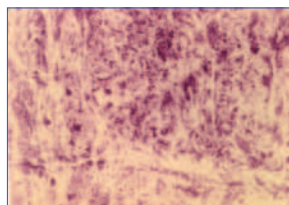
Figura nr. 3. Cazul nr. 38.
Vârsta - 8 ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MБC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

În alte cazuri, la unii indivizi de 14-16 ani, însă mai frecvent și mai expresiv într-o perioadă mai precoce, în medie determinăm niște formațiuni tubulare înguste și bine conturate, aranjate perpendicular pe grosimea peretelui aortei (fig. 4, 5, 6, 7, 8, 9). Lumenul capătului intern (intimal) al unora dintre ele se prelungeste în spațiul membranei elastice interne, pătrunzând parțial și în intimă (fig. 5), iar cel extern (adventicial) se termină orb sau confluează cu venulele patului microcirculator al sistemului v. vasorum. Lateral, aceste formațiuni tubulare comunică

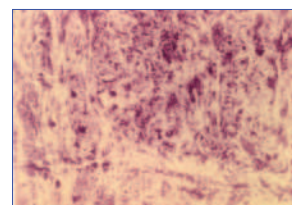
cu spațiile fisurale interfibrilare și intermembranare lipsite de membranele bazale (fig. 6, 7, 8, 9). Peretele acestor capilare este constituit din țesut fibros fin, pe alocuri pătruns de microgranule, care pot fi considerate nuclee ale celulelor endoteliale sau substanțe nutritive, ce difuzează în spațiul interfibrilar. În regiunea confluării acestor formațiuni tubulare cu fisurile interfibrilare și intermembranare la diferite adâncimi, în lumenul lor neuniform, constatăm prezența unei substanțe omogene, colorată intensiv bazofil, de origine glicoproteică, înregistrată și în structurile tisulare adiacente. În urma acestei invadări, structurile fibrilare devin foarte îngroșate, colorate și afânate. În ansamblu, după exteriorul lor, acestea amintesc forma unui „brăduleț” sau „nuc” (fig. 4).

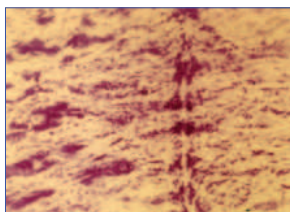
Figura nr. 4. Cazul nr. 15.
Vârsta - 18 ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

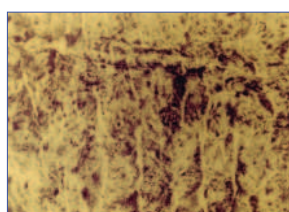
Figura nr. 5 Cazul nr. 13.
Vârsta - 52 de ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

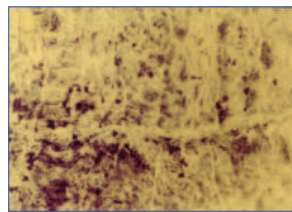
Figura nr. 6. Cazul nr. 13.
Vârsta - 52 de ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

Figura nr. 7. Cazul nr. 72.
Vârsta - 41 de ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de toluidină. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

Figura nr. 8. Cazul nr. 32.
Vârsta - 49 de ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de metilen. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

Figura nr. 9. Cazul nr. 32.
Vârsta - 49 de ani.
Colorație - Picrofuxin și albastru de metilen. Microscopul MBC-2. Mărimea 6x2.
Descriere în text

Discuții

Doar pe baza rezultatelor cercetării de față și a literaturii de profil este dificil de realizat o formulare definitivă a infiltrației și acestor formațiuni tubulare. Ele necesită cercetări suplimentare în vederea stabilirii precise a caracterului și frecvenței infiltrației neuniforme a peretelui aortei – fiziologică sau patologică? Dacă este de natură fiziologică și participă la nutriția peretelui aortei, atunci de ce nu se întâlnește în toate cazurile și de ce nu este uniformă pe toată suprafața intimei, precum și în celelalte tunici? Dacă este patologică, atunci ce factori sugrumă structura peretelui aortei la o vârstă fragilă de dezvoltare intrauterină și mărește permeabili-

tatea neuniformă pentru componentele plasmei sângelui, provocând penetrația (plasmoragia) sectorială cu plasma sângelui a intimei, apoi a mediei și adventiceii, fiind urmată de diverse dereglări, complicații, maladii etc.?

Analizând rezultatele acestei cercetări științifice, considerăm că infiltrația sectorială a peretelui aortei cu plasma sângelui este un proces patologic. Topografia sa depinde, în primul rând, de factorul local – calitatea structurii peretelui aortei în aceste locuri (locus morbis – locul slab), care poate avea o proveniență genetică sau a unei anomalii. În funcție de frecvența, intensitatea și durata acțiunii în lanț a mai multor factori patogenici asupra acestor locuri (stresuri, stări extremale, hipertensiune arterială, factori nocivi, imunologici, metabolismul general și local, reactivitatea și reacția de răspuns a organismului etc.), împreună sau aparte, ei provoacă și inițiază plasmoragia, stimulează și susțin desfășurarea ei de mai departe, fiind urmată de diverse dereglări, complicații, maladii etc.

După părerea noastră, din aceste două variante-cauze, factorul genetic merită să fie plasat pe primul loc, deoarece complicațiile care au loc în urma plasmoragiei peretelui aortei (calcinoza lui Mönckeberg, arterioscleroza și ateroscleroza etc.) clinic poartă un caracter genetic și se transmite din generație în generație ca și alte maladii congenitale ale sistemului cardiovascular.

Prin aceasta se poate de lămurit și rezistența individuală a animalelor (iepurilor) pe care s-a experimentat ateroscleroza artificială. La unele din ele căpătăm ușor ateroscleroza experimentală după metoda standard; la altele, paralel cu metoda standard, trebuie de aplicat hormoni, iar la altă parte în genere nu se poate provoca și susține ateroscleroza experimentală (așa-numita grupă rezistentă).

În urma schimbărilor morfohistochimice ale structurilor fibrilare din media aortei, menționate în text și care apar în urma infiltrației și dereglării drenajului local al coloizilor, se formează un reflux de mase amorphe, microgranulate și microfragmentate. Aceste substanțe, sub influența forței fizice apărute în urma pulsării peretelui vasului sanguin, sunt expulzate; ele migrează în sens opus – din medie direct în lumenul vasului – sau se depun pe suprafața intimei și participă la îngroșarea neuniformă a acesteia sau la formarea „pernuțelor” fibroase intimale care, în condiții corespunzătoare, pot participa la geneza aterosclerozei. Acest proces este neuniform, patologic și progresează după avansarea dereglării locale a drenajului coloizilor și substanțelor metabolice finale, precum și a nutriției. În continuare, aceste schimbări stimulează desfășurarea noilor, multiplelor și diverselor dereglări, schimbări și modificări ale metabolismului local, permeabilității vasului, autoimunizării etc. Ulterior, fiecare aparte sau împreună, acestea pot deveni momentul de pornire și forța motrice în patogeneza unor diverse stări patologice în lanț, cum sunt: calcinoza lui Mönckeberg, arterioscleroza, ateroscleroza de diferită etiologie etc. V. Anestiadi și S. Rusu în această privință subliniază: „...Se poate admite că la baza aterosclerozei se află dereglările metabolice și vasculare”.

Lipsa sistemului v. vasorum în intimă și o treime interne din medie, a structurii elementare a peretelui (o membrană fibroasă fină, lipsită de stratul endotelial) și dimensiunii lumenului tubilor, precum și lipsa elementelor figurate ale sângelui în lumenul lor, ne permite să admitem prezența unor capilare limfatice. Considerăm că apariția acestora este strâns legată de

procesul ontogenezei structurilor peretelui aortei și îndeplinesc funcția trofică și de drenaj a coloizilor și substanțelor metabolice finale în normă. De asemenea, ele contribuie la stabilitatea scheletului peretelui aortei și funcției de pulsare a ei.

Spațiile fisurale intermembranare, cu capilarele limfatice și vasele patului microcirculator din regiunea medioadventicială, cu care confluează direct, formează o rețea universală, în care au loc fluxul și refluxul substanțelor metabolice.

Conform datelor studiului de față, dilema existenței sau lipsei unor interrelații morfofuncționale reciproce directe sau indirecte, de comunicare între capilarele limfatice și spațiile fisurale interfibrilare și intermembranare este discutabilă și inutilă, fiindcă ambele variante pot avea loc.

Considerăm că apariția, forma, topografia și cantitatea substanței amorfe bazofile, identificată în spațiile fisurale intermembranare, lumenul capilarelor limfatice și structurile tisulare adiacente sunt niște manifestări ale complicațiilor în urma dereglării locale a drenajului substanțelor metabolice din acest spațiu, urmat de staza coloizilor și expulzarea lor în mediul înconjurător sub acțiunea forței apărute în urma pulsării peretelui aortei. În acest proces, un rol important joacă și factorul hidrostatic, coloidal-oncotic, procesul de polimerizare, depolimerizare și agregare a componentelor coloizilor, rezistența barierei tisulare etc.

Concluzii

Infiltrația neuniformă a peretelui aortei umane cu plasma sângelui este de natură patologică. Ea apare în urma acțiunii mai multor factori menționați în text și contribuie la apariția dereglărilor metabolice, structurale și funcționale.

Formațiunile tubulare, aranjate perpendicular pe grosimea aortei, capătul distal al cărora confluează cu venulele patului microcirculator al sistemului v. vasorum din regiunea medio-adventicială, cel intern pătrunde parțial în intimă, iar cel lateral comunică cu spațiul membranei elastice interne și cu cele interfibrilare și intermembranare din medie, sunt de natură fiziologică și se referă la spațiile fisurale interstițiale și capilarele limfatice. Ca rezultat, are loc formarea unei rețele morfo-funcționale universale de irigare și drenaj a coloizilor, constituită din spațiile fisurale interstițiale, capilarele limfatice și vasele patului microcirculator din peretele aortei, cu funcție mecanică, trofică și de drenaj.

Refluxul de reziduuri, apărut în urma destrucției structurilor fibrilare din media aortei, care migrează din medie direct în lumenul vasului, sub acțiunea forței mecanice apărute în urma pulsației peretelui aortei, se depune pe suprafața intimei, este patologic și participă la îngroșarea neuniformă a intimei și formarea „pernuțelor” fibroase intimale care, în unele condiții, se pot implica în patogeneza aterosclerozei.

Propuneri

În baza cercetărilor efectuate, propunem să se introducă un compartiment nou în morfologie – histochimia sistemelor coloizilor – în care să activeze savanți din mai multe domenii, fiind folosite diferite metode, teste și reacții morfologice și histochimice contemporane, precum și de alt gen, în cercetarea diferitelor țesuturi și organe în stări fiziologice, patologice și de vârstă. În așa mod, vor fi evidențiate și identificate nu numai componentele structurale celulare,

tisulare și din organe, dar și alte substanțe biologice active din componența acestor coloizi, de o importanță majoră în procesele vitale ale organismului uman. Această necesitate este dictată și de rolul coloizilor, ei constituind mediul intern al peretelui vasului și, în același timp, făcând parte din mediul intern al organismului. În procesul de activitate a lor, paralel cu multiple și diverse funcții pe care le îndeplinesc, ei creează și realizează condițiile vitale pentru funcționarea normală a structurilor celulare și fibrilare din componența țesuturilor și organelor (analogic mediului creat artificial pentru cultivarea celulelor *in vitro*). De asemenea, coloizii participă la evoluarea reciprocității funcționale, probabil că și structurale, dintre mediile intern, intercelular și extern. De aceea, suntem ferm convinși că rezultatele acestor cercetări vor găsi o aplicare binemeritată în diagnosticarea și tratamentul diferitelor maladii și vor orienta atenția medicilor practicieni nu numai asupra invaziei microbiene în organism, intoxicației și complicațiilor, dar și asupra restabilirii stării normale de funcționare a acestor sisteme coloidale care, sub acțiunea factorilor nocivi, se afectează și se dereglează mult mai repede și înaintea celor celulare și fibrilare.

Bibliografie

1. АНДРИЕШ, В.Н. и др. *Анатомия лимфатической системы* (Курс лекций). Кишинёв, 1998
2. АНЕСТИАДИ, В., РУССУ, С. *Энзимы артерий и атеросклероз*. Кишинев, Издательство «Штиинца», 1973
3. АРНАУТ, К.Н. *Морфологическая и гистохимическая характеристика возрастных изменений аорты*. Диссертация К. М. Н. Кишинев, 1973
4. АФАНАСЬЕВ, Ю.И. *Гистология*. М., Изд.: Медицина, 1983, 1989, 1999
5. *БМЭ – Лимфатическая система*. Том 13. Издание третье. М., Изд.: Советская энциклопедия, 1980, с. 357
6. БОДЕМЕР, Ч. *Современная эмбриология*. М., Изд.: Мир, 1971
7. ЕЛИСЕЕВ, В.Г. и др. *Гистология*. Москва, Изд.: Медицина, 1968, 1972
8. ФАЛИН, Л.И. *Эмбриология человека*. Атлас. М., Изд.: Медицина, 1976
9. ГАВРИЛОВ, Л.Ф. и др. *Анатомия*. М., Изд.: Медицина», 1985
10. ГЕОРГИЕВА, С.А. и др. *Физиология*. Москва, Изд.: Медицина, 1982
11. HAMILTON, W., BOYD, I., MOSSMAN, M. *Embriologia Human*. Novana, 1969
12. ИВАНОВ, Г.Ф. *Основы нормальной анатомии человека*. Т. 2., Медгиз, 1949
13. КНОРРЕ, А.Г. *Краткий очерк эмбриологии человека*. Л., Изд.: Медицина, 1967
14. КНОРРЕ, А. Г. *Эмбриональный гистогенез*. Л., Изд.: Медицина, 1971
15. КОНОНСКИЙ, А.И. *Гистология*. Киев, Изд.: Вища школа, 1976
16. КУПРИЯНОВ, В.В. *Пути микроциркуляции*. Кишинев, Изд.: Картя молдовеняскэ, 1969.
17. КУПРИЯНОВ, В.В. и др. *Микролимфология*. М., Изд.: Медицина, 1983
18. КУПРИЯНОВ, В.В. (1993) citat de Андриеш В.Н.
19. NIȚA, M. *Histologie*. Curs. Editura BIT. Iași, 1997
20. NIȚA, M. *Histologia Aparatului Dentar (curs)*. 1992. Litografia. UME. Iași
21. PAPILIAN, V.V., ROȘCA, Gh.V. *Tratat elementar de histologie*. V. II. Editura Dacia. Cluj-Napoca, 1977, 1978
22. ПЭТТЕН, Б.М. *Эмбриология человека*. М., Изд.: Медгиз, 1959
23. SAPIN, M.R. *Anatomia otului*. V. 2. Chișinău, „Lumina”, 1990, 1999
24. САПИН, М.Р. и др. *Внеорганные пути транспорта лимфы*. М., Изд.: Медицина, 1982
25. СТАПЕК, И. *Эмбриология человека*. Братислава, 1977

26. TEODORESCU, E. și alții. *Biologie. Anatomia și fiziologia omului*. București, 1986
27. УЛУМБЕКОВ, Э. Г. и др. *Гистология. ГЭ ОТАР*, Москва, 1997
28. ВАНКОВ, В.В. *За някои отклонения от нормалната строеж на собствените съдове на съдовата стенка*. ВИМ, Варна. Катедра по анатомия, ръков, 1965
29. ВАНКОВ, В.В. *Васкуляризация сосудистой стенки и распределение в ней кислых мукополисахаридов*. В КН: IX Международный конгресс анатомов. Л., 1970, с. 182
30. ВИШНЕВЕЦКАЯ, Л.О. *К вопросу о возрастном развитии сосудов*. В сб.: *Анатомо-физиологические особенности детского возраста*. М.-Л., 1935, с. 195
31. ЗАВАРЗИН, А.А. *Краткое руководство по эмбриологии человека и животных*. Л., Медгиз, 1938
32. ЗАВАРЗИН, А.А., ЩЕЛКУНОВ, С.И. *Руководство по гистологии*. Медгиз, 1954

REZUMAT

La unii embrioni umani din a doua jumătate de dezvoltare intrauterină am stabilit infiltrația ne-uniformă a peretelui aortei cu plasma sângelui care, odată cu vârsta, se mărește și în adâncimea, și în lungimea vasului. În medie, parțial și în intimă, în locurile unor infiltrații am stabilit formațiuni tubulare bine conturate și aranjate perpendicular pe grosimea peretelui aortei, care pătrunde cu capătul intern în 1/3 internă a mediei, parțial și în intimă. Lateral confluează cu spațiile fisurale interfibrilare, intermembranare și ale membranei elastice interne, iar cu capătul extern confluează cu venulele patului microcirculator al sistemului v. vasorum, formând o rețea integră cu funcție mecanică, trofică și de drenaj.

De asemenea, s-a constatat îngroșarea, fragmentarea și descompunerea granulară a structurii fibrilare din medie, apoi formarea din ele a unui reflux de reziduuri care, sub acțiunea forței mecanice apărute în urma pulsației peretelui aortei, migrează în sens opus – din medie direct în lumenul vasului – sau se depune pe suprafața intimei și participă la îngroșarea ei neuniformă sau la formarea „pernuțelor” fibroase intimale care, în condiții favorabile, se pot implica în patogeneza aterosclerozei.

ABSTRACT

In some human embryos in the second half of intrauterine development was established the uniform infiltration of the aortic wall with blood plasma which, with the age, increases in depth and length. On average, partially in intima, in the places of some infiltrations there were established well-shaped tubular formations and arranged perpendicular to the aortic wall thickness, which penetrate with the internal end into the internal one-third of the media, and partly intima. It laterally confluent with the fissural interfibrillar, intermembranaceous spaces and those of the internal elastic membrane, and with the external end it confluent with the microcirculatory bed venules of the system v. vasorum, forming an integrated network with mechanical, trophic and drainage function.

Also, there was established the thickening, fragmentation and granular breakdown of the fibrillar structure in the media, and then formation therefrom of a residue reflux, which under the action of the mechanical force occurred as a result of pulsation of the aorta wall, migrates in the opposite – from the media directly into the vessel lumen - or is deposited on the surface of the intima and participate in its uneven thickening or in the formation of intimal fibrous “cushions” which, under favorable conditions, may be involved in the pathogenesis of atherosclerosis.

PRACTICA JUDICIARĂ ÎN DOMENIUL PI

Revista „Intellectus” publică unele hotărâri ale instanțelor judecătorești naționale pe cauze din domeniul proprietății intelectuale. Textele publicate constituie variante liber expuse ale textelor originale și nu au statut oficial. Orice trimitere la prezenta sursă urmează a fi însoțită, în mod obligatoriu, de mențiunea privind statutul său neoficial.

Baza de date AGEPI „Practica judiciară” (http://www.agepi.md/md/decizii_judecata/) se completează cu hotărâri ale instanțelor judecătorești, emise pe cauze din domeniul proprietății intelectuale, începând cu 1 ianuarie 2007.

Litigii referitoare la încălcări ale drepturilor din domeniul mărcilor și denumirilor de firmă

Din istoria cristalelor Swarovski

Swarovski este un brand cunoscut în întreaga lume. Totul a început de la preocuparea lui Daniel Swarovski, fiul unui modest meșteșugar, pentru creațiile în sticlă și mai ales pentru cristal, pe care avea să-l considere cel mai valoros și mai fin material.

Daniel Swarovski s-a născut în 1862 la Georghenthal, unul dintre cele mai mari centre de producție a cristalurilor și obiectelor de sticlă de Boemia. Întâia sa călătorie o întreprinde la Viena, oraș care găzduia în acel an prima ediție a „Elektrische Ausstellung”, expoziție internațională dedicată invențiilor și mașinilor care foloseau electricitatea.

Obsedat de ideea realizării unei mașini care să-i permită o totală libertate în prelucrarea cristalului, Swarovski lucrează zi și noapte până în 1892, când își brevetează invenția. Datorită lui, pentru prima dată procedul laborios și costisitor de tăiere manuală a cristalelor era înlocuit de acțiunea precisă și simplă a unei mașini. Mult mai rapidă, mai ieftină și mai bună decât orice meșter, această tehnică avea să schimbe pentru totdeauna industria cristalurilor.

După numeroase eforturi financiare și de altă natură, după ce a experimentat, împreună cu fiii săi, diverse tehnici și procedee, eșuând adeseori, progresând lent, pentru că își dorea cele mai bune rezultate, Daniel Swarovski găsi, în cele din urmă, „rețeta” căutată de obținere a unor cristale perfecte. În 1913, Compania Swarovski începe producția, marcând astfel un moment important prin trecerea la producția de masă.

Cristalele Swarovski, perfect tăiate și ideale pentru orice fel de bijuterii, ușor de montat, s-au vândut foarte bine de la bun început, marile case de modă și bijuterii din Paris, iar ulterior și din întreaga Europă, comandându-le în cantități impresionante. Inițial, fabrica producea cristale doar pentru bijuterii, însă mai târziu a început să realizeze și alte genuri de obiecte.

Daniel Swarovski a murit în anul 1956, la venerabila vârstă de 94 de ani, lăsând în urmă o prestigioasă și solidă companie. În același an, ca un ultim omagiu adus fondatorului, se lansa linia de cristale și straturi fine de metal, pentru a le accentua strălucirea, o idee care a prins rapid, pentru ca în 1957 Compania Swarovski să deschidă și primul departament de tăiere a pietrelor.

În 1988 sigla inițială a companiei este înlocuită cu imaginea unei lebede stilizate, astăzi un brand recunoscut internațional.

(După: <http://www.artline.ro/Povestea-cristalelor-Swarovski-13218-1-n.html>)

La 25.05.2004, întreprinderea „Ghiada” SRL a depus spre înregistrare la AGEPI cererea de înregistrare a mărcii verbale **SWAROVSKI**, pentru următoarele clase de produse și servicii: **32** - bere, ape minerale și gazoase și alte băuturi nealcoolice; băuturi și sucuri din fructe, siropuri și alte preparate pentru fabricarea băuturilor; **33** - băuturi alcoolice (cu excepția berii); **35** - publicitate; gestionarea afacerilor comerciale; administrare comercială; lucrări de birou, comercializarea produselor. Referitor la cererea respectivă a fost emisă decizia de înregistrare și eliberat certificatul cu nr. 12552.

La 18.02.2007, compania *Swarovski Aktiengesellschaft* (Liechtenstein) a depus la Comisia de Apel AGEPI o contestație de anulare a înregistrării mărcii naționale **SWAROVSKI** nr. 12552, indicând că marca reproduce denumirea sa de firmă binecunoscută (art. 8 al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale din 1883) și că solicitantul mărcii dorește nejustificat să beneficieze de renumea companiei *Swarovski Aktiengesellschaft*.

Examinând contestația și materialele anexate, Comisia de Apel a constatat că stabilirea unui fapt cu valoare juridică, și anume acela că denumirea de firmă a contestatarului este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova nu ține de competența Comisiei de Apel AGEPI.

De asemenea, contestatarul a invocat **art. 7 (2)a al Legii 588/1995** privind mărcile și denumirile de origine a produselor (în continuare - Legea), precum că marca **SWAROVSKI**, înregistrată pe numele întreprinderii „Ghiada” SRL, va induce în eroare consumatorii în ceea ce privește originea produselor comercializate sub această marcă, și **art. 10 al Convenției de la Paris**, precum că „Ghiada” SRL dorește nejustificat să beneficieze de renumea companiei *Swarovski Aktiengesellschaft*, existând, în opinia sa, și posibilitatea prejudicierii acestei renumea. Comisia de Apel a constatat că acțiunile menționate constituie acte de concurență neloială și cad sub incidența Legii Republicii Moldova nr. 1103-XIV din 30.06.2000 cu privire la protecția concurenței.

În mod corespunzător, la înregistrarea semnului SWAROVSKI au fost respectate prevederile legislației în vigoare. Prin hotărârea Comisiei de Apel AGEPI din 21.06.2007 revendicările Contestatarului au fost respinse, iar înregistrarea mărcii a fost menținută în vigoare.

Ca rezultat, compania *Swarovski Aktiengesellschaft* a înaintat la Curtea de Apel Chișinău o acțiune, prin care solicita anularea hotărârii Comisiei de Apel AGEPI din 21.06.2007 și anularea mărcii verbale SWAROVSKI nr. 12552 din 2004.05.25, înregistrată pe numele titularului „Ghiada” SRL.

În cadrul examinării pricinii, instanța de judecată a solicitat reclamantului prezentarea dovezii că denumirea sa de firmă este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova.

Prin încheierea sa din 21.01.2008, instanța a suspendat procesul până la examinarea pricinii privind constatarea că denumirea de firmă a companiei *Swarovski Aktiengesellschaft* este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova.

În consecință, compania *Swarovski Aktiengesellschaft* a adresat la Judecătoria sect. Râșcani a mun. Chișinău o cerere de chemare în judecată privind constatarea faptului că denumirea de firmă Swarovski este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova.

Examinând în ședință publică cauza civilă la cererea de chemare în judecată a companiei *Swarovski Aktiengesellschaft*, judecătoria sect. Râșcani a constatat că în motivarea acesteia reclamantul a indicat că titularul denumirii de firmă **Swarovski** este compania *Swarovski Aktien-*

gesellschaft, denumirea în cauză fiind cunoscută în întreaga lume. Brandul **Swarovski** a apărut în 1900, iar astăzi compania deține o rețea de distribuție în 150 de state ale lumii.

Și în Republica Moldova există un număr mare de magazine care comercializează produse cu utilizarea cristalelor Swarovski: lustre, bijuterii, ochelari de soare, ceasuri, obiecte de vestimentație, galanterie, telefoane mobile etc.

Cu scopul de a confirma faptul că denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova, compania *Swarovski Aktiengesellschaft* a prezentat un sondaj realizat printre consumatorii din Republica Moldova, pentru a stabili nivelul de notorietate al denumirii de firmă, precum și al producției sale. Conform datelor obținute în urma sondajului, s-a stabilit că denumirea în cauză este cunoscută de 49,06% din respondenți. De asemenea, 43,66% din respondenți au indicat că producția firmei este reprezentată de diverse cristale. Astfel, circa o jumătate din consumatorii din Moldova cunosc denumirea de firmă **Swarovski** și aproape tot atâția cunosc producția firmei în cauză. Totodată, 63,37% din respondenți au apreciat că produsele **Swarovski** au o calitate înaltă. În afară de datele sondajului, afirmațiile reclamantului au fost confirmate și prin diverse publicații apărute în Republica Moldova în presa scrisă sau pe Internet.

În ședința de judecată reprezentantul reclamantului a mai indicat că denumirea de firmă **Swarovski** se asociază cu marca comercială **Swarovski**, ceea ce sporește recunoașterea sa de către consumatori, și că la momentul de față compania *Swarovski Aktiengesellschaft* deține 14 mărci înregistrate în Republica Moldova.

Conform informațiilor prezentate de companie, spre sfârșitul anului 2003, când a atins apogeul, cifra livrărilor în Republica Moldova a produselor sale a trecut de 300000 euro. Reclamantul consideră că anume din considerentul că la acea perioadă cifra importului produselor Swarovski în Republica Moldova atingea punctul maximal, respectiv sporește cunoașterea acestor produse și a producătorului de către consumatori, petiționarul a solicitat ca faptul că denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută în Republica Moldova să fie constatat de la 01.01.2004.

În ședința de judecată reprezentantul AGEPI a menționat că gradul de cunoaștere a denumirii de firmă pe teritoriul Republicii Moldova poate fi recunoscut doar de către instanța de judecată.

Reprezentantul pârâtului „Ghiada” SRL, care ulterior și-a modificat denumirea în „Filletti” SRL, nu a recunoscut acțiunea, solicitând respingerea ei ca neîntemeiată.

Audiind părțile și studiind materialele cauzei civile, instanța a ajuns la concluzia că cererea de chemare în judecată este întemeiată și pasibilă de a fi admisă. În ședința de judecată s-a stabilit cu certitudine că, conform raportului analitic de marketing privind determinarea nivelului de notorietate a denumirii de firmă **Swarovski**, s-a determinat că 209 din cei 426 de respondenți cunosc denumirea de firmă **Swarovski**, la 196 din respondenți denumirea de firmă se asociază cu producția firmei și doar 13 persoane, adică 3,05%, susțin că firma în cauză produce băuturi alcoolice.

Publicațiile din cunoscutul săptămânal „Economiceskoe obozrenie” confirmă faptul că în Republica Moldova există mai multe magazine care comercializează produsele Swarovski.

Conform informației AGEPI, titularul mărcii **Swarovski** nr. 2259 este Swarovski&Co, Wattens, Austria, aceasta fiind înregistrată la 31.07.1995, nr. depozit 003312, marca figurativă nr. 2258 fiind înregistrată la aceeași dată.

Conform art. 66 alin. 1, 3 din Codul civil, persoana juridică participă la raporturile juridice numai sub o denumire proprie, stabilită prin actele de constituire și înregistrare în modul corespunzător. Persoana juridică nu poate fi înregistrată dacă denumirea sa coincide cu denumirea unei alte persoane juridice înregistrate deja.

Conform art. 24 alin. 1, 5 din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, antreprenorul și întreprinderea constituită de acesta își desfășoară activitatea sub o anumită firmă (denumire). Firma poate fi utilizată și în calitate de emblemă comercială, cu condiția înregistrării acesteia conform Legii.

Conform art. 7 alin. 3 lit. a) din Lege, nu pot fi înregistrate ca mărci semnele care reproduc denumiri de firmă (sau părți ale lor) binecunoscute în Republica Moldova, în cazul în care acestea nu aparțin persoanei care solicită înregistrarea mărcii.

Conform punctului 3.3. din Regulamentul cu privire la aplicarea Legii nr. 588/1995, binecunoscută se consideră acea denumire de firmă care, ca urmare a folosirii intense în Republica Moldova, este cunoscută categoriilor largi de consumatori, la care pot fi referiți: consumatorii actuali și/sau potențiali ai produselor și/sau serviciilor pentru care se folosește marca; persoanele implicate în rețelele de distribuție a produselor și/sau serviciilor pentru care se folosește marca; cercurile de afaceri în care sunt implicate produsele și/sau serviciile pentru care se folosește marca (importatori, licențiați, vânzători en gros etc.).

Astfel, în situația în care denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova și utilizarea unei mărci ce coincide cu o parte din denumirea de firmă **Swarovski Aktiengesellschaft** va induce în eroare consumatorul, iar în raport cu buna reputație va fi folosită cu rea-credință în scopul promovării produselor care aparțin întreprinderii „Ghiada” SRL, instanța de judecată a ajuns la concluzia că este întemeiat și urmează a fi admis capătul de cerere privind constatarea faptului că denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova din 01.01.2004.

În consecință, instanța a hotărât următoarele:

- a admis cererea de chemare în judecată, depusă de compania *Swarovski Aktiengesellschaft* împotriva Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală și „Ghiada” SRL privind constatarea faptului că denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova;
- a constatat faptul că denumirea de firmă **Swarovski** este binecunoscută pe teritoriul Republicii Moldova din 01.01.2004.

Ulterior, reclamantul a depus la Curtea de Apel Chișinău hotărârea devenită irevocabilă a Judecătorei sect. Râșcani, iar procesul privind anularea înregistrării mărcii comerciale **Swarovski** a fost reluat.

Totodată, reclamantul și-a modificat acțiunea și a solicitat doar anularea înregistrării mărcii comerciale Swarovski nr. 12552 din 25.05.2004 în temeiul art. 26 și art. 27 din Legea nr. 588/1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor.

Reprezentantul AGEPI și-a expus poziția sa față de noile cerințe ale reclamantului și a menționat că temeiurile respective nu pot fi invocate din considerentele ce urmează.

Temeiurile de nulitate a înregistrării (art. 26 al Legii) și de anulare a înregistrării mărcii (art. 27 al Legii) erau de competența Comisiei de Apel AGEPI, conform Legii în vigoare la momentul apariției conflictului.

Deși norma materială, și anume art. 86 al noii Legi nr. 38/2008 privind protecția mărcilor (în continuare – Legea nr.38/2008) stabilește că litigiile aflate în proces de examinare se vor soluționa în conformitate cu prevederile legii în vigoare la data apariției conflictului, art. 3(1) al Codului de procedură civilă stabilește acțiunea legii procedurale civile în timp:

„Instanțele judecătorești aplică legile procedurale civile în vigoare la data judecării cauzei civile...”

Astfel, în conformitate cu art. 22 (1) al Legii nr. 38/2008, o marcă poate fi declarată nulă în urmă unei cereri depuse la Curtea de Apel Chișinău, ultima având competența de examinare a cazurilor de nulitate și de anulare a înregistrării (art. 83 alin. 3 lit. d) al Legii nr. 38/2008).

De asemenea, conform art. 33 (3¹) al Codului de procedură civilă, Curtea de Apel Chișinău judecă în primă instanță litigiile din domeniul proprietății intelectuale privind:

a) apărarea dreptului de autor și a drepturilor conexe, a dreptului asupra invențiilor, mărcilor de produs și mărcilor de serviciu, indicațiilor geografice (inclusiv asupra denumirilor de origine), desenelor și modelelor industriale, soiurilor de plante, topografiilor circuitelor integrate, denumirilor comerciale; combaterea concurenței neloiale, indiferent de calitatea persoanei;

b) contestarea hotărârilor Comisiei de contestații a Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală emise în litigiile din domeniul protecției proprietății intelectuale.

Prin urmare, dacă reclamantul în cererea de concretizare a acțiunii invocă anularea mărcii în temeiul art. 26, 27 al Legii nr. 588/1995, în asemenea caz nu este de competența instanței de judecată soluționarea litigiului pe acest motiv.

În contextul celor menționate, AGEPI consideră că instanța de judecată poate declara nulă marca **SWAROVSKI** în temeiul Legii nr. 38/2008 în vigoare la moment, aplicând direct prevederile art. 22 (a) c), d) „Motive relative de nulitate” din Legea nr. 38/2008.

Examinând în ședința publică pricina civilă *Swarovski Aktiengesellschaft* împotriva Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală privind anularea înregistrării mărcii comerciale **Swarovski** pe numele întreprinderii „Ghiada” SRL, Curtea de Apel Chișinău a considerat că prin analogie cu modul de determinare a notorietății mărcilor și ținând cont de recomandările OMPI, pentru determinarea bunei cunoașteri a unei denumiri de firmă nu este necesar de efectuat un sondaj de opinie asupra întregii populații a unei țări. *Swarovski Aktiengesellschaft* este specializată în producerea giuvaierelor, bijuteriilor, ceasurilor, ochelarilor de soare, obiectelor de îmbrăcăminte și galanterie, telefoanelor mobile etc. cu utilizarea cristalelor Swarovski. Astfel, este evident faptul că segmentul de public vizat de produsele companiei Swarovski este unul restrâns, fiind determinat de persoane cu venituri sporite.

Totodată, în conformitate cu art. 8 al Convenției de la Paris, numele comercial este protejat în toate țările Uniunii fără obligația de a depune o cerere de înregistrare și în pofida faptului dacă face sau nu parte dintr-o marcă de fabrică sau de comerț.

Din cele relatate, instanța consideră că în asemenea circumstanțe prevederile art. 8 al Convenției necesită să fie aplicate direct. Or, pentru a beneficia de protecție pe plan intern, numele comercial **Swarovski** și denumirea companiei **Swarovski Aktiengesellschaft** nu necesită să fie supuse rigoriilor art. 7 alin. (3) lit. a) al Legii nr. 588/1995, precum pretinde pârâtul.

Această concluzie a instanței se bazează și pe dispozițiile art. 4 al Constituției RM și art. 2 alin. (3) CPC, care prevăd că dacă tratatul internațional la care Republica Moldova este parte stabilește alte prevederi decât cele cuprinse în Lege, se aplică prevederile tratatului internațional.

În baza celor menționate, instanța de judecată consideră că, prin prisma art. 8 al Convenției de la Paris, pentru AGEPI drept temei de respingere a înregistrării mărcii pretinse de intervenient era suficient numele comercial **Swarovski** și denumirea companiei **Swarovski Aktiengesellschaft**.

Prin înregistrarea mărcii comerciale **Swarovski** pe numele intervenientului pentru produsele și serviciile din clasa nr. 32; 33; 35 companiei **Swarovski Aktiengesellschaft** i-a fost lezat dreptul garantat de art. 8 al Convenției de la Paris. Astfel, hotărârea Comisiei de Apel AGEPI din 21.06.2007 de respingere a cererii depuse de **Swarovski Aktiengesellschaft** nu este legală.

Legea nr. 38/2008 prevede că competența de anulare a înregistrării aparține în exclusivitate instanței de apel. Totodată, potrivit art. 86 alin. (2) al Legii indicate, la data intrării ei în vigoare s-a abrogat Legea nr. 588/1995 privind mărcile și denumirile de origine a produselor, în partea ce se referă la mărci, însă conform alin. (3) lit. c) al aceluiași articol, care este o normă specială în raport cu norma dreptului procedural, litigiile care se află în proces de examinare se vor soluționa în conformitate cu normele Legii în vigoare la data apariției litigiului.

Deci, impunerea reclamantului de a depune o cerere de declarare nulă a mărcii în condițiile noii Legi nr. 38/2008 privind protecția mărcilor, precum insistă pârâtul, ar constitui o lezare a dreptului reclamantului la un proces echitabil.

Din aceste considerente, instanța de judecată a hotărât:

- de a admite acțiunea înaintată de compania **Swarovski Aktiengesellschaft** împotriva AGEPI;
- de a anula înregistrarea mărcii comerciale **Swarovski**, nr. depozit 12552 din 25.05.2004, pe numele „Ghiada” SRL pentru produsele și serviciile din clasele 32, 33 și 35.

Hotărârea Curții de Apel Chișinău nu a fost atacată cu recurs de părțile implicate în litigiul dat.

Liviu Sibov, jurist principal
Secția contencios și gestionare statut juridic OPI,
AGEPI

Abonarea-2011

Catalogul publicațiilor AGEPI propuse spre abonare pentru anul 2011 include următoarele ediții periodice:

- „Buletinul Oficial de Proprietate Industrială” (BOPI)
- Revista de proprietate intelectuală „Intellectus” cu suplimentul „AGEPI-Info”.

Prețuri de abonare

- ❖ BOPI (hârtie) – 220 lei pe 3 luni, 440 lei pe 6 luni, 875 lei pe un an;
- ❖ BOPI (CD) – 90 lei pe 3 luni, 180 lei pe 6 luni, 360 lei pe un an;
- ❖ „Intellectus” (hârtie) – 110 lei pe 6 luni, 220 lei pe un an;
- ❖ „Intellectus” (CD) – 70 lei pe 6 luni, 140 lei pe un an;
- ❖ „AGEPI-Info”(hârtie) – 70 lei pe 6 luni, 140 lei pe un an.

Centrul de Informare și Documentare în domeniul Proprietății Intelectuale (CID PI) din cadrul AGEPI comercializează unele publicații editate de Agenție.

După achitarea plății de abonare, beneficiarul este inclus în „Lista de distribuire a publicațiilor AGEPI pe anul 2011”, acestea fiind expediate prin poștă. La dorința beneficiarului, publicațiile abonate pot fi ridicate personal nemijlocit de la CID PI.

O informație mai amplă privind condițiile de abonare puteți găsi la compartimentul CID PI de pe www.agepi.md.

- **Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI) (apare lunar)**
include informația oficială referitoare la cererile de brevetare/înregistrare a obiectelor de proprietate industrială (OPI) în Republica Moldova și titlurile de protecție acordate, la modificările intervenite în statutul juridic al OPI, precum și la rezultatele examinării contestațiilor în Comisia de contestații a AGEPI, deciziile instanțelor judecătorești privind litigiile legate de OPI, informații de ordin general.
- **Revista de proprietate intelectuală „Intellectus” apare din anul 1995, având o periodicitate trimestrială. Actualmente, în calitate de coeditor al revistei este Consiliul Național pentru Atestare și Acreditare (CNAA).** Revista face parte din Lista publicațiilor științifice de profilurile: drept, tehnică, biologie, chimie, economie. Revista abordează multilateral diverse aspecte ale proprietății intelectuale, prevederile legislației naționale și internaționale în domeniu, publică studii semnate de cercetători și inventatori din diverse domenii ale științei.
- **Suplimentul „AGEPI Info”, care cuprinde și rubrica „ Bursa invențiilor”, tratează diverse aspecte ale protecției proprietății intelectuale, relevă mecanismul obținerii și realizării drepturilor și exploatarea obiectelor de PI, pune la dispoziția publicului informația privind tezaurul intelectual al țării, reproduce unele materiale din presa scrisă și cea electronică cu referință la proprietatea intelectuală.**

Consiliul științific:

dr. L. BOLOCAN (**președinte**), acad. V. CANȚER (vicepreședinte), acad. Gh. DUCA, acad. B. GAINA, acad. V. RUDIC, membru cor. C. GAINDRIC, dr. hab. I. BLIZNETZ (Federația Rusă), prof. dr. Emil BURZO (România), dr. hab. Gh. AVORNIC, dr. hab. A. BURIAN, dr. hab. V. DOROGAN, dr. hab. V. DULGHERU, prof. dr. hab. Maciej KOLWAS (Polonia), dr. hab. C. SPÂNU, prof. dr. Hubert SCHERRER (Franța), dr. hab. N. TARAN, dr. hab. P. ȚIBULIOV (Ucraina), dr. D. CHIROȘCA, dr. I. HOLBAN, dr. Sv. MUNTEANU, dr. V. ROȘ (România), dr. I.G. SANDU (România), dr. I. ȚÎGANAȘ, dr. V. VOLCINSCHI.

Colegiul de redacție:

Președinte – dr. L. BOLOCAN

Membri:

Drept de autor și drepturi conexe – responsabili dr. I. ȚÎGANAȘ, O. BELEI

Proprietate industrială – responsabili dr. Sv. MUNTEANU, T. JOVMIR

Apărarea drepturilor de PI, Jurisprudența – responsabili A. MOISEI, P. BONDARESCO

Economia PI – responsabil dr. Iu. BADÂR

Inovarea și transferul tehnologic – responsabili dr. Iu. BADÂR, T. JOVMIR

Tehnologii informaționale și PI – responsabil dr. V. RUSANOVSKI

Comunicări științifice – responsabili dr. Sv. MUNTEANU, dr. M. ROJNEVSKI

Cercetarea și potențialul uman – responsabil dr. hab. T. MUNTEANU

Calitatea cercetării și învățământului superior – responsabil dr. hab. V. MINCIUNĂ

Practica internațională în atestare și acreditare – responsabil dr. hab. V. PERJU

Proces editorial – responsabili A. ZAVALISTÎI, I. DIVIZA

Tehnoredactare – R. ȚURCANU, L. PATRAȘCO

Opiniile exprimate în revistă aparțin autorilor articolelor respective și nu reflectă în mod obligatoriu punctul de vedere al coeditorilor. Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției:

Republica Moldova, MD-2024, mun. Chișinău, str. Andrei Doga 24/1,
Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI). Redacția revistei "Intellectus".

Tel. (37322) 400-588, 400-586.

E-mail: press@agepi.md sau Ion.Diviza@agepi.md
sau Ana.Zavalistai@agepi.md